

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Godina XIII Broj 117 Siječanj 2015. ISSN 1800-5179

Kolinda Grabar Kitarović
predsjednica Republike Hrvatske

Sadržaj:

- 3** Predsjednički izbori u Republici Hrvatskoj 2014./2015.
- 7** Hrvatska obilježila 23. obljetnicu međunarodnog priznanja
- 8** Svečano proslavljen najradosniji kršćanski blagdan
- 11** Tradicionalni Božićni koncerti
- 15** „Božićna bajka“ u Kotoru
- 17** Od Božića do Božića
- 24** Nova godina u Budvi i Tivtu
- 27** Aktualnosti
- 36** Intervju: Dr. Olga Dabović Rac
- 39** Obljetnica velikana naive
- 44** Kronika Društva
- 47** Novosti iz HNV-a
- 50** Vremeplov kotorske muzike
- 54** Inicijativa: Luka Kotor mora nositi ime slavnoga kapetana Iva Vizina
- 57** Graditelji kulturnog i tradicionalnog lica Herceg Novoga
- 60** Povijest brodskih kružnih putovanja u Boki kotorskoj: Salsette
- 62** Bokeška pjatanca
- 65** Njegoš u Prčanju
- 71** Kotorski plemić Jerolim Pima
- 76** Hrvatski vladari: Dolazak Hrvata
- 78** Kapetan Bartulović u „Velikom ratu“
- 86** Ranokršćanske i predromaničke sakralne građevine u Kotorskoj biskupiji
- 88** Kronika grada Kotora

Tiskanje časopisa sufinancirali:

- * FOND ZA ZAŠTITU I OSTVARIVANJE MANJINSKIH PRAVA**
- * DUBROVAČKO-NERETVANSKA ŽUPANIJA**
- * OPŠTINA KOTOR**
- * TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ZAGREBA**
- * DRŽAVNI URED ZA HRVATE IZVAN HRVATSKE**

“Hrvatski glasnik”, Kotor, je upisan u evidenciju javnih glasila kod Republičkog sekretarijata za informisanje RCG pod rednim brojem 04/01-1828 od 31.12.2002. godine. Časopisu je dodijeljen međunarodni standardni broj za serijske publikacije ISSN 1800-5179, koji je otisnut u gornjem desnom uglu korica. Časopis izlazi mjesečno.

Adresa: **Zimski bazen “Nikša Bućin”, Škaljari, 85330 Kotor**
Telefon: +382 (0)32 304 232 · Faks: +382 (0)32 304 233
E-mail: hgd-kotor@t-com.me · WEB: www.hrvaticg.com
Žiro-računi: **520-361700-17** · **510-4741-76**
Osnivač i nakladnik: **Hrvatsko građansko društvo Crne Gore – Kotor**

Poštovani čitatelji!

Hrvatska je u drugom krugu izbora dobila novu predsjednicu – prvu predsjednicu u povijesti Republike Hrvatske - Kolindu Grabar Kitarović. Ona je u sklopu predizborne kampanje posjetila predstavnike hrvatske nacionalne manjine u Crnoj Gori, zahvalila je na svemu dosad učinjenom i velikom trudu koji Hrvati u Crnoj Gori ulažu kako bi se okupljali, njegovali tradiciju, identitet, samosvijest i vjeru u sebe, te održali vezu s domovinom. Kolinda Grabar Kitarović obećala je da će, kao predsjednica, voditi posebnu brigu o Hrvatima izvan Hrvatske jer je to jedna od stvarnih ustavnih ovlasti predsjednika.

Vjerujemo da će uspješno stajati na čelu hrvatske države, voditi je putem prosperiteta i osnaživati zajedništvo, u čemu ćemo je svesrdno podržati!

Prošli broj Glasnika bio je u znaku čestitki i priprema za novogodišnje i božićne blagdane, a u prvom ovogodišnjem broju prenosimo vam dio blagdanske atmosfere.

Već tradicionalno, HGD CG organizira božićne koncerte pa je mandolinski sastav „Tripo Tomas“ zajedno sa zborom ŠOSMO „Vida Matjan“ nastupio u Donjoj Lastvi, Baru i Kotoru.

Posebnu mi radost čini činjenica da je u Kotoru, već drugu godinu zaredom, organizirana manifestacija „Od Božića do Božića“. Zahvaljujući NVU „Karampana“ i TO Kotor zidine Staroga grada dobile su prazničnu odoru, a mnogobrojnim koncertima i zanimljivim propratnim sadržajima oživjele su pjace i pjacete. Vjerujem da će se ova iznimna i po mnogočemu specifična praznična manifestacija održati i u sljedećim godinama, da će biti sve bolja i posjećenija te da će postati dio brendova koje nudi Kotor.

Pred vama je još jedan broj Glasnika koji se može pohvaliti raznovrsnošću tema i sadržaja, a na tome moram zahvaliti mojim sjajnim suradnicima!

Vaša urednica
Tijana Petrović

Urednica: **Tijana Petrović**
Uređivački odbor: **Marija Mihaliček, Tripo Schubert, Vivijan Vuksanović, Danijela Vulović, Joško Katelan** · Lektorica: **Sandra Ćudina** · Fotografije: **Foto Parteli, Radoje Milić, Milan Dobrilović, Dario Musić, Radio Dux, arhiva HGD CG, Ante Baković, Boka News**
Grafička priprema i tisak: **Biro Konto, Igalo**
Naklada: 600 primjeraka

2014. / 2015.

Građani Hrvatske izabrali svog predsjednika u drugom krugu izbora koji su održani 11. siječnja 2015. god.

Kolinda Grabar Kitarović

Nova predsjednica Republike Hrvatske

Priredio:
Dario Musić

Na temelju Ustava Republike Hrvatske izbor predsjednika Republike Hrvatske obavlja se najmanje 30, a najviše 60 dana prije isteka mandata. Predsjednik Republike Hrvatske bira se na temelju općeg i jednakog biračkog prava neposredno na izborima, tajnim glasanjem, na mandat od pet godina. Odluku o raspisivanju izbora donosi Vlada Republike Hrvatske.

Vlada Republike Hrvatske donijela je odluku da se predsjednički izbori održe u nedjelju 28. prosinca 2014. godine. Pravo biranja na ovim izborima imaju svi punoljetni državljani Republike Hrvatske. Pravo na kandidaturu za predsjednika Republike Hrvatske imaju svi punoljetni državljani Republike Hrvatske. Kandidate za predsjednika Republike Hrvatske mogu predlagati u Republici Hrvatskoj registrirane političke stranke i birači pojedinačno ili skupno. Predsjednik Republike Hrvatske bira se većinskim izbornim sustavom. Za predsjednika Republike Hrvatske izabran je onaj kandidat koji na izborima dobije više od 50 posto glasova birača koji su glasovali. Ako niti jedan kandidat ne dobije u prvome izbornom krugu

potrebnu većinu, daljnji izbor provodi se u drugom izbornom krugu.

Dosad su se predsjednički izbori održali šest puta od stjecanja neovisnosti:

- **1992. godine** kada je Franjo Tuđman pobijedio na prvim predsjedničkim izborima od neovisnosti, pobijedivši u prvom krugu Dražena Budišu, Savku Dabčević-Kučar, Dobroslava Paragu, Silvija Dege-na, Marka Veselicu, Ivana Cesara i Antu-na Vujića s 56,73% osvojenih glasova;
- **1997. godine** kada je Franjo Tuđman pobijedio na drugim predsjedničkim izborima od neovisnosti, pobijedivši u prvom krugu Zdravka Tomca i Vladimira Gotov-ca sa 61,41% osvojenih glasova te tako osigurao sebi drugi mandat;
- **2000. godine** kada je Stjepan Mesić nepredvidivo pobijedio na predsjedničkim izborima koji su se održali nakon smrti njegova prethodnika. U drugom krugu pobijedio je Dražena Budišu;
- **2005. godine** kada je Stjepan Mesić pobijedio u drugom krugu Jadranku Kosor te osigurao sebi drugi mandat za predsjednika Republike;

- **2009. godine** kada je na izborima za trećeg hrvatskog predsjednika Ivo Josipović pobijedio u drugom krugu Milana Bandića;
- **2014. godine** kada je na izborima za četvrtog hrvatskog predsjednika Ivo Josipović pobijedio u prvom krugu Kolindu Grabar Kitarović odnosno **2015. godine** kada je na izborima za četvrtog hrvatskog predsjednika Kolinda Grabar Kitarović pobijedila u drugom krugu Ivu Josipovića.

Biračku potporu za petogodišnji mandat tražilo je četvero kandidata: aktualni predsjednik, SDP-ov Ivo Josipović, pravnik i glazbenik, HDZ-ova Kolinda Grabar Kitarović, bivša ministrica i diplomatkinja, ugledni liječnik Milan Kujundžić (Savez za Hrvatsku) te Ivan Sinčić

(Živi zid), politički aktivist i najmlađi predsjednički kandidat.

Ivo Josipović, Ivan Sinčić, Milan Kujundžić, Kolinda Grabar Kitarović

Prema službenim rezultatima izbora za predsjednika Republike Hrvatske u Republici Hrvatskoj je pristupilo glasovanju 1.787.722 ili 47,14%. Pravo glasa imalo je 3.792.638 punoljetnih građana. Rezultati prvog kruga glasovanja 28. prosinca 2014. bili su:

Ivo Josipović – 38,46% (687.558 glasova)

Kolinda Grabar Kitarović – 37,22% (665.309 glasova)

Ivan Sinčić – 16,42% (293.562 glasa)

Milan Kujundžić – 6,30 % (112.581 glas)

Nevažećih listića - 1,60% (28.712 listića).

U inozemstvu se glasovalo u sjedištima diplomatsko-konzularnih predstavništava Republike Hrvatske, glasovanju je pristupilo 20.606 građana, a rezultati su bili ovakvi:

Kolinda Grabar Kitarović – 77,15% (15.898 glasova)

Ivo Josipović – 11,43% (2.355 glasova)

Milan Kujundžić – 8,00% (1.649 glasova)

Ivan Sinčić – 3,02% (622 glasa)

Nevažećih listića - 0,37% (77 listića).

Naše čitatelje sigurno će zanimati rezultati glasovanja u Crnoj Gori. Na birališta u diplomatskim predstavništvima u Podgorici i Kotoru pristupilo je glasovanju 157 hrvatskih građana koji su glasovali ovako:

Kolinda Grabar Kitarović – 50,32% (79 glasova)

Ivo Josipović – 36,04% (58 glasova)

Ivan Sinčić – 7,64 % (12 glasova)

Milan Kujundžić – 3,82% (6 glasova)

Nevažećih listića - 1,27% (2 listića).

Nakon održanih izbora 28. prosinca 2014. Ivo Josipović pobijedio je u prvom krugu, međutim izborni rezultati su pokazali da Ivo Josipović i Kolinda Grabar Kitarović u drugi krug ulaze

izjednačeni jer ni jedan kandidat nije dobio potrebnu većinu birača pa je prema zakonu propisano da se izbor ponavlja 14 dana nakon prvog kruga glasovanja, a ako je na izborima sudjelovalo više kandidata, pravo da budu birani imaju dva kandidata koja su u prvom glasovanju dobili najviše glasova.

Ivo Josipović – Kolinda Grabar Kitarović u drugom krugu

U svome pobjedničkom govoru predsjednik Ivo Josipović je rekao:

- Dragi prijatelji, pobijedili smo u prvom krugu, pobijedit ćemo i u drugom krugu! Pobijedili smo jer moj program nudi Hrvatsku s više ljudskih prava, tolerantniju, koja otvara nove perspektive i koja gradi modernu ekonomiju 21. stoljeća u kojoj neće biti ovoliko nezaposlenih i u kojoj će se bolje živjeti. Dozvolite da vas podsjetim: moto moje politike je pravda.

Veliko slavlje vladalo je i u stožeru Kolinde Grabar Kitarović koja je rekla:

- *Duboka hvala svim našim građanima koji su danas unatoč ovom groznom vremenu izašli na birališta. Hrvatska je pokazala da želi promjene, da želi zaokret. Zatim je s okupljenima skandirala - Hrvatska, Hrvatska! Biračima je također*

poručila - Ja ću biti vaš glas, vi ste naša snaga i za vas ću raditi i bit ću vaša predsjednica. Idemo pružiti ruku jedni drugima, pogledajmo na život oko sebe, ujedinito se i krenimo 11. siječnja u pobjedu za bolju Hrvatsku koju ćemo slaviti zajedno.

REZULTATI DRUGOG KRUGA IZBORA ZA PREDSJEDNIKA REPUBLIKE HRVATSKE

11. SIJEČNJA 2015.

Drugi krug izbora obilježio je veliki odaziv, pokazali su to podaci DIP-a po kojima je na izbore izašlo prema službenim rezultatima drugog kruga izbora za predsjednika Republike Hrvatske 2.258,801 ili 59,06% glasača, 471.079 tisuća više nego u prvom krugu. Pravo glasa imalo je 3.824.754 punoljetnih građana. Rezultati drugog kruga glasanja 11. siječnja 2015. su:

Kolinda Grabar Kitarović – 50,74% (1.114.865 glasova)

Ivo Josipović – 49,26% (1.082.430 glasova)

Nevažećih listića – 2,69% (60.728 listića).

Drugi krug izbora obilježio je veliki odaziv, pokazali su to podaci DIP-a po kojima je na izbore izašlo prema službenim rezultatima drugog kruga izbora za predsjednika Republike Hrvatske 2.258,801 ili 59,06% glasača, 471.079 tisuća više nego u prvom krugu. Pravo glasa imalo je 3.824.754 punoljetnih građana. Rezultati drugog kruga glasanja 11. siječnja 2015. su:

Kolinda Grabar Kitarović – 50,74%
(1.114.865 glasova)

Ivo Josipović – 49,26% (1.082.430 glasova)

Nevažećih listića – 2,69% (60.728 listića).

U inozemstvu se glasovalo u sjedištima diplomatsko-konzularnih predstavništava Republike Hrvatske, a glasovanju je pristupilo 37.203 građana:

Kolinda Grabar Kitarović – 91,11%
(33.737 glasova)

Ivo Josipović – 8,89% (3.291 glas)

Nevažećih listića – 0,44% (165 listića).

Na birališta u Crnoj Gori u diplomatskim predstavništvima u Podgorici i Kotoru pristupilo je glasovanju 234 građana koji su glasovali ovako:

Kolinda Grabar Kitarović – 56,03%
(130 glasova)

Ivo Josipović – 43,97% (102 glasa)

Nevažećih listića – 0,85% (2 listića).

Kolinda Grabar Kitarović započela je svoj prvi predsjednički govor u prepunoj dvorani Hypo centra:

- *Drage moje Hrvatice i Hrvati diljem Hrvatske, BiH, diljem svijeta, dragi hrvatski državljani, dobra večer svima u ovoj veličanstvenoj noći u kojoj smo ostvarili pobjedu za našu domoljubnu koaliciju i voljenu domovinu.*

Uz neprekidno prekidanje okupljenih euforičnim pljeskanjem i pjesmom 'Zovi, samo zovi',

Grabar Kitarović istaknula je zajedništvo svih hrvatskih građana svojim prioritetom i glasačima Ive Josipovića poručila:

- *Svi ste vi moji! Bit ću predsjednica svih građana, potrebno nam je jedinstvo poput onog iz 1991. kako bismo Hrvatsku izvukli iz krize.*

Ivo Josipović obratio se okupljenima u stozeru:

- *Imali smo napornu kampanju, sučeljavanja, ali demokracija je pobijedila. Kolinda Grabar Kitarović pobijedila je u demokratskoj utakmici i zato još jednom čestitam. Istina je, razlika među nama je vrlo mala, ali to je bit demokracije, tko dobije više glasova nosi pobjedu - rekao je Josipović.*

**ISKRENE ČESTITKE NOVOJ
PREDSJEDNICI, PRVOJ
PREDSJEDNICI
U POVIJESTI REPUBLIKE
HRVATSKE,
KOLINDI GRABAR KITAROVIĆ!**

Kolinda Grabar Kitarović rođena je na Grobniku u mjestu Dražice pokraj Rijeke 29. travnja 1968. godine. Diplomirala je na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Završila je i Diplomatsku akademiju u Beču, a zatim magistrirala iz područja međunarodnih odnosa na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu. Kao dobitnica Fulbrightove stipendije za prijedoktorski studij iz međunarodnih odnosa i međunarodne sigurnosne politike usavršavala se na Sveučilištu George Washington u Washingtonu. Isto tako, dobitnica je stipendije Lukšić za usavršavanje u području upravljanja u visokim strukturama vlasti na sveučilištu Harvard u Sjedinjenim Američkim Državama. Bila je i gost istraživač na Sveučilištu Johns

Hopkins u Washingtonu. Svoj profesionalni put započela je 1992. godine kao savjetnica pri Odjelu za međunarodnu suradnju u Ministarstvu znanosti i tehnologije, a zatim je postala savjetnica u Ministarstvu vanjskih poslova. Godine 1995. postaje načelnicom Odjela za Sjevernu Ameriku u Ministarstvu vanjskih poslova. Od 1997. do 2000. godine obnaša dužnost diplomatskog savjetnika, a zatim i ministra savjetnika i zamjenika šefa misije u Veleposlanstvu RH u Kanadi. U studenome 2003. godine izabrana je za zastupnicu u Saboru RH. Od 2003. do 2005. godine ministrica je europskih integracija. Od 2005. do 2008. ministrica je vanjskih poslova i europskih integracija u Vladi Republike Hrvatske. Od 2008. do 2011. godine bila je veleposlanica Republike Hrvatske u Sjedinjenim Američkim Državama. Od srpnja 2011. do rujna 2014. godine obavljala je dužnost pomoćnice glavnoga tajnika NATO-a za javnu diplomaciju. Prva je žena u povijesti NATO-a koja je obnašala dužnost pomoćnice glavnoga tajnika, kao najviše rangirana žena u NATO-u. Kolinda Grabar-Kitarović tečno govori engleski, španjolski te portugalski jezik, a služi se i francuskim, talijanskim i njemačkim jezikom. Udana je za Jakova Kitarovića i majka je dvoje djece.

The background of the page features a large, stylized image of the Croatian flag, which is red and white with a blue coat of arms in the center. The flag is draped and appears to be part of a commemorative display.

Hrvatska obilježila 23. obljetnicu međunarodnog priznanja

Priredio:
Tripo Schubert

Hrvatska je 15. siječnja obilježila obljetnicu međunarodnog priznanja jer su na taj dan prije 23 godine hrvatsku neovisnost zajedno priznale tadašnje članice Europske unije, a Njemačka, koja je uz Svetu Stolicu odigrala ključnu ulogu u tom procesu, istog je dana uspostavila i diplomatske odnose s Hrvatskom.

Toga 15. siječnja 1992., kada je Hrvatska postala međunarodno priznatom državom, Domovinski je rat bio u punom jeku. Na svoje međunarodno priznate granice Hrvatska je izašla tek po završetku mirne reintegracije istočne Slavonije i Podunavlja šest godina kasnije. Te večeri prvi hrvatski predsjednik Franjo Tuđman poručio je naciji: "Današnji dan – 15. siječnja 1992. – bit će zlatnim slovima uklesan u cijelu četrnaestostoljetnu povijest hrvatskog naroda na ovome prostoru, za nas svetom tlu između Mure, Drave, Dunava i Jadrana".

Svojim je suradnicima pak rekao: "Stvorili smo međunarodno priznatu Hrvatsku. Slavimo noćas, a onda zasučimo rukave na izgradnji nove demokratske države". Međunarodno prizna-

nje Hrvatske postupno je uslijedilo nakon njezinog proglašenja neovisnosti 25. lipnja 1991. Tog istog dana razdruživanje od SFRJ proglasila je i Slovenija, a već idućeg dana novonastale države uzajamno su se priznale.

Paralelno je tekao i proces razdruživanja Sovjetskog Saveza, u kojemu su prednjačile baltičke države i Ukrajina, koje su, iako tada još i same bez međunarodnog priznanja, priznale Hrvatsku tijekom 1991. Prva je to učinila Litva (30. srpnja 1991.), a slijedile su je Ukrajina (11. prosinca), Latvija (14. prosinca) i Estonija (31. prosinca).

Kao prva međunarodno priznata država koja je priznala Hrvatsku ostat će zapamćen Island (19. prosinca 1991.), a istoga dana to je učinila i Njemačka, iako uz odluku da njezino priznanje na snagu stupa 15. siječnja 1992., zajedno s ostalim članicama EU-a. Dva dana prije EU-a, 13. siječnja 1992., Hrvatsku je priznala Sveta Stolica, no Vatikan je priznanje Hrvatske i Slovenije najavio još 20. prosinca 1991., posebnim dokumentom kojim se odredio prema hrvatskom i slovenskom zahtjevu za diplomatskim priznanjem. Vatikanska diplomacija, kao

prva u svijetu, još je 3. listopada 1991. objavila da radi na hrvatskom međunarodnom priznanju. Dan nakon Svete Stolice, Hrvatsku je priznao San Marino.

Nakon što je Hrvatsku priznala EU, tijekom 15. siječnja 1992. uslijedila su i priznanja Velike Britanije, Danske, Malte, Austrije, Švicarske, Nizozemske, Mađarske, Norveške, Bugarske, Poljske, Italije, Kanade, Francuske, Španjolske, Portugala, Irske, Luksemburga i Grčke. Dan poslije to su učinile i Argentina, Australija, Češka, Čile, Lihtenštajn, Novi Zeland, Slovačka, Švedska i Urugvaj.

Do kraja siječnja 1992. Hrvatsku je priznalo još sedam država – Finska, Rumunjska, Albanija, Bosna i Hercegovina, Brazil, Paragvaj i Bolivija. Potom su, među ostalima, uslijedila i priznanja Rusije (17. veljače), Japana (17. ožujka), SAD-a (7. travnja), Izraela (16. travnja, iako su diplomatski odnosi uspostavljeni tek pet i pol godina kasnije), te Kine (27. travnja).

Prva azijska država koja je priznala Hrvatsku bio je Iran (15. ožujka 1992.), a afrička Egipat (16. travnja 1992.). Hrvatska je 22. svibnja 1992. postala i članicom Ujedinjenih naroda.

Svečano proslavljen najradosniji kršćanski blagdan

Usvim župama Kotorske biskupije i Barske nadbiskupije na Badnjak su održana ponoćna misna

slavlja, a zvona su svečano najavila najradosniji kršćanski blagdan – Božić. Posebno svečano bilo je u prepunoj ko-

torskoj katedrali svetog Tripuna gdje je tradicionalno misu predvodio kotorski biskup mons. Ilija Janjić, sa svećen-

stvom i katedralnim zborom, uz radosne božićne pjesme.

Pozdravljajući mnogobrojne vjernike iz Boke, Crne Gore i regije koji su došli na ponoćku, kotorski biskup posebno je pozdravio gradonačelnika Kotora, dr. Aleksandra Stjepčevića.

„Večeras je s nama gradonačelnik Kotora, ovo je prvi put nakon Drugoga svjetskog rata da je

Gradonačelnik Stjepčević sa suprugom

na ponoćki u katedrali svetog Tripuna prisutan gradonačelnik Kotora“, rekao je kotorski biskup mons. Ilija Janjić.

Kotorski biskup pozvao je u misnoj propovijedi na praštanje, mir, ljubav i slogu među ljudima.

Papina poruka uz blagoslov Urbi et orbi, Božić 2014.

Draga braćo i sestre, sretan Božić!

Isus, Sin Božji, Spasitelj svijeta, rodio se za nas. Rođen je u Betlehemu od Djevice, ispunivši tako drevna proročanstva. Djevica se zove Marija, njezin zaručnik Josip.

Oni su ponizni ljudi, puni nade u Božju dobrotu, koji prihvaćaju Isusa i prepoznaju ga. Duh Sveti je prosvijetlio betlehemske pastire, koji su pohrlili do špilje i poklonili se Djetetu. Kasnije je Duh vodio starce Šimuna i Anu, u jeruzalemskom hramu, i oni su prepoznali u Isusu Mesiju. „Ta vidješe oči moje“, uskliknuo je Šimun, „spa-

senje tvoje koje si pripremio pred licem svih naroda” (Lk 2, 30-31).

Da, braćo i sestre, Isus je spasenje za sve ljude i sve narode!

Njega, Spasitelja svijeta, molim da pogleda našu

braću i sestre u Iraku i Siriji, koji već predugo trpe posljedice sukoba koji se vodi i, zajedno s pripadnicima drugih etničkih i vjerskih skupina, izloženi su okrutnom progonu. Neka Božić donese nadu njima,

kao i brojnim raseljenim osobama, prognanicima i izbjeglicama, djeci, odraslima i starijim osobama, iz tih krajeva i iz čitavoga svijeta. Neka promijeni ravnodušnost u blizinu a odbacivanje u prihvaćanje, da bi svi koji sada pate mogli dobiti potrebnu humanitarnu pomoć da mogu preživjeti surovu zimu, vratiti se u svoje zemlje i živjeti dostojanstveno. Neka Gospodin otvori srca da vjeruju, i neka podari svoj mir čitavom Bliskom istoku, počevši od zemlje blagoslovljene njegovim rođenjem, podupirući napore onih koji se učinkovito залаžu za dijalog između Izraelaca i Palestinaca.

Isuse, Spasitelju svijeta, svrni svoj pogled na sve koji pate u Ukrajini i daj da njihova voljena zemlja nadiđe napetosti, pobijedi mržnju i nasilje te krene novim putem bratstva i pomirenja.

Kriste Spasitelju podari mir Nigeriji, gdje se nova krv proljeva i mnoge se nepravедно odvaja od njihovih najmilijih, drži kao taoce ili ubija. Zazivam mir i za ostale dijelove afričkog kontinenta. Tu mislim posebno na Libiju, Južni Sudan, Srednjoafričku Republiku i razne krajeve

Demokratske Republike Kongo. Molim sve koji imaju političku odgovornost da se dijalogom zauzmu za prevladavanje suprotnosti i izgradnju trajnoga bratškog suživota.

Isuse, spasi mnogobroju djecu koja su žrtve nasilja, trgovine ljudima ili su prisiljeni postati vojnicima. Udijeli utjehu obiteljima djece ubijenih u Pakistanu prošlog tjedna; djece, mnoge zlostavljane djece. Utješi obitelji djece ubijene u Pakistanu prošloga tjedna. Budi blizu svima koji pate od bolesti, posebno žrtvama epidemije ebole, prije svega u Liberiji, Sierra Leoneu i Gvineji. Zahvaljujući od srca svima koji se hrabro posvećuju pomaganju bolesnima i članovima njihovih obitelji, još jednom upućujem hitan poziv da se osigura potrebna pomoć i lijekovi.

Djetešce Isuse, misao mi leti svoj djeci koju se danas ubija i zlostavlja, bilo onoj nerođenoj, lišenoj velikodušne ljubavi njihovih roditelja i pokopanoj u sebičnosti jedne kulture koja ne voli život; bilo djeci koja su izbjegla zbog ratova i progona, koju se zlostavlja i izrabljuje pred našim očima i uz naše tiho suučesništvo; kao i djeci ma-

sakriranoj u bombardiranjima, također ondje gdje se rodio sin Božji. I danas njihova nemoćna šutnja više pod mačem tolikih Heroda. Nad njihovom se krvlju nadvija sjena današnjih Heroda. Doista je mnogo suza koje se liju na ovaj Božić zajedno sa suzama Maloga Isusa.

Draga braćo i sestre, neka Duh Sveti danas prosvijetli naša srca, kako bismo prepoznali u Djetetu Isusu, rođenom u Betlehemu od Djevice Marije, spasenje kojeg Bog daruje svakome od nas, svakom muškarcu i ženi i svima narodima na zemlji. Neka se snaga Kristova, koja je sloboda i služenje, osjeti u mnogim srcima koja trpe ratove, progone i ropstva. Neka svojom krotkošću ta božanska snaga oduzme tvrdoću srca tolikim muškarcima i ženama uronjenim u svjetovnost i ravnodušnost, u globalizaciju ravnodušnosti. Neka njegova otkupiteljska snaga pretvori oružja u plugove, razaranje u kreativnost, mržnju u ljubav i nježnost. Tada ćemo moći radosno uskliknuti: "Vidješe oči naše tvoje spasenje".

S tim mislima svima sretan Božić!

Koncert u Baru

Upravome predblagdanskom ozračju, 18. 12. 2014. godine u lijepoj i prikladno adventskom vremenu 'propisno' okićenoj dvorani Muzičke škole „Njegoš“ u Baru održan je jubilarni 15. božićni koncert. Nastupili su mali, ali prekrasni i pokazalo se iznimno kvalitetni gosti, Zbor niže Muzičke škole „Vida Matijan“ iz Kotora te Mandolinski orkestar HGD CG „Tripo Tomas“, također iz Kotora. Organizator je bilo Hrvatsko građansko društvo Crne Gore iz Kotora sa svojom Podružnicom u Baru, dok su suorganizatori bili Udruga „Šestani“ - Bar i Hrvatsko kulturno društvo „Sveti Jeronim“ - Bar. U realizaciji koncerta financijski su ili izravnom donacijom pomogli: Hrvatska građanska inicijativa - Tivat, Hrvatsko nacionalno vijeće - Tivat te tvrtke „Franca“ i „Tomanis“ iz Bara.

Prepuna dvorana Muzičke škole u Baru, sretna i nasmijana lica u gledateljstvu, među kojima je bilo puno onih najmlađih, višekratni gromoglasni pljesak, potvrđuju da su organizatori još jednom postigli, sportski rečeno, „pun pogodak“! Maleni Kotorani, koje su predvodili troje njihovih sjajnih profesora, Laura Jovanović, dirigentica Zbora, Ana Mihaljević, korepetitorica te Ivo Brajak, dirigent Mando-

linskog orkestra, naprosto su oduševili barsku publiku koja zna prepoznati prave vrijednosti budući da je u proteklih 14 godina bila u prilici slušati

vrhunske pjevače, instrumentaliste, klape i zborove, najviše iz Crne Gore i Hrvatske, ali i šire. Bio je to doista pravi „blagdan glazbe“ u susret

blagdanu Kristova rođenja. Poput pravih profesionalaca, mladi pjevači i svirači su raznolikošću programa svakog od nazočnih posjetitelja barem jednom skladbom „pogodili u žicu“. Bile su tu tradicionalne božićne pjesme, ali i takvi klasici i zvijezde kao što su The Beatles, Leonard Cohen, Mariah Carey te nezaboravni Tripo Tomas, čije ime s ponosom nosi Mandolinski orkestar. Tek dvadesetak dana ranije barski auditorij ostao je „bez daha“ slušajući u kripti katedrale svetog Petra izvrsni Zbor svete Cecilije iz Jelse na Hvaru. Tim prije to je bio izazov za sjajne mlade Kotorane koji su u potpunosti odgovorili na ovaj „glazbeni dvoboj“. Nezahvalno je bilo koga izdvojiti, ali malena Vjera Radulović svojim anđeoskim glasom doživjela je prave ovacije uz zaglušujući pljesak, ali i usklrike oduševljenja barske publike. Na pjesmu ove prekrasne i od Boga nadarene djevojčice nisu

ostali ravnodušni ni oni kojima je glazba „kruh“. Direktorica Muzičke škole u Baru prof. Aleksandra Vojvodić - Jovović, inače operna umjetnica - sopranistica te prof. Miro Kruščić, dirigent, skladatelj i voditelj ženskog zbora „Antivari musica“ iz Bara, imali su samo riječi hvale za nastup male Vjere, ali i svih drugih

sudionika ove prekrasne barske večeri. Božićni koncert je kao projekt u proteklih 15 godina nedvojbeno „položio ispit“ kao svojevrsni blagdan glazbe, kulture i „dobrih vibracija“. Poželimo da tako bude i u sljedećih 15 godina.

Vladimir Marvučić

Koncert u Donjoj Lastvi

U crkvi svetog Roka u Donjoj Lastvi održan je 22. 12. 2014. godine Božićni koncert uz sudjelovanje Dječjeg zbora Muzičke škole „Vida Matjan“ iz Kotora i Mandolinskog orkestra Hrvatskoga

građanskog društva „Tripo Tomas“ iz Kotora.

Mandolinski orkestar Hrvatskoga građanskog društva „Tripo Tomas“ nastao je prije nekoliko godina s ciljem očuvanja od zaborava

autohtonoga mediteranskog instrumenta - mandoline. Ove godine uspješno se predstavio zajedno sa Zborom Glazbene škole publici u Danskoj. Mandolinski or-

kestar uspješno vodi dirigent – profesor Ivo Brajak.

Dječji zbor OMŠ „Vida Matjan“ postoji od njezina osnutka i ima oko 40-ak članova u dobi od 9 do 15 godina. Zapažen je po mnogobrojnim nagradama i nastupima diljem zemlje, kao i u inozemstvu. Zbor je imao veliki broj nastupa u sklopu mnogobrojnih školskih koncerata. Dirigentica dječjeg zbora je profesorica Laura Jovanović, a korepetitor je profesorica Ana Mihaljević.

Mladi glazbenici oduševili su publiku mnogobrojnim izvedbama prikladnih i popularnih pjesama poput: „Radujte se narodi“, „Bi-

S koncerta u Donjoj Lastvi

jeli Božić“, „We wish you a Merry Christmas“, „Let it be“, „Čuvajmo djeci proljeća“. Na kraju koncerta su

zajedno s publikom otpjevali poznatu božićnu pjesmu „U sve vrijeme godišta“.

Božićna muzička čestitka anđeoskim glasom

U kotorskoj katedrali sv. Tripuna sa svečanim zvonima s kampanela zvonile su i mandoline i dječji glasovi Božiću i Novoj godini u susret.

Vrijeme je za dobre želje, a njih su donijeli zbor niže Muzičke škole „Vida Matjan“ i Mandolinski orkestar Hrvatskoga građanskog društva CG „Tripo Tomas“.

„U čaroliji Božića bijelog, dok miriše četinar, blistaju zvijezde, zvončići i baloni na jelkama, u tihoj noći, u sve

vrijeme godišta, zakantali su jer muzika najljepše čara i dočarava“, rekla je pjesnikinja Dubravka Jovanović, koja je vodila ovo veče.

Za ovaj božićni gušt pobrinulo se Hrvatsko građansko društvo Crne Gore u suradnji s kotorskom Muzičkom školom „Vida Matjan“.

Uz svetost i svjetlost katedrale-bazilike sv. Tripuna, brojna publika uživala je uz muzičku čestitku u zajedničkom nastupu zbora koji vodi profesorica Laura Jovanović

i mandolinskog orkestra pod dirigentskom palicom profesora Iva Brajaka.

Smjenjivale su se božićne pjesme Radujte se narodi, Bijeli Božić, Ave Marija, Hallelujah, Čuvajmo djeci proljeća, Let it be, Vozi, vozi...

„Anđeli s neba da dolete do svakog finestrina i pergole, notama mir i veselje do svakog kušina.

Blagost blage noći i bijele vile u kolo, moguće na ovaj čas peštingradska vrata su otvorile.

Radujmo se narode bijelom Božiću, čuvajmo djeci proljeća, molimo se u blagoj noći u sve vrijeme godišta i neka nam uz božićna zvona sve bude ugodno, veselo, svečano, lijepo, toplo, treperavo, drago, šareno i svjetlucavo“, poručila je pjesnikinja Dubravka Jovanović.

Na kraju koncerta, u ime Kotorske biskupije, generalni vikar don Anton Belan podsjetio je uz čestitke anđeoskim glasovima i na one koji pate i kojima treba pomoć.

Umjesto čašćenja za sudionike koncerta, župni ured i Kotorska biskupija izdvojili su novčana sredstva za liječenje djevojčice Mirjane Krstičević iz Tivta. Don Belan je pozvao posjetitelje da svojim prilogom također pomognu za ozdravljenje ove djevojčice i poručio da je Božić blagdan kada se sjećamo onih koji imaju manje nego mi, a za vjeru se kaže da je mrtva ako nema tijela.

„Naša pomoć za Mirjanu bit će dar betlehemsom Isusu jer kad čovjek pati, pati i naš Bog koji se moli za nas“, poručio je don Belan.

Dubravka Jovanović

Koncert u katedrali

„Božićna bajka“ u Kotoru

Piše:
Ana Šarčević

Prvo polugodište za učenike hrvatske nastave iz Crne Gore završilo je lijepo i veselo. Oni su prije školskih praznika, a uoči božićnih blagdana u katedrali svetoga Tripuna u Kotoru izveli glazbeno-scensku priču naziva „Božićna bajka“. Scenarij su osmislili sami uz malu pomoć svoje nastavnice. Potrudili su se i oko scenografije, rekvizita te kostima. U realizaciji je sudjelovalo tridesetak učenika uzrasta od prvoga do devetoga razreda osnovne škole. Pored glumačkoga talenta, pokazali su umijeće recitiranja i zborskoga pjevanja. Publika je uživala u dječjoj igri, ohrabrujući i nagrađujući učenike pljeskom.

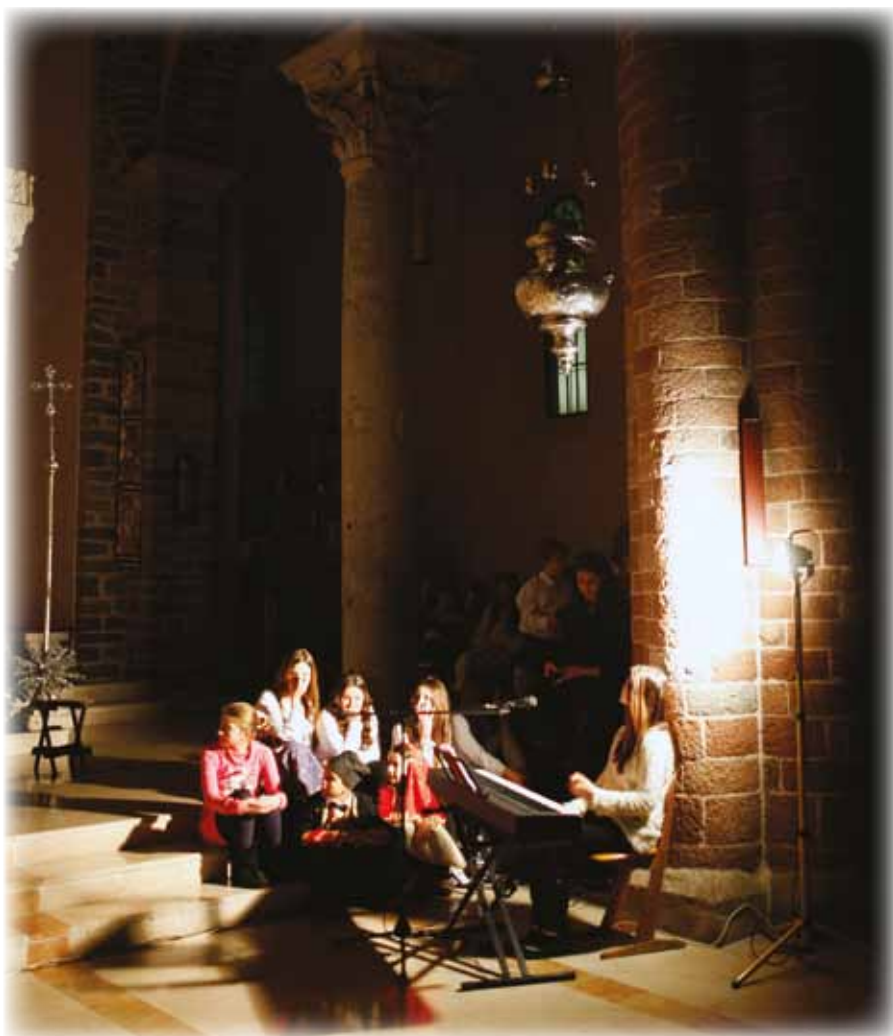
„Božićna bajka“ počinje na Badnju večer kada baki Gracijeli i djedu Tripu, koji kraj toploga kamina čekaju vrijeme polaska na ponoćku, u goste dolaze njihovi dragi unuci donoseći im na poklon jaslce. Ispostavlja se da unuci nisu sigurni tko su male i simpatične figurice u toj drvenoj štalici, poredane po slamici. Srećom, Gracijela i Tripo pravi su znalci, i k tomu majstorski pričaju

priče. Znatijelja unuka tako biva zadovoljena, ali ne samo to, događa se iznenada i bajka u pravom božićnom duhu. Jedna priča povlači drugu, jedno vrijeme postaje drugo, a i mjesto radnje prestaje biti fiksna točka. Beskraj stvara-lačkoga žara i neiscrpno mnogo dobre volje učenici su utkali u pripreme za nastup kojim su oduševili svoje roditelje i publiku koja je ispunila toplu Katedralu. Među nazočnima bili su i kotorski biskup mons. Ilija Janjić, konzul Republike Hrvatske Hrvoje Vuković te ministrica u Vladi Crne Gore Marija Vučinović.

Učenici su prenijeli poruke mira i ljubavi te pokazali kako je Božić vrijeme obiteljskoga zajedništva, prilika kada pomažemo drugima, ali i vrijeme kada se događaju bajke. U tome su im pomogli i nagradili su ih: Hrvatska građanska inicijativa, Hrvatsko građansko društvo Crne Gore, Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore, Kotorska biskupija i tvrtka Ledo.

Od Božića do Božića

Priredila:
Tijana Petrović

Kotor je prvi grad u Crnoj Gori koji je organizirao doček Nove godine na otvorenom. Bilo je to davne 1997. godine, ali to nam, na žalost, nije prešlo u naviku. Dočeke pod otvorenim nebom posljednjih godina organiziraju gradovi u okruženju, na radost domaćih

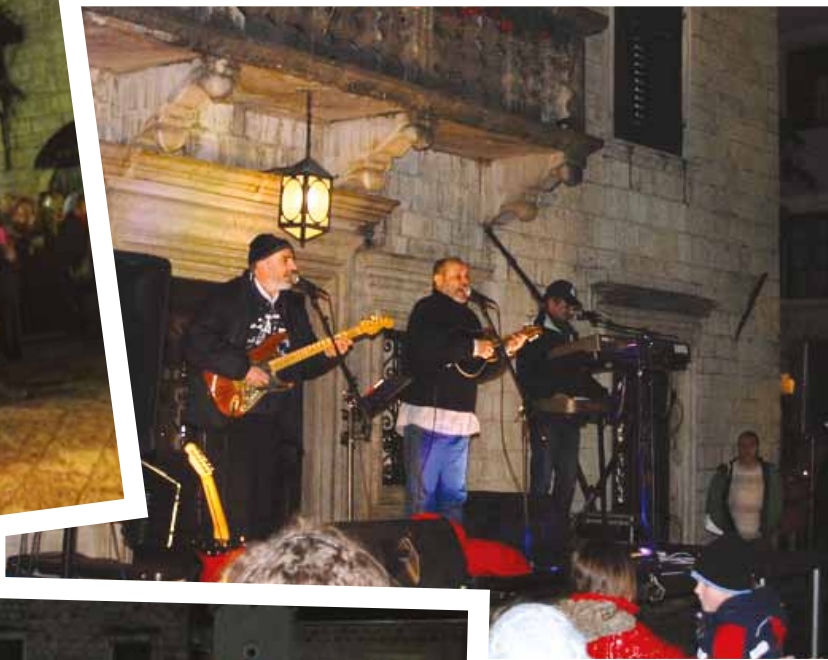
građana, ali i mnogobrojnih turista.

Ipak, u posljednje dvije godine u Kotoru je zaživjela manifestacija „Od Božića do Božića“ i opet Kotor ima nešto što je različito i specifično. Ideja za ovu manifestaciju rodila se kroz priču o kotorskom naslijeđu i životu stanovnika različitih religija koji vjekovima žive u slozi, razumijevanju i poštovanju. „Od Božića do Božića“ je projekt NVU „Karampana“ i Turističke or-

ganizacije Kotor s ciljem da oživi trgove i pjacete drevnoga grada u prazničnim zimskim danima. Harmoničan odnos između kulturnog i prirodnog naslijeđa i novih sadržaja u prostoru stare urbane jezgre grada Kotora pridonijelo je tome da domaće stanovništvo i turisti koji borave u Kotoru uz bogat kulturno-zabavni program mogu uživati i u bogatom spomeničkom blagu kojega Kotor ima u izobilju.

Dir po kotorskim pjacama i pjacetama

Manifestacija „Od Božića do Božića“ otvorena je 21. prosinca novogodišnjim koncertom kotorske Gradske muzike. U prepunoj dvorani Centra za kulturu „Nikola Đurković“ posjetitelje je u ime organizatora pozdravio direktor Turističke organizacije Kotor Mirza Krčić koji je izrazio nadu da će svi zajedno uživati u koncertu, ali i u svim programima tijekom sljedećih 20-ak dana. „Manifestaciju otvaramo koncertom institucije koja je stara 172 godine, a time je i obaveza da sačuvamo našu Gradsku muziku. Mnoge manifestacije su se ovdje rodile pa su nam ih uzeli, vjerujem da ovu neće. Mnogo toga su nam uzeli, ali pločnike i zidine grada neće moći...“, poručio je Krčić.

Koncert i manifestaciju otvorio je predsjednik Općine Kotor, dr. Aleksandar Stjepčević. „NVU ‘Karampana’ i Turistička organizacija Kotora pripremile su manifestaciju sa simboličnim nazivom ‘Od Božića do Božića’ koja će se odvijati od večeras do 8. januara. Svakog dana u ovom periodu predviđeni su koncerti, i brojni drugi događaji, uz koje ćemo ispratiti staru i dočekati novu 2015. godinu.

Dragi moji Kotorani, želim da u prijatnom raspoloženju proslavite predstojeće praznične dane te da vam nova 2015. godina donese dobro zdravlje, ličnu i porodičnu sreću i mnogo uspjeha. S tim željama proglašavam otvorenom manifestaciju ‘Od Božića

do Božića“, rekao je Stjepčević i fešta je počela.

U sljedećim danima Kotorani i njihovi gosti imali su priliku uživati u 14 koncerata i 4 prateća programa manifestacije koja je trajala od 21. prosinca 2014. do 8. siječnja 2015. godine.

Dana 23. prosinca na Pjaci od kina nastupile su klape Bisernice Boke, Bokeljski mornari i muzički sastav Škuribanda. Oni su muzikom i mediteranskim štimungom obojili hladnu zimsku večer, a posjetitelji su bili u prilici probati slatkiše koji se spremaju u vrijeme Božića, kuhano vino i druge tradicionalne bokeljske delicije.

U crkvi sv. Duha 26. prosinca koncert su održali učenici ŠOSMO „Vida Matjan“. Uslijedio je koncert kotorskog sastava „Indigoblue“ i hrvatske grupe „Colonia“, koji je zbog loših vremenskih uvjeta održan u diskoteci Maximus umjesto prema planu na Trgu od oružja, a dobra zabava nije izostala.

Na Trgu od oružja 27. prosinca priređen je doček Dječje nove godine. U programu su sudjelovali mnogobrojni mališani iz Kotora, zbor Muzičke škole, muzički sastav „Good Mood“, dječji mandolinski sastav HGD CG „Tito Tomas“, kao i animator Žarko Žabac. Točno u podne sa Sat kule spustio se Djed Mraz. Za ovu priliku organizatori su osigurali 1.000 paketića koje je Djed Mraz podijelio svoj prisutnoj djeci.

Katedrala sv. Tripuna bila je savršena pozornica komornom sastavu „Serenade Ensemble“ iz Italije koji je na koncertu 28. prosinca izveo Beethovenova djela. Gosti iz Muggie izrazili su zadovoljstvo gostovanjem u Kotoru i inici-

rali daljnju suradnju s kotorskim institucijama: Općinom, muzičkom školom i Gradskom muzikom Kotor.

Koncert VIS „Lungo mare“ i dodjela nagrada za najljepše ukrašene izloge, prozore i balkone, iako planirani na Trgu Pailo, zbog vrlo hladnog vremena održani su 29. prosinca u foajeu Centra za kulturu „Nikola Đurković“. Osamnaest simboličnih nagrada uručila je predsjednica Mjesne zajednice Stari grad, Dragana Knežević. Uz muziku, kuhano vino i kotorske krempite posjetitelji su zajedno s nagrađenima nastavili feštati.

Na Pjaci od salate 30. prosinca održan je koncert kotorskog benda „Tri kvarta“, a ispred katedrale sv. Tripuna 1. siječnja nastupili su cetinjski bend „Senkina deca“ i kotorska klapa „Who See“.

Već sljedeće večeri pjesmom i muzikom oživjela je Pjaca od muzeja na kojoj su nastupili „Trio gušti“. Fešta, prava primorska, bokeljska, s puno „šuga“, pokazala je da manifestacija „Od Božića do Božića“ ima budućnost, da nudi jedan savim drugi smisao zabave i provoda, od pjacete do pjacete, jednu drukčiju, intimniju dimenziju, za razliku od masovnih provoda i dočeka novih godina.

Koncerti na otvorenom niza- li su se unatoč vrlo hladnom vremenu. Tako su 3. siječnja na Trgu sv. Tripuna posjetitelji imali priliku čuti hrvatski bend Gustafe, koji je 1980. godine nastao u Vodnjanu u Istri iz jedne amaterske scenske skupine sklone performansima. U početku eksperimentalni punk rock kasnije zamjenjuju utjecaji istarske etno glazbe, kao i ostale svjetske etno scene, iz čega se stvorioosebujni zvuk Gustafa po kojem

su i sada poznati. Kao bend domaćin nastupio je kotorski sastav „Toć”. Ansambl „Toć” nema autorskih ambicija, već je prijateljski projekt sastavljen od glazbenika iz različitih bendova koje spaja velika energija, originalnost, šetnja

kroz različite glazbene pravce i čista ljubav prema muzici.

U susret pravoslavnom Božiću, u crkvi sv. Nikole održan je 4. siječnja iznimno posjećen koncert SPD „Jedinstvo” i dječjeg zbora. Uslijedio je koncert kotorske ženske

klape „Incanto” i klape „Kumpanji” iz Blata na Korčuli koji je planiran na Pjaci od brašna, ali je zbog vrlo hladnog vremena održan u Shopping centru „Kamelija”. Kotorani i njihovi gosti još jedanput su potvrdili da vole klapsku muziku.

Kotorska klapa „Incanto” potvrdila je kvalitetu glasovnih i interpretatorskih mogućnosti te još jednom pokazala da domaćim klapama treba pružiti više pažnje i nastupa. Klapa „Kumpanji” podignula je raspoloženje svojim prepoznatljivim stilom i šarmom, što su posjetitelji propratili pjevajući zajedno s njima. Prostor SC „Kamelija” bio je mali da primi sve one koji su željeli uživati u ovoj iznimnoj večeri.

Novosadske „The Frajle” održale su koncert na Trgu od oružja 5. siječnja i više od dva sata na hladnoj buri zabavljale su publiku. Da za fenomenalan nastup nije potrebna skupa scenografija ni prateći efekti, već sjajni glasovi, dobro raspoloženje i komunikacija s publikom, pokazale su ove četiri Novosađanke, a kator-

ska publika je to prepoznala i uživala!

Papaladom ala maka na Trgu od oružja, pod sloganom „Al’ se nekad dobro jelo” 8. siječnja završena je manifestacija „Od Božića do Božića”. Organizatori NVU „Karampana” i TO Kotor priredili su gastronomsku feštu na kojoj je sve je bilo džabe, kako i samo ime kaže ala maka, a posjetitelji su imali priliku probati gastronomske specijalitete svih bivših republika ex YU. Tako su se na meniju našle njeguške kobasice, pršut i sir, bokeške njoke i crni rižot, prebranac i pečeno prase, gravče na tavče, kranjske kobasice i dinstani kupus, baklave, tulumbe, limunada...

Po ugledu na europske gradove organizatori ove manifestacije napravili su jednu

vrstu novogodišnjeg bazara gdje su na posebno izrađenim prigodnim štandovima tijekom održavanja svih programa posjetiteljima na trgovima nudene razne vrste đakonija koje su pripremali članovi NVU „Karampana”: njeguške kobasice uz pivo, gavice i kuvano vino, čajevi, kolači... U skladu s vjekovnim suživotom Kotorana pravoslavne i katoličke vjere, ispred Glavnih gradskih vrata 24. prosinca i 6. siječnja služene su priganice.

Organizatori manifestacije „Od Božića do Božića” su NVU „Karampana” i TO Kotor, pokrovitelji su Ministarstvo održivog razvoja i turizma i Općina Kotor te Luka Kotor kao zlatni sponzor.

Spektakularan doček u Budvi

Budva je već godinama poznata po spektakularnim novogodišnjim koncertima i sjajnom provodu, na trgovima i u hotelima. Tako je bilo i ovoga puta. Iznimno hladno vrijeme u novogodišnjoj noći nije uspjelo pokvariti sjajnu atmosferu koja je vladala na budvanskom trgu

ispred zidina Staroga grada! Program je počeo u 20.30 nastupom benda „Hornet” koji je uz classic rock i heavy metal hitove zagrijao atmosferu. Nakon njih na binu je izašao crnogorski pop pevač Danijel Alibabić, a zatim je uslijedio pravi novogodišnji spektakl! Goran Bregović i Alen Islamo-

vić s „Orkestrom za svadbe i sahrane” održali su fenomenalan koncert i pjevali u glas s tisućama sjajno raspoloženih ljudi. Druga novogodišnja noć u Budvi počela je koncertom Milene Vučić koja je svojim energičnim nastupom zagrijala atmosferu do usijanja, a onda je pred odu-

ševljenom publikom koncert održao Toni Cetinski. Trećeg dana Novogodišnjeg programa na veliko zadovoljstvo svih mališana na trgu ispred Starog grada u Budvi održana je

predstava „Dvije novogodišnje jelke i Nigger”. Program se nastavio u večernjim satima koncertom Nine Žižić i benda Crveno&Crno, a nakon njih legendarna grupa Parni valjak

sjajnim nastupom završila je novogodišnji program. Budva se još jedanput pokazala kao središte dobre zabave tijekom novogodišnjih praznika i to u čitavoj regiji.

Halid Bešlić u Tivtu

U prepunoj sportskoj dvorani „Župa” u Tivtu održao je koncert 2. siječnja poznati bosanskohercegovački pjevač narodne muzike, Halid Bešlić.

Mnogobrojna publika imala je prilike punih dva sata uživati u poznatim hitovima poput „Miljacke”, „Tamburaši”, „I zanesen tom ljepotom”, „Beogradanka”, „Snijeg je opet Snežana”, „Prvi polju-

bac”, „Malo je malo dana Romanija” i mnoge druge pjesme koje su publiku digle na noge. Bešlićev bend Alkostop prije samog koncerta otpjevao je nekoliko poznatih hitova Bijelog dugmeta.

U ime organizatora - Humanitarnog društva slijepih i civilnih invalida rata Tivat - zahvalila je Rajka Čavor koja je rekla: „Sretna vam Nova godina i neka vam bude rado-

сна kao što je ova noć ovdje, uz velikog umjetnika, velikog humanista, u kojeg kuca veliko srce. Hvala u ime svih ljudi koji pripadaju ovoj organizaciji, a koji su večeras s nama.”

Osim Humanitarnog društva slijepih i civilnih invalida rata Tivat u organizaciji koncerta sudjelovala je i Općina Tivat, kao i sportska dvorana „Župa” Tivat.

Radio Dux

HRVATSKA GRAĐANSKA INICIJATIVA ZADOVOLJNA IZBOROM KOLINDE GRABAR KITAROVIĆ ZA PREDSEDNICU REPUBLIKE HRVATSKE

U Hrvatskoj građanskoj inicijativi Crne Gore zadovoljni su izborom Kolinde Grabar Kitarović za predsjednicu Republike Hrvatske, koja je u svojoj predizbornoj kampanji posjetila hrvatsku zajednicu u Crnoj Gori.

Naglasak prilikom razgovora bila je briga o Hrvatima izvan Republike Hrvatske, što je jedna od ustavnih obveza, podsjetila je za Skala radio Marija Vučinović, predsjednica HGI-ja i ministrica bez portfelja u Vladi Crne Gore.

Tijekom posjeta hrvatskoj manjini u Donjoj Lastvi Grabar Kitarović bila je impresionirana postignutim rezultatima kako na političkom polju, tako i s obzirom na aktivnosti koje NVO provodi, rekla je Vučinović.

„Hrvatska građanska inicijativa je faktor vlasti u Crnoj Gori, a to potvrđuje podatak da imamo našu predstavnicu u državnom parlamentu, ali i ministricu u Vladi. Što se tiče organiziranog dijela Hrvata preko nevladinog sektora, Kolindu Grabar Kitarović smo izvijestili o djelovanju hrvatskog radija u Crnoj Gori, podsjetili na dugogodišnje izlaženje Hrvatskoga glasnika, informirali je i o aktivnostima na obnovi Doma kulture u tivatskoj Donjoj Lastvi, koje je mjesto kulturnog okupljanja. Nova predsjed-

nica Republike Hrvatske izrazila je želju i obvezu da pomogne, rekavši da će s posebnom pažnjom brinuti o Hrvatima izvan Hrvatske i da će, iako smo generalno zadovoljni stanjem u Crnoj Gori, pomoći jer uvijek ima prostora za još bolji i predaniji rad“, rekla je Vučinović.

Ona je podsjetila i na bilateralni sporazum koji je potpisan 2012. godine o zaštiti manjinskih prava crnogorske zajednice u Hrvatskoj i hrvatske manjine u Crnoj Gori.

Hrvatska manjina i u praksi u CG primjenjuje prava iz sporazuma, kako preko političke stranke, tako i preko nevladinih organizacija, istaknula je Vučinović.

Skala Radio

VEČER ANTOLOGIJSKIH LJUBAVNIH PJESAMA U KAZALIŠTU DR INAT

JA SAMO ŽELIM DA ME NOČAS NETKO VOLI

Premijerna izvedba (22. prosinca 2014.) Večeri antologijske ljubavne poezije „Ja samo želim da me noćas netko voli“ pobudila je veliki interes publike. Nakon zimskih blagdana, uslijedit će niz repriza u Puli te gostovanja u Rovinju, Pazinu, Savičenti i drugim istarskim gradovima.

Redateljica Snježana Akrap-Sušac, između ostalog, o programu kaže. „U spoju stihova o ljubavi i glazbe uspijevamo otići, makar na trenutak, u neke ljepše svjetove, u kojima smo nekome važni i ponovno oživljavamo najsretnije i najtužnije trenutke života kroz ljepotu zvanu - UMJETNOST.“

ZIMSKJE KARNEVALSKE FEŠTE OD 14. VELJAČE

Kotorske zimske karnevalske fešte započet će u subotu 14. veljače i trajat će do nedjelje 22. istog mjeseca, a tada će se održati tradicionalni kotorski karneval, s početkom u 14 sati, priopćili su organizatori.

Kako su naveli iz Organizacijskog odbora, nakon suđenja karnevalu, na Trgu od oružja održat će se koncert popularne hrvatske pjevačice Jelene Rozge.

„Ova viševjekovna manifestacija ima za cilj povezivanje kulturne baštine i turističke ponude, istaknuti bogato kulturno nasljeđe i kulturne manifestacije na području Boke, promociju Kotora i Crne Gore. Tradicionalni zimski karneval jedinstvena je animacijska manifestacija koja se tradicionalno održava na području kotorske općine u veljači mjesecu, a datira od kraja XIX. stoljeća“, istaknuto je u priopćenju.

Također su naglasili da ta manifestacija predstavlja bogatstvo duha i umijeća kako karnevalista tog kraja, tako i gostiju iz zemlje i inozemstva.

„U njoj sudjeluju sve starosne i socijalno-profesionalne kategorije stanovništva, grupirane prema

svojim interesima, kulturnim i stvaralačkim potrebama te mogućnostima. U mnoštvu karnevalskih grupa i maski iz Kotora, Crne Gore i regije, brojni posjetitelji mogu vidjeti i uživati u koloritu originalnih kostima, ritma i mediteranskog duha domicilnog stanovništva“, naveli su organizatori.

Zimski kotorski karneval organizira JU Kulturni centar „Nikola Đurković“, suorganizator je Turistička organizacija Kotor, a pokrovitelj Općina Kotor.

www.rtcg.me

REAGIRANJA POVODOM KARNEVALA

HRVATSKO GRAĐANSKO DRUŠTVO CRNE GORE

Hrvatsko građansko društvo Crne Gore, koje u jednom od svojih načela ima za cilj i očuvanje kulturnog naslijeđa, vjere i običaja, oglašava se povodom organiziranja početka karnevalskih svečanosti u strogom molitvenom razdoblju Korizme katoličkih vjernika.

HGD CG poštivajući tradiciju ovog podneblja, čuvajući identitet Hrvata na ovom prostoru, promovirajući i održavajući plodove čvrste vjere kroz očuvanje osnovnih načela katoličke vjere ne prihvaća ovakvo narušavanje jednakosti prava građana u vjeri i nacionalnom identitetu, a također i skrnavljenje korizmenog razdoblja molitve i posta.

Hrvatsko građansko društvo Crne Gore smatra za obveznim poštivanje tradicije, što bi značilo održavanje karnevalskih svečanosti prije početka korizmenog razdoblja, poput svih zemalja u svijetu koje također oživljavanjem starih tradicionalnih običaja čuvaju šest stoljeća pokladne tradicije.

Upravni odbor HGD CG

HRVATSKA GRAĐANSKA INICIJATIVA

Kao jedina stranka Hrvata u Crnoj Gori prinuđeni smo oštro reagirati na kršenje višestoljetne tradicije i vrijeđanje osjećaja svih koji tu tradiciju čuvaju i njeguju.

Našom reakcijom želimo zaštititi Kotorski karneval, po kojem je, između ostalog, naš Grad i prepoznat. Žalosna je činjenica da će 22. veljače biti centralna svečanost ovogodišnjeg maskenbala, dok 17. veljače, dan prije Čiste srijede, završavaju u cijelom svijetu sve manifestacije ovakvog tipa. Sama riječ karneval – carnevale, svjedoči o tome, jer u prijevodu s latinskog znači ‘pozdrav mesu’, jer od toga dana počinje vrijeme suzdržavanja, pokore i intenzivnije molitve kao priprava za najveću kršćansku svetkovinu Uskrsnuće Isusa Krista, tj. Uskrs. Samim tim karnevalske manifestacije u razdoblju posta vrijeđaju, ne samo katoličke vjernike, već i pravoslavce. Nažalost, zadnjih godina, organizatori Kotorskog karnevala nisu vodili računa o tome. Zbog svega navedenog naša reakcija usmjerena je na zaštitu i Karnevala, ali i dostojanstva vjernika, a ništa manje

i svih onih koji njeguju tradiciju i sve što ona predstavlja za Bokelje.

Dakle, organizirati Zimski kotorski karneval u korizmi i istodobno se dičiti tradicijskim vrijednostima je neukusno, jer upravo najglasniji pobornici te tradicije su njeni rušitelji. Zbog toga, za Koterski karneval se više ne može reći da je tradicionalni, već jedinstveni i to nažalost u onom negativnom smislu, jer održava se kad nijedan u svijetu. Tradicija je posljedica zdrave kulture, a kako se u Boki često dičimo suživotom i tolerancijom, pitamo gdje su sada te vrijednosti? Očigledno, radi se o demonstraciji nekulture i nepoštivanja drugog i drugačijeg. Tko god sudjeluje u ovogodišnjim karnevalskim svečanostima Kotora, ne treba da se ponosi bazilikom katedralom sv. Tripuna, kao ni Gospom od Škrpjela, jer sudjeluje u skrnavljenju i jednog i drugog. Zato apeliramo da se stane na put ovakvim događajima, kako bi zaštitili ugled i čast Grada Kotora pred svijetom.

Očekujemo reakciju i drugih političkih subjekata kojima povjerenje daju građani na izborima, a koji su, također, povrijeđeni ovakvim činom.

Marija Vučinović,
predsjednica Hrvatske građanske inicijative

KOTORSKA BISKUPIJA

I ove godine, gotovo isto kao i više godina ranije, kotorski se karneval pod sloganom: Tradicionalni zimski održava kad mu nije vrijeme. Ova ga činjenica sasvim sigurno ne definira kao tradicionalni već više jedinstveni nego rijetki.

Organizatori su ovim činom pomiješali dvije latinske riječi, jedna glasi: Trado, tradidi, traditum, a to znači netkome nešto predati-predaja. Druga je riječ: Traditor, traditoris, što znači izdajica. Ove dvije riječi mogu zajedno postati rečenica koja bi glasila: Izdajice tradicije!

Prvo, jer se karneval ne održava kada mu je vrijeme. Drugo, jer se govori o tradiciji koja se dovoljno ne poznaje pa se njeni početci smještaju u XIX. stoljeće a postoje arhivski podatci za XVII. i XVIII. stoljeće.

Sasvim sigurno ovaj se običaj, jer je paganski, javlja već u ranom kršćanstvu Zapada, pa shodno tome već u to vrijeme i u Kotoru. Treće, održava se u vrijeme pokore, posta i dobrih dijela, pa tako vrijeđa osjećaje i vrijednosti bar jednog dijela vjernika, čiji broj nije presudan kada je vrijeđanje u pitanju. Stiće se utisak da su interesi pojedinaca ili grupa,

važniji od tradicije, kulture i pristojnosti, jer kada jedna više nego milenarna institucija, kao što je to Koterska biskupija više godina moli da se ispoštuje tradicija, a ta se molba konstantno ignorira, onda u takvim postupcima prepoznamo inat, a on nije pozitivna karakteristika kako za čovjeka, tako ni za društvo u cjelini. Ove godine nismo uputili protest organizatoru, jer kod njih nismo prepoznali dobru volju niti želju da se ispoštuju europski standardi. Obratili smo se gradonačelniku gospodinu dr. Aleksandru Stjepčeviću, za kojega vjerujemo da će bar u budućnosti nastojati savjetom uvjeriti organizatore o štetnosti ovakvih postupaka.

Don Anton Belan
Generalni vikar Koterske biskupije

REAGIRANJE HRVATSKOGA NACIONALNOG VIJEĆA CRNE GORE NA JAVNI POZIV CENTRA ZA KULTURU „NIKOLA ĐURKOVIĆ„ ZA SUDJELOVANJE NA KOTORSKIM ZIMSKIM KARNEVALSKIM FEŠTAMA U KOTORU

Žalosti nas informacija da će se i ove godine, unatoč prošlogodišnjim protivljenjima hrvatske zajednice i Koterske biskupije, Koterske zimske karnevalske fešte održati i za vrijeme korizmenog razdoblja tijekom kojega se katolički vjernici postom i suzdržavanjem od sudjelovanja na profanim manifestacijama pripremaju za najveći kršćanski blagdan, Uskrs. Održavanjem navedenih svečanosti i nakon početka korizme grubo se vrijeđaju osjećaji Hrvata katolika i njihova višestoljetna tradicija. Smatramo potrebnim istaknuti da se posvuda u svijetu, osim u Kotoru, čini se, karnevalske priredbe završavaju do Pepelnice.

Organizatori karnevala, čije trajanje kolidira i s korizmom, pokazuju da time zanemaruju i ne poštuju duh, kulturu i tradiciju Boke.

Zbog načina na koji se pristupilo organiziranju karnevalskih svečanosti u Kotoru, Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore neće sudjelovati u skrnavljenju katoličke i bokeljske tradicije, nego će promovirati i nadalje vrijednosti koje se na ovim prostorima njeguju stoljećima.

Napominjemo da nije u pitanju protivljenje održavanju karnevala kao turističke manifestacije, nego civilizacijski odnos prema tradiciji i običajima jednoga naroda koji i dalje živi na ovim prostorima.

HNV podržava Radio Dux u namjeri da ne popratni navedenu manifestaciju, a ovom prigodom poziva sve Hrvate katolike iz Kotora, koji drže do tradicije i vjerskih običaja, da svoje vjerske i tradicijske osjećaje iskažu time što će, umjesto na kotorskom, sudjelovati na karnevalu u Tuzima i Donjoj Lastvi, gdje se poštuje i razumije što za Hrvate katolike znači korizma.

Na kraju bismo iskoristili ovu prigodu kako bismo pozvali organizatore karnevala u Tuzima da se s punim povjerenjem obrate Hrvatskome nacionalnom vijeću Crne Gore koje će, u sklopu svojih mogućnosti, pružiti potporu navedenome karnevalu koji, srećom, drži do očuvanja tradicije i običaja.

Zvonimir Deković, predsjednik HNV-a

DUX CROATORUM

Sa žalošću smo primili obavijest da će se i ove godine Kotsorske zimske karnevalske fešte održati u samom korizmenom dobu kada se katolički vjernici pripremaju

za najveći blagdan, Uskrs. Svugdje u svijetu, osim u Kotoru, karnevali završavaju do početka korizme. Na ovaj način grubo se vrijeđaju osjećaji katoličkih vjernika i višestoljetna tradicija.

Iako nas, u najavi ovog događaja, iz Kulturnog centra "Nikola Đurković" obavještavaju da je ovo "jedinstvena animaciona manifestacija koja se tradicionalno održava na području kotorske opštine u februaru mjesecu, a datira od kraja XIX vijeka", kao i da "Manifestacija predstavlja bogatstvo duha i umijeća", ona je sve, samo ne to. Oni koji su organizatori karnevala u korizmi pokazuju da duhovno ne pripadaju Kotoru i da ne znaju što je Boka, već se dokazuju kao rušitelji i nepoštovatelji njene kulture.

Zbog svega navedenog Radio Dux neće pratiti ovaj događaj i neće sudjelovati u sknavljenju bokeške tradicije, čuvajući dostojanstvo i vrijednosti koje njegujemo već stoljećima.

Organizatorima poručujemo da se ugledaju na građane Tuzi, kraj Podgorice, kao i na Lastovljane, koji svoje karnevalske svečanosti završavaju kad i sav civilizirani svijet, prije početka korizme i uskršnjeg posta.

Adrijan Vuksanović,
predsjednik Hrvatske krovne zajednice
Dux Croatorum

HRVATSKO KULTURNO DRUŠTVO „TOMISLAV“

Kotor ima bogatu karnevalsku tradiciju. Maske, kostimi, pjesma, ples i na koncu ulična povorka tradicijski su završavali prije korizmenog razdoblja, koji je za katolike vrijeme odricanja i posta.

Poklade su u okviru katoličkog kalendara uvjetovane korizmom i pomičnim terminom Uskrsa. Završetak poklada označava početak novog razdoblja u katoličkom kalendaru na blagdan Pepelnice ili Čiste srijede.

Zato nas žalosti nepoštivanje vjerskih osjećaja i istinske tradicije u Kotoru.

U vrijeme ateističkog režima karnevalske fešte redovito su održavane u korizmi. Nije li to vrijeme iza nas?

Pridružujemo se pozivu Hrvatskog nacionalnog vijeća Crne Gore svim Hrvatima i katolicima iz Kotora da svoja vjerska osjećanja izraze nesudjelovanjem na karnevalu u korizmi. Budimo dostojanstveni i složni.

Predsjednica Hrvatskog kulturnog društva
„Tomislav“ Kotor
Zrinka Velić

46. PRAZNIK MIMOZE 2015.

U povodu predstojećeg 46. praznika mimoze organizator Općina Herceg Novi upriličila je konferenciju za medije.

Festival, po kojem je Herceg Novi postao prepoznatljiv u čitavoj regiji, bit će otvoren u petak 6. veljače u 19 sati na Trgu „Nikole Đurkovića“, a u 20 sati na istome mjestu nastupit će Željko Joksimović sa svojim bendom.

SHOPPING CENTAR KAMELIJA RAZVESELIO MALIŠANE

U subotu, 27. prosinca, plato ispred Shopping centra Kamelija bio je prepun djece i roditelja koji su unatoč hladnoći nestrpljivo iščekivali još jedno iznenađenje u nizu koje SC Kamelija redovito priređuje stanovnicima i gostima Kotora.

Naime, ususret novogodišnjim blagdanima organizator je upriličio susret djece s Djedom Mrazom, ali s obzirom na broj dječice koju je trebalo pozdraviti i razveseliti slatkišima, ovoga puta je čak pet Djeda Mrazova sišlo s krova ovoga tržnog centra. Šesti, glavni Djed Mraz i njegov patuljak stigli su svojom kočijom među nasmijane mališane.

Svi nazočni dobili su po jedan napuhani balon želja te na poziv medijatorice večeri Dolores Fabijan istodobno su zamislili želju i balone pustili da odleću u daleku zemlju Laponiju.

Nakon vanjske invazije dobrih 'djedova', mališane je i u Kameliji dočekalo iznenađenje te su imali priliku još jedanput susresti se s omiljenim 'djedovima'.

Tijekom večernjeg programa djecu je zabavljala mlada pjevačica iz Tivta, Nina Petković, i dječji zbor Centra za kulturu Kotor „Good mood“.

Organizatori nisu krili sreću i zadovoljstvo što su barem na par sati donijeli sreću svojim malenim sugrađanima, a starijima skrenuli misli sa svakidašnjih problema.

Istog dana, u popodnevним satima SC Kamelija i NVU „Šjore od mota“ podijelile su novogodišnje pakete socijalno ugroženim obiteljima.

Radio Dux

„Prvi vikend u veljači odnosno subota 7. veljače rezervirana je kao i uvijek za Feštu od mimoze, ribe i vina na hercegrovskoj rivijeri“, rekao je umjetnički direktor Zoran Živković.

On je najavio i druge programe: maskenbal u Institutu Igalo 7. veljače, dječji u Baošićima i Sportskom centru, kazališne predstave, izložbe, koncerte, riblju večeru...

48. hercegrovski zimski salon programom je planiran 5. veljače u galeriji „Josip Bepo Benković“, a za 6. veljače Međunarodna izložba cvijeća u Titovoj vili u Igalu.

Tradicionalni XX. jubilarni međunarodni plivački miting, „Montenegro mimoza cup“, predviđen je 14. veljače, kao i prva „Novska skalina“, od Škvera do Španjole, u organizaciji Triatlon kluba Herceg Novi, koja bi trebala postati brend Herceg Novog.

Suđenje novskom karnevalu zakazano je za subotu 28. veljače na Škveru u 11 sati.

Prema riječima v.d. predsjednika Općine Herceg Novi i ovogodišnji Praznik mimoze zadržat će duh Mediterana i dugogodišnje tradicije.

Boka News

U POMORSKOME MUZEJU PREDSTAVLJEN GODIŠNJAK (LIX-LX)

U kotorskoj palači Grgurina 29. prosinca, pred brojnom publikom, predstavljen je prvi tom Godišnjaka Pomorskog muzeja Crne Gore (LIX-LX).

„Zaposlenici našeg muzeja uz redovne aktivnosti i obveze tijekom cijele godine fokusirani su na postavke izložbi u zemlji i inozemstvu, na izdavačku djelatnost, promocije novih knjiga. Događaj koji je obilježio ovu godinu je međunarodna izložba 'Zavjetni darovi bokeljskih pomoraca' koja još uvijek traje u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu. Značajno mjesto zauzela je međunarodna izložba fotografija 'Vila Divicia u gradu vile Alkime' autorice Ive Lulić u organizaciji grada Krka i našeg muzeja. Porter-ti slavni kapetana iz Boke kotorske uplovili su u izložbeni prostor Muzeja Vojvodine u Novome Sadu. 'Otvoren prozor Voja Stanića' naziv je izložbe koju smo realizirali u ovome muzeju. Veliko zanimanje građana Kotora izazvala je izložba 'Replike hladnog oružja' iz privatne kolekcije Andrije Ramadanovića. Prvi put muzej je počeo realizirati zajedničke projekte s privredom pa je u saradnji s Morskim dobrom iz Budve postavljena izložba 'Bitve, tiraduri i madrači'. Našu nagradu 'Merito Navali' uručili smo poštovanom sugrađaninu Zoranu Radimiru“, rekla je između ostalog direktorica Pomorskog muzeja Crne Gore Mileva Pejaković Vujošević prilikom podsjećanja na brojne aktivnosti, izložbe i promocije u državi i inozemstvu tijekom 2014. godine.

O autorima i radovima u Godišnjaku Pomorskog muzeja govorili su prof. dr. Gracijela Čulić, historičarka umjetnosti Radojka Abramović i bibliotekar Slavko Dabinović. On je rekao da je ova periodična

publikacija u proteklih preko šest desetljeća sa svojim izvornim znanstvenim radovima bila značajan promotor nadaleko slavne pomorske prošlosti Boke kotorske. „Sve ove edicije svojim sadržajem predstavljaju svojevrsan spomenik pomorske i kulturne baštine ovoga kraja. Na žalost, moramo konstatirati da je sve manje izvornih radova iz historije pomorstva jer je sve manje istraživača pomorske prošlosti. Rekao bih, ostalo ih je vrlo malo“, rekao je između ostalog Dabinović. On je precizirao da u 60 brojeva Godišnjaka ima 13.311 stranica, 670 radova, 164 prikaza i osvrti, 153 obavijesti. Na njima je radilo 380 suradnika iz područja historije pomorstva, arheologije, etnologije, historije umjetnosti, muzičke umjetnosti, historije arhitekture i građevinarstva, historije književnosti, poezije itd. Drugi tom Godišnjaka Pomorskog muzeja Crne Gore bit će promoviran u rujnu 2015. godine.

Izdavač Godišnjaka tiskanog na 484 stranice je Pomorski muzej Crne Gore Kotor, a objavljeni su radovi i članci: don Antona Belana, Anite Mažibradić, Jovana J. Martinovića, Lovorke Čoralić, Radojke Abramović, Željka Brguljana, Marije Proročić, Milice Križanac, Gracijele Čulić, Dejana Ječmenice, Lenke Blehove Čelebić, Antuna Tomića, Marije Mihaliček, Vilme Kovačević, Milenka Pasinovića, Tomislava Bonića, Siniše Lukovića, Petra Palavršića, Danijele Nikčević, Vladimira Brguljana, kao i posthumno dr. Miloša Miloševića i dr. Marije Milje Radulović.

U muzičkom dijelu programa nastupio je muzički sastav „Škuribanda“.

Radio Kotor

PROMOCIJA PRIRUČNIKA ZA POMORCE

Promocija priručnika „STCW 2010 Manila amandmani - primjena konvencije u praksi” i „Organizacija obuke pomoraca”, autora kapetana Bora Lučića, potpredsjednika Pacifičke pomorske asocijacije, održana je sredinom siječnja u Kotoru u organizaciji Udruženja pomorskih kapetana (UPK) i uz potporu Sindikata pomoraca Crne Gore i Bokeljske mornarice 809.

Na promociji u Domu Bokeljske mornarice, uz ostale, bili su prisutni ministar prometa i pomorstva Ivan Brajović sa suradnicima, viceadmiral Bokeljske mornarice 809 Ilija Radović, direktor Luke uprave Crne Gore Mladen Lučić, direktor Luke Kotor Vasilije Kusovac, dekan Fakulteta za pomorstvo dr. Danilo Nikolić, direktor Srednje pomorske škole Kotor Veljko Botica i veliki broj predstavnika pomorske privrede.

STCW konvencija Međunarodne pomorske organizacije IMO o stanardima obuke, sertifikacije i držanja plovidbene straže pomoraca važan je dio svjetske pomorske industrije, a njezini najnoviji tzv. Manila amandmani iz 2010. standard su bez koga nijedna pomorska država ne može biti konkurentna na svjetskom tržištu.

„Postojala je potreba da se zahtjevi STCW konvencije i njezinih najnovijih amandmana, prostim i za pomorca razumljivim rječnikom, približe našim kolegama. Ovo je moj skroman doprinos da naši pomorci razumiju te standarde, svladaju ih jer od STCW konvencije ovisi čitav život jednog pomorca – od momenta kada se kao mladi čovjek odluči za tu karijeru, sve do momenta kada se posljednji put iskrca s broda i skraši kući u penziji”, istaknuo je kapetan Lučić dodajući da se dosta pomoraca odlučuje i na akademske karijere na pomorskim školama i u trening centrima pa će njegovi priručnici biti od koristi i njima.

„Ovo je knjiga koju je jedan pomorac namijenio pomorcima, nadasve je vrijedna i korisna i bit će zanimljiva čitateljima ne samo našeg profila. Suvremene tehnologije u pomorstvu zahtijevaju obrazovanu i obučenu posadu broda, konvencije koje prate inovacije obvezuju pomorce da se na vrijeme obrazuju i da dođu do potrebnih ovlasti. Stoga je ova knjiga pravi putokaz pomorcima da dođu do lakše i jednostavnije informacije i na vrijeme se prilagode novim zahtjevima svjetske pomorske industrije”, rekao je predsjednik UPK i profesor na Fakultetu za pomorstvo mr. Mario Pilastro. On je istaknuo da je Lučić, koji je i direktor Trening centra za obuku pomoraca na Kiribatima – najvećeg na Pacifiku – svoja dragocjena iskustva sabrao u publikaciji koja će biti zanimljiva i menadžerima naših trening centara. Pilastro je naglasio da je UPK spre-

mno podržati sve svoje članove – iskusne pomorske kapetane, koji budućim generacijama žele ostaviti dio svoje struke u i pisanome obliku, na način kako su to činili poznati raniji bokeški kapetani, pisci i profesori na pomorskim školama i fakultetima, poput dr. Miloša Lipovca, dr. Antona Simovića, dr. Vladislava Brajkovića, Milivoja i Špira Miloševića, a iz čijih knjiga su učile generacije mladih pomoraca u bivšoj Jugoslaviji.

Kapetan Boro Lučić iz Herceg Novog, nakon uspješne karijere na tankerima stranih brodara, od 2007. vodi Pomorski trening centra na Kiribatima koji drži šest velikih njemačkih brodarskih kompanija. Uključen je u IMO projekte na Pacifiku, inspektor je Kiribatskog registra brodova u Singapuru, bio je konzultant Svjetske banke za projekte iz područja pomorstva, a trenutno završava i doktorske studije u Londonu.

Milutin: Crna Gora domaćin europske konferencije

Kapetan Janko Milutin iz UPK zahvalio je ministru Brajoviću „jer je održao u studenome danu riječ da će Konvencija o radu pomorca MLC 2006 biti ratificirana u najkraće vrijeme”, a to se i dogodilo sredinom prosinca. Neki naši pomorci zbog njezina neratificiranja u međuvremenu su imali problema sa svojim poslodavcima. Milutin je državnu administraciju pozvao da što hitnije ratificira i ILO 185 konvenciju koja se odnosi na osobne dokumente pomoraca, a zbog čega crnogorski pomorci trenutno imaju problema s vlastima nekih država, pogotovo Brazila gdje dosta naših ljudi radi u off-shore pomorskoj industriji. On je najavio da će UPK uz potporu pomorskse privrede i Vlade kandidirati Crnu Goru za domaćina europske konferencije o zapošljavanju i obuci pomoraca u svibnju 2016. godine.

Boka News/S. Luković

TRADICIONALNI NOVOGODIŠNJI KONCERT GPD TIVAT

Glazbeno prosvjetno društvo Tivat održalo je 20. prosinca tradicionalni Novogodišnji koncert koji je ujedno bio i humanitarni - za pomoć Tivčanki Mirjani Krstičević - u Domu „Gracija Petković“.

Pod dirigentskom palicom Aleksandra Mandića u prepunoj Velikoj dvorani Centra za kulturu Tivat tivatski gradski orkestar limene muzike priredio je predivan ugođaj. Koncert je započeo maršom „Marjane, Marjane“, za koji su mnogi mislili da je dalmatinski, a zapravo ga je napisao Bokelj, Antun Kopitović, izjavio je voditelj programa Mašo Čekić.

Na programu je bila i „Konoba“ Slobodana Kovačevića, uz Štrausove marševe, valcere, kao i popularne melodije poput New York – New York Franka Sinatre, kompozicije popularne muzike kao što su slavni ABBA i Boney M, a za kraj neizbježni Radetski marš.

Ugođaj Novogodišnjeg koncerta GPD Tivat upotpunila je kao posebni gost tivatska ženska klapa „Bellezza“.

Prisutne je pozdravio predsjednik GPD Tivat Boris Lanceroti koji je istaknuo tradiciju dugu 105 godina i podsjetio na dva događaja.

„Prije sedamdeset godina GPD Tivat bila je vojna muzika u sastavu Prve bokeške narodnooslobodilačke brigade i nalazila se u reonu Danilovgrada. Nedostajala su dva važna instrumenta pa je stigla naredba da ih treba ukrasti iz zgrade općine Tivat, gdje je bio i štab njemačke komande. Naši pozadinci problem su lako riješili. Mario Raičević iznio je instrumente iz zgrade, a u prikolici kojom je razvezio kruh po Tivtu iznio je iz grada sakriveni bas i bubanj preko Pina kroz Kalimanj do kuće Bjelica Toni Faža, koji je večeras a nama“, rekao je Lanceroti.

Autentičnu priču posjetitelji koncerta čuli su od aktera Faža koji je rekao da se sve dobro završilo s

obzirom na to da su u Tivtu tada bile stacionirane jake njemačke snage. Instrumenti su stigli na oslobođeni teritorij...

Predsjednik društva Boris Lanceroti posebno je zahvalio Mišu Belanu koji je u kontinuitetu svirao udaraljke 62 godine u GPD Tivat. U ime Društva doajenima Tonu Fažu i Mišu Belanu uručena je stilizirana skulptura koju je izradio umjetnički atelje Slaby.

Boka News

„SEA DANCE“ NAJBOLJI EUROPSKI FESTIVAL

„Sea dance“ festival osvojio je titulu najboljega europskog festivala u kategoriji „do 40.000 ljudi dnevno“ na najugledijem svjetskom festivalskom natjecanju „EU festival Awards“.

„Sea Dance“ je, prema odluci žirija, bolji od eminentnih svjetskih festivala među kojima je njemački Berlin festival, mađarski Volt, nizozemski „Best Kept Secret“ i hrvatski „Hideout“ festival.

„Sea Dance“ je uspio tijekom tri dana okupiti oko 80 tisuća posjetitelja iz gotovo svih krajeva svijeta.

Ove godine glasovalo je rekordnih 1,2 milijuna fanova iz cijele Europe koji su zajedno sa žirijem sastavljenim od brojnih muzičkih eksperata i novinara iz svijeta festivalske industrije postavili crnogorski jadranski biser na krov Europe.

„Veliko nam je zadovoljstvo što smo Crnoj Gori donijeli tako uglednu europsku titulu. U pitanju je historijski uspjeh jer se nikada nije dogodilo da potpuno novi festival osvoji ovako značajno priznanje.

LUKOVAC: NOVA PREDSJEDNICA NASTAVIT ĆE POLITIKU DOBROSUSJEDSTVA

Prvi veleposlanik Crne Gore u Hrvatskoj i vanjsko-politički komentator podgoričkih neovisnih medija dr Branko Lukovac ocijenio je u utorak da će nova hrvatska predsjednica Kolinda Grabar Kitarović nastaviti voditi politiku dobrosusjedskih odnosa te da stoga ne treba očekivati bitnije promjene u odnosu Hrvatske prema Crnoj Gori.

“Mislim da ne treba očekivati promjene u politici novoizabrane predsjednice Republike Hrvatske prema Crnoj Gori. Čvrste temelje sadašnjih odnosa

dvije susjedne države gradili smo u vrijeme dok je ona obavljala dužnost ministricе vanjskih poslova i europskih integracija te valja očekivati da će nastaviti dosadašnju politiku dobrosusjedstva”, kazao je Lukovac podgoričkoj Atlas Televiziji.

On je dodao da se, dok je sadašnja predsjednica Kolinda Grabar-Kitarović obavljala dužnost ministricе vanjskih poslova i europskih integracija, zalagala za bilateralni dogovor Crne Gore i Hrvatske oko pitanja Prevlake, te stoga, po riječima Lukovca, “treba očekivati da će i na novoj funkciji nastaviti s traženjem načina za rješavanje ovog pitanja”.

Hrvati u Crnoj Gori od nove predsjednice očekuju intenziviranje suradnje s njima. Iz Hrvatske građanske inicijative (HGI), jedine političke stranke Hrvata u Crnoj Gori, poručuju da je i do sada odnos Crne Gore i Hrvatske bio dobar, a izborom nove predsjednice on se može još poboljšati.

“Očekujemo daljnje unapređenje odnosa između Hrvatske i Crne Gore. Osim toga, očekujemo i dalju intenzivnu potporu Republike Hrvatske, kako bi Crna Gora ove godine dobila pozivnicu za NATO i postala punopravna članica NATO saveza”, kazala je predsjednica HGI Marija Vučinović.

Potpora Hrvatske Crnoj Gori neophodna je i na putu ka Europskoj uniji, naglašava Vučinović.

“Činjenica je da se mi graničimo s Hrvatskom i da nam je ona najbliža od svih članica EU. Svakako da nam je svaka potpora u tom smislu dobrodošla, a pogotovo od zemlje koja nam je najbliži susjed”, kazala je Vučinović, koja obavlja i dužnost ministricе bez portfelja u vladi premijera Mila Đukanovića.

Hina

Ovom nagradom Sea Dance je pozicionirao Budvu na mapu najatraktivnijih destinacija za mlade na svijetu i možemo očekivati da će europska titula utjecati na još veći broj turista koji će u srpnju posjetiti Crnu Goru”, rekao je osnivač i direktor „EXIT” festivala Dušan Kovačević nakon preuzimanja nagrade u Groningenu u Njemačkoj.

Predsjednik Općine Budva Lazar Rađenović naglasio je da se Budva polako profilira kao grad najbolje za-

bave na Jadranu i uz naše zlatne sportaše Crnoj Gori donosi europske nagrade na mnogim manifestacijama te dobar provod.

„Nadam se da će svi subjekti u Budvi shvatiti značaj strateškog opredjeljenja uprave Općine Budva da dugoročno zadrži 'Sea Dance' i predstavi naš grad i zemlju kao modernu turističku destinaciju za goste iz cijelog svijeta”, rekao je Rađenović.

Prema podacima Turističke organizacije Budva, ukupan broj turista u Budvi za vrijeme trajanja festivala porastao je za 11% posto, dok je prema istraživanjima ekonomski doprinos festivala crnogorskom turizmu u prvoj godini iznosio 7 milijuna eura.

U najuglednijoj kategoriji „Major festival”, iznad 40.000 posjetitelja po danu, novosadski „EXIT” festival našao se među top tri festivala u Europi.

Drugi po redu „Sea Dance Festival” bit će održan od 16. do 18. srpnja na plaži Jaz i bit će u znaku spektakularne proslave 15. rođendana „EXIT-a”, koji će biti održan od 9. do 12. srpnja na Petrovaradinskoj tvrđavi.

*JOŠ UVIJEK PAMTIM MIRIS BOKEŠKOGA MORA, PEČENIH
KOSTANJA I ŠUMSKIH JAGODA...*

Dr. Olga Dabović Rac, Bokeljka, ovogodišnji laureat za zdravstvo - Istriana

Mnoga me prijateljstva vežu za Boku, a prije svega najbliža obitelj. Moja djeca i suprug rado provode odmor u Boki. Uspjela sam prenijeti svoju ljubav na njih. Osim toga, još nikad nisam čula da je Boka ostavila nekog ravnodušnim. Svojom te ljepotom zarobi čim je vidiš.

Razgovor vodila:
Snježana Akrap- Sušac

Dr. Olga Dabović Rac primila nas je u svojoj ustanovi - Zavodu za javno zdravstvo Istarske županije. Prve riječi, kad smo je upitali za njezino bokeljsko podrijetlo, bile su: „Još uvijek nosim sjećanja na mirise djetinjstva: bokeško more, pečeni kostanji i šumske jagode.“

Republika Hrvatska postala je njezina domovina prije više od trideset godina, kada se upisala na Medicinski fakultet u Rijeci te ga završila kao jedna od najboljih studentica svoje generacije. Svoj profesionalni život započimje u Puli veoma uspješno, što je u široj javnosti prepoznato i vrjedno-

vano ovogodišnjom Istrianom, nagradom za pojedinačna postignuća u zdravstvu.

No, prije razgovora o nagradi odlučili smo je upitati što pamti iz djetinjstva provedenog u Boki.

HG: Dr. Dabović Rac, čestitamo na nagradi, ali prije razgovora o Istriani, željeli bismo od Vas čuti kakve Vas uspomene vežu za dio života provedenog u Boki?

Dabović Rac : Rođena sam Bokeljka. Najranije djetinjstvo i mladost provela sam u Kostanjici i Tivtu. Takvu slobodu i ljepotu odrastanja današnja, osobito gradska, djeca ne mogu ni zamisliti. Sjećam se prekrasnih ljeta, kada smo cijele dane, osim kratke pauze „preko podna“, provodili na

Dr. Olga Dabović Rac

pontama i u moru. Pamtim i bajkovite zime u staroj primorskoj bakinoj kući. S braćom i sestričnom „pomagali“ smo baki u branju lovorovog lišća, kamilice, skupljanju ke-

stena, a na proljeće smo uživali u branju šumskih jagoda.

Prve mladenačke godine provela sam u Tivtu, gdje sam živjela nakon završene osnovne škole.

Mnoga me prijateljstva vežu za Boku, a prije svega najbliža obitelj. Moj suprug i djeca rado provode svoj odmor u Boki. Prenijela sam im svoju ljubav. Osim toga, još nikad nisam čula da je Boka nekog ostavila ravnodušnim. Svojom te ljepotom zarobi čim je ugledaš.

HG: Dana 12. prosinca 2014. god. pulski gradonačelnik Boris Miletić uručio Vam je Istrianu, nagradu za pojedinačna postignuća u zdravstvu (dodjeljuje se i za gospodarstvo, prosvjetu, sport, kulturu i glazbu). Što Vam znači ova nagrada?

Dabović Rac: Ponosna sam, ali, kao što sam više puta naglašavala, ja sam samo jedna karika u timu Zavoda zadužena za brojne programe koje provodimo. Upravo sam zbog toga nagradu posvetila kolegicama i kolegama, kako iz Zavoda tako i onima iz Županije, a prije svega ravnatelju dr. Aleksandru Stojanoviću, koji me i nominirao.

Prvi puta nominiran je liječnik iz naše preventivne zdravstvene ustanove. Također, građani, struka i politika prepoznali su važnost i vrijednost programa „koji život znače“ ili kako bi u narodu rekli: „Bolje spriječiti, nego liječiti“.

HG: Koji su to programi koje provodite i koordinirate?

Dabović Rac: U Zavodu provodimo nacionalne programe ranog otkrivanja raka dojke, debelog crijeva i grlića maternice. Ja sam županijski koordinator za Nacionalni program ranog otkrivanja raka debelog crijeva, što je i županijski prioritet te jedan od devet definiranih javnozdravstvenih prioriteta. Važnost timskog rada

Dobitnici nagrade Istriana 2014.

i multidisciplinarnog pristupa najbolje se može prikazati na primjeru provedbe ovoga složenog programa. Osim brojnih aktivnosti i koordinacija u Zavodu oko pozivanja pacijenata, testiranja u laboratoriju, izvješćivanja pacijenata i njihovih izabranih liječnika, jako je bitna suradnja s gastroenterolozima i medicinskim sestrama naše Opće bolnice Pula. Svaki pacijent s malignomom odmah se upućuje kirurzima, a patolozi, radiolozi, psihijatri i psiholozi, također su uključeni da bi pacijenti dobili potpunu skrb.

Dakle, nužan je timski i multidisciplinarni pristup.

HG: Koje biste još važne programe željeli istaći?

Dabović Rac: Programi su brojni, ali izdvojila bih: prevenciju kardiovaskularnih bolesti, šifriranje uzroka smrti u cilju uočavanja najučestalijih uzroka smrtnosti, analizu kvalitete prehrane i higijensko sanitarnog nadzora u svim predškolskim ustanovama, promociju pravilne prehrane u osnovnim školama te edukaciju srednjoškolaca. Upravo

mi je rad s mladima najdraži dio posla.

Navedeni programi predstavljaju nadstandard, u Hrvatskoj su prepoznati kao primjeri dobre prakse i drugi se na njima uče. Zato ovo priznanje nije došlo slučajno.

Brojna su moja zaduženja, a zajedničko im je: promocija zdravlja i rano otkrivanje bolesti.

HG: Što biste na kraju poručili našim čitateljima?

Dabović Rac: Smatram da je preuzimanje odgovornosti za vlastito zdravlje najvažnije.

Zahvaljujući timskom radu, mobilizirali smo javnost i razvili svoju „istarsku priču“. Voljela bih čuti da se razvija i „bokeljska priča“.

Prevencija je danas u svijetu jedna od najvažnijih grana medicine. Željela bih da i u Crnoj Gori to prepoznaju.

Vama i vašim čitateljima želim puno zdravlja i zdravog načina života, a sve preduvjete imate. Koristite prirodne resurse, prije svega što češće konzumirajte ribu, maslinovo ulje i zdravu bokeljsku, tj. mediteransku kuhinju.

**HRVATSKI MUZEJ NAIVNE UMJETNOSTI OBILJEŽIO
100. OBLJETNICU ROĐENJA IVANA GENERALIĆA**

Obljetnica velikana naive

Ivan Generalić je rodonačelnik Hlebinske škole i hrvatske naive te jedan od naših najpoznatijih slikara 20. stoljeća, ugledni predstavnik figurativnih tendencija u doba prevlasti apstraktnih tečevina te klasik svjetske naive

Tekst: **Vladimir Crnković/
Matica**

Ilustracije: **Hrvatski muzej
naivne umjetnosti – Zagreb**

U petak, 14. studenoga 2014., u Hrvatskom društvu pisaca u Zagrebu promovirana je najnovija monografija Hrvatskoga muzeja naivne umjetnosti *Ivan Generalić 1946. – 1961.*, a zatim je u Muzeju naive otvorena istoimena komorna kritička izložba. Autorica teksta monografije je Svjetlana Sumpor, dokumentaciju je skupila, sredila i popisala Ksenija Pavlinić-Tomašegović, a koncepciju i koordinaciju knjige potpisuje urednik, recenzent i autor predgovora Vladimir Crnković. U toj dvojezičnoj hrvatsko-engleskoj knjizi, koja ima 412 stranica, prijevod na engleski potpisao je Graham McMaster.

Na izložbi, koja traje do 14. prosinca, prisutna su djela iz

Ivan Generalić, 1959. godine

fundusa Hrvatskoga muzeja naivne umjetnosti, Moderne galerije u Zagrebu, Muzeja grada Koprivnice, Muzeja mo-

derne i suvremene umjetnosti u Rijeci, Galerije umjetnina u Splitu, Galerije Stari grad u Đurđevcu, Bijele vile na Briju-

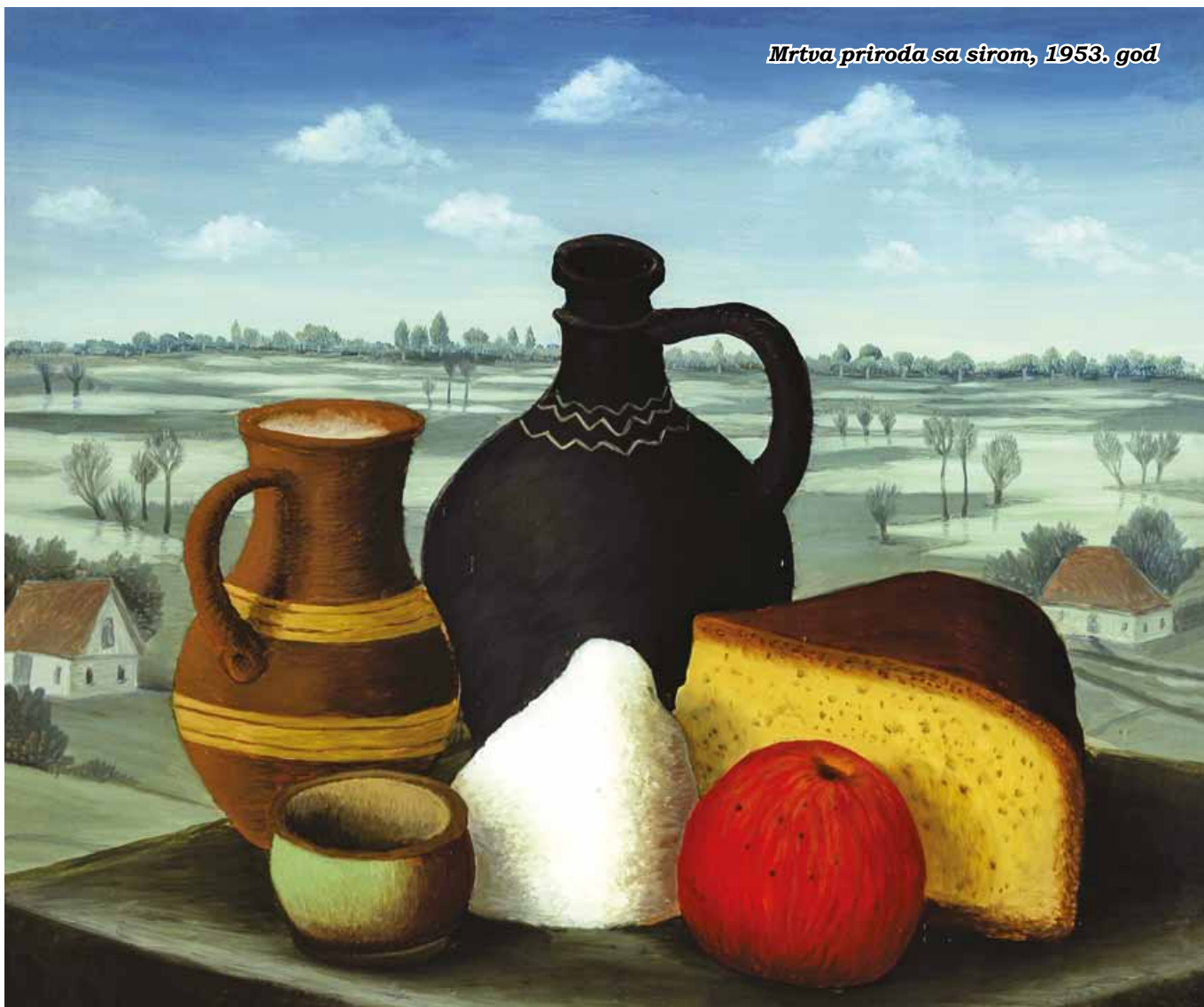
nima te iz nekoliko privatnih kolekcija.

Umjetnička fortuna

Projekt je realiziran u prigodi – i u čast – obilježavanja 100. obljetnice rođenja Ivana Generalića, rodonačelnika Hlebinske škole i hrvatske naive te jednoga od naših najpoznatijih slikara 20. stoljeća, uglednoga predstavnika figurativnih tendencija u doba prevlasti apstraktnih tečevina te klasika svjetske naive. To je druga monografija iz niza od četiriju

predviđenih knjiga gdje se ujedinjuje, približava te kritički interpretira i valorizira opus hlebinskoga majstora. Kao i u prvoj knjizi, objavljenoj 2009. (drugo, izmijenjeno izdanje 2010.), koja je obuhvatila razdoblje od 1930. do 1945., i u ovome novom projektu kronološki se prate, iz godine u godinu, od početka 1946. do kraja 1961., autorova nastojanja na likovnome planu, otkriva kada nastaju pojedina djela, gdje su i kada izlagana, kada i kako

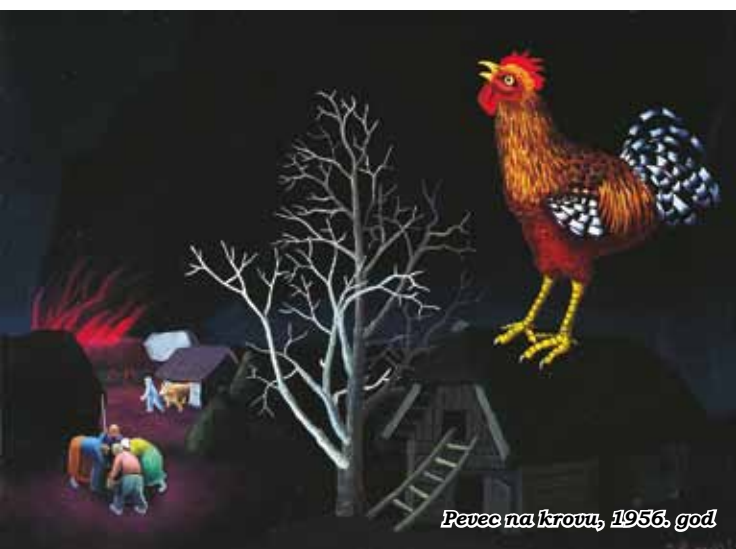
dolazi do mijena u umjetničkoj tematici, morfologiji i poetici, kako se registriraju i komentiraju njegovi nastupi u javnosti, na samostalnim i mnogobrojnim skupnim izložbama. Jednako tako se bilježi i reakcija kritike: kako ga je prihvatila, tumačila i vrednovala u naznačenom razdoblju. Ukratko, i ova knjiga obuhvaća i dokumentira djelo, umjetničku fortunuu i život Ivana Generalića.

Mrtva priroda sa sirom, 1953. god

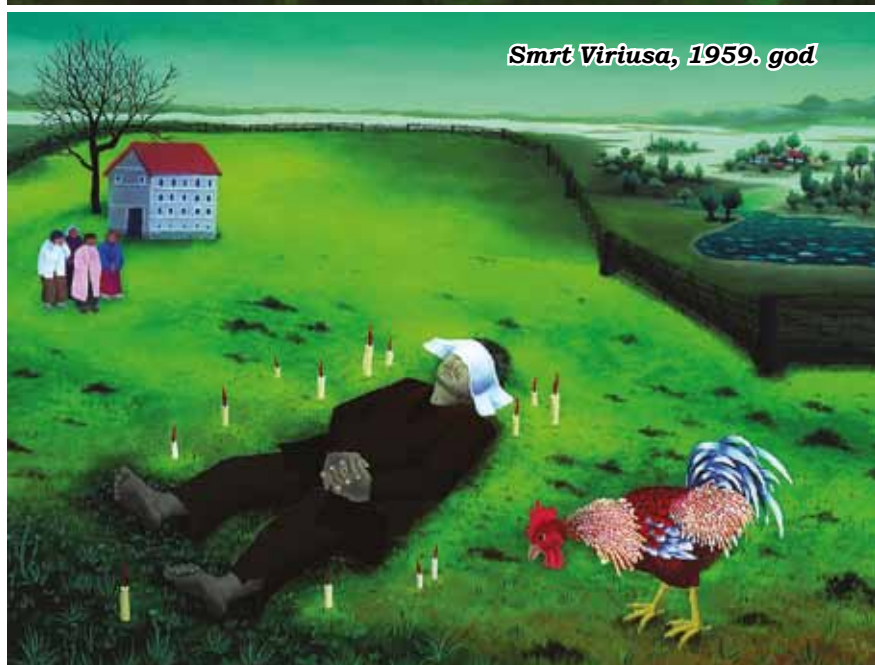
Suncokret, 1954. god

Pelec na krovu, 1956. god

Jelen u šumi, 1956. god

Smrt Viriusa, 1959. god

Propitivanje i analiziranje

I u ovoj knjizi umjetnikovo stvaralaštvo se propituje i analizira u kontekstu povijesnih koordinata, konkretnog vremena i prostora te s nazna-

kom svih bitnih činjenica iz autorova životopisa.

Već nakon prve, a osobito nakon ove druge monografije, gdje je dano na uvid gotovo 600 umjetnikovih radova – jer se u cijeli projekt ugrađuje i autorov katalog *raisonné* – može se konstatirati

da prosuđivanje i vrednovanje Generalićeva opusa doživljava bitne korekcije. Izdvajanje i usredotočenje na karakteristična i najvrsnija djela pripomaže, naime, primjerenijem i argumentiranom poimanju umjetnikove uloge ne samo u kontekstu hrvatskog, nego i

Od ukupno 410 poznatih radova iz razdoblja od početka 1946. do kraja 1961. godine, njih šezdesetak je vrhunske vrijednosti, a od toga dvadesetak djela s pravom nosi atribut najviše muzejske kvalitete. Na izložbi su izložene 22

fijom – i pratećom komornom kritičkom izložbom – uspjelo se pokazati još jedanput Generalićevo djelo te istaknuti niz polazišta koja omogućuju da Generalićeva ingenioznost bude ponovno otkrivena i prepoznata te primjereno shvaćena i vrednovana.

IVAN GENERALIĆ (Hlebine, 1914. – Koprivnica, 1992.) rođen je u siromašnoj seljačkoj obitelji. Nakon što je završio pet razreda pučke škole pomaže roditeljima u svakidašnjim poslovima u poljoprivredi i u domaćinstvu. Sustavno crta i slika od 1930. pod mentorstvom Krste Hegedušića, a izlaže od 1931. godine. Njegova najranija djela odlikuju se strogim kompozicijama, sažimanjem na bitno, plošnošću i naglašenom stilizacijom; u koloritu pratimo razvoj od lokalne boje prema tonskom slikarstvu. Prikazuje tipične seoske motive, često prožete socijalno-kritičkom notom. Likove prikazuje tipološki, izostavljajući osobnu karakterizaciju; ne prikazuje individualna bića, nego predstavnike određenoga sloja odnosno staleža. U drugoj polovici tridesetih usredotočuje se na pejzaže, slika sve više ugođaje, a sve manje ljudske figure. Težište je na prikazima šuma, izdvojenom drveću, travama, oranicama, žitu, razlivenoj vodi i nebu s oblacima. Riječ je o otkriću pejzažnog motiva kao osnovnog, a pokatkad i jedinog nositelja napetosti djela. Služi se realističnim detaljima, ali njihovim proizvoljnim tretmanom i smještajem narušava realistički ustroj: sve je poopćeno, iznad individualnoga, prepuno buklike i prožeto lirizmom. Prevladava romantični koncept ruralnog krajolika. Sredinom pedesetih u djela počinje unositi niz simboličkih elemenata, što rezultira alegorijama i fantastikom: ne slika samo što vidi, nego i što zna i zamišlja o prikazanome. Iako se i nadalje inspirira viđenim, pojmovna slika sve više potiskuje vizualnu te počinje prevladavati imaginarno: nastaju neke od najljepših modernih slikarskih bajki prepune 'mirakuloznosti'. Početkom sedamdesetih iskazuje nove izmjene: sve snažno simplificira i reducira na najbitnije, gasi vatromet boja i slike svodi na samo nekoliko osnovnih tonova. Učestalo govori o ljudskoj osamljenosti i prolaznosti života.

13. 12. 2014.
Koncert „U susret Božiću“

Mandolinski orkestar HGD CG „Tripo Tomas“ nastupio je na koncertu „U susret Božiću“, koji je organizirala nevladina udruga Hrvatsko kulturno društvo „Tomislav“ iz Kotora u Domu kulture u Škaljarima. U programu su sudjelovali i dječji zbor HKD Tomislav „Leptirići“, klapa „Veterani vazda mladi“, kao i klapa „Jadran“ iz Tivta.

18. 12. 2014.
Božićni koncert u Baru

U pravome predblagdanskome ozračju, u lijepoj i prikladno adventskom vremenu „propisno“ okićenoj dvorani Muzičke škole „Njegoš“ u Baru održan je jubilarni 15. božićni koncert. Nastupili su mali, ali prekrasni i kao što se pokazalo iznimno kvalitetni gosti: Zbor niže Muzičke škole „Vida Matjan“ iz Kotora te Mandolinski orkestar HGD CG „Tripo Tomas“. Organizator je bilo Hrvatsko građansko društvo Crne Gore iz Kotora sa svojom Podružnicom u Baru, dok su suorganizatori bili Udruga „Šestani“ - Bar i Hrvatsko kulturno društvo „Sveti Jeronim“ - Bar. Prepuna dvorana Muzičke škole u Baru, sretna i nasmijana lica u gledateljstvu, među kojima je bilo dosta onih najmlađih, višekratni gromoglasni pljesak, sve to dokazuje da su organizatori još jednom postigli, sportski rečeno, „pun pogodak“!

22. 12. 2014.
Božićni koncert u Donjoj Lastvi

Božićni koncert održao se u crkvi svetoga Roka u Donjoj Lastvi. Nastupio je Dječji zbor OMŠ „Vida Matjan“ iz Kotora i Mandolinski orkestar Hrvatskoga građanskog društva „Tripo Tomas“ iz Kotora. Mladi glazbenici oduševili su publiku s mnogobrojnim izvedbama poput „Radujte se narodi“, „Bijeli Božić“, „We wish you a Merry Christmas“, „Let it be“, „Čuvajmo djeci proljeća“. Na kraju koncerta zajedno s publikom otpjevali su poznatu božićnu pjesmu „U sve vrijeme godišta“.

23. 12. 2014. *Božićni koncert u Kotoru*

Prohladna predbožićna noć u Kotoru pamtit će se po božanstvenom koncertu u izvođenju dječjeg zbora niže muzičke škole „Vida Matjan“ i mandolinskog orkestra Hrvatskoga građanskog društva „Tripo Tomas“, uz ravnanje prof. Laure Jovanović i prof. Iva Brajaka i korepetitorice Ane Mihaljević. Katedrala je bila premala za sve zainteresirane za koncert iako su se u toj noći u Kotoru događale još četiri kulturne manifestacije. Voditeljica programa bila je pjesni-

kinja Dubravka Jovanović. Na repertoaru su osim pučkih božićnih pjesama: „Radujte se narodi“, „Narodi nam se“, „Bijeli Božić“, „We wish you a Merry Christmas“, „Tiha noć“ izvedeni i mnogobrojni svjetski hitovi: „Molitva“, „Let it be“, „Čuvajmo djeci proljeća“, „Happy ending“, „All I want for Christmas is you“, „Ave Marija“, „Hallelujah“, a mandolinski orkestar izveo je kompoziciju Tripa Tomasa „Vozi, vozi Ane do Lokruma“. Najugodnije iznenađenje koncerta bio je performans u aranžmanu Laure Jovanović s pjesmom „Jesus born on this day“. Kada su se u katedrali pogasila svjetla, najmlađi polaznici zbora muzičke škole, kojim ravna Dušica Četković, unijeli su zapaljene lumine i podijelili ih ostalim članovima

zbora. U ovome performansu sudjelovali su: Kvintet violina u čijem su sastavu; Kristina Katelan, Jovana Račenović, Milena Petković, Jelena Jovović i Jovana Tomičić, zatim Angela Mijušković na flauti, Antonija Ulčar na udaraljka i Mario Marković na bubnjevima. Koncert je završio pjesmom „U sve vrijeme godišta“, koja se smatra božićnom himnom, pa je sa sudionicima koncerta zapjevala čitava katedrala.

27. 12. 2014. *Od Božića do Božića*

Mandolinski orkestar „Tripo Tomas“ nastupio je u sklopu manifestacije pod nazivom „Od Božića do Božića“ koja se održavala na trgovima i pjacetama u Kotoru, u razdoblju od 20. prosinca do 6. siječnja 2015. godine. Organizatori su bili NVO „Karampana“ i Turistička organizacija Kotora, a pod pokroviteljstvom Ministarstva održivog razvoja i turizma i Općine Kotor. Nakon dočeka Djeda Mraza, koji se spustio niz gradski sat do glavne bine, djeci su podijeljeni novogodišnji paketići.

27. 12. 2014.
Božićni koncert u Podgorici

Dječji zbor muzičke škole „Vida Matjan“ i mandolinski orkestar „Tripo Tomas“ održali su Božićni i Novogodišnji koncert u Podgorici na poziv menadžmenta šoping centra „Delta City“.

30. 12. 2014.
Sastanak redakcije
Hrvatskoga glasnika

Analizirano je razdoblje tiskanja časopisa u 2014. godini, uz pohvalu za tehničku opremljenost, kvalitetu tema, dobru suradnju s autorima članaka, ali i uz kritički osvrt na neke uočene manjkavosti koje treba eliminirati u sljedećem razdoblju.

Od iznosa, odnosno osiguranih sredstava za časopis, tiskano je osam brojeva. Upućen je zahtjev Upravnom odboru Društva da se što prije pripremi strategija za 2015. godinu kako bi redakcija mogla obaviti nužne dogovore i plan tiskanja.

30. 12. 2014.
Novogodišnje druženje u HGD CG

Prednovogodišnje druženje Upravni odbor Društva priredio je u društvu s članovima mandolinskog orkestra kojima su podijeljeni pokloni. Predsjednik Vičević čestitao im je na uspješnoj godini i zapaženim nastupima u Crnoj Gori, Hrvatskoj i Danskoj. Schubert im je poželio u Novoj godini još puno nastupa, zatim popunjavanje novim članovima i zahvalio je osobito roditeljima na njihovoj potpori bez koje ne bi mogli ostvariti ono što je postignuto.

Posjet izbornog stožera Ive Josipovića

U službenom posjetu Hrvatskome nacionalnom vijeću Crne Gore 20. prosinca boravili su članovih izbornog stožera Ive Josipovića iz Dubrovnika, u sastavu: Olga Muratti i Matija Čale Mratović, potpredsjednice Gradskog vijeća, mr. Mujica Zijadić, član predsjedništva SDP-a Dubrovačko-neretvanske županije, Karlo Deković, član Gradskog odbora SDP-a Dubrovnik, kao i Branimir Maslovar i Ognjen Jovović.

Izaslanstvo su primili Zvonimir Deković, predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore i Adrijan Vuksanović, predsjednik Hrvatske krovne zajednice „Dux Croatorum“. Sastanku je nazočio i Hrvoje Vuković, konzul Republike Hrvatske u Kotoru. Razgovaralo se o dosadašnjim postignućima i uspjesima hrvatske zajednice, o položaju Hrvata u Crnoj Gori, o radu Vijeća, brojnih udruga i Radio Duxa, kao i o mogućoj surad-

nji između grada Dubrovnika i Boke kotorske.

Održana „Kazališna večer“

U Domu kulture „Josip Marković“ u Donjoj Lastvi 20. prosinca održana je priredba pod nazivom „Kazališna večer“ u kojoj su sudjelovali polaznici kazališne sekcije koja radi pri Hrvatskome nacionalnom vijeću Crne Gore, pod vodstvom profesorice Ružice Lazarević. Naime, ovo je njihov prvi nastup.

Djeca su pokazala koliko maštovita i talentirana mogu biti izvodivši recita-

cije vlastitih stihova, glumeći, svirajući i pjevajući. „Naša sekcija osnovana je prošle godine i ima uglavnom oko petnaestak članova, neki su redovni, dok neki dolaze samo povremeno. Vrlo sam zadovoljna večerašnjom priredbom jer svaki izlazak u javnost za djecu je veliki uspjeh. Oni pobijede strah i tremu, a kad dobiju pohvalu i pljesak za njih je to veliki poticaj za dalje“, rekla je za naš Radio profesorica Ružica Lazarević.

Posjet Kolinde Grabar Kitarović HNV-u

Predstavnice hrvatske nacionalne manjine u Crnoj Gori posjetila je 16. prosinca, u sklopu predizborne kampanje, HDZ-ova predsjednička kandidatkinja Kolinda Grabar Kitarović. Ispred Doma kulture „Josip Marković“ u Donjoj Lastvi dočekala ju je djevojka odjevena u tradicionalnu bokešku odoru. Izaslanstvo je bilo u sastavu: saborski zastupnik HDZ-a i predsjednik HDZ-a Dubrovnik Branko Bačić; glavni tajnik HDZ-a Milijan Brkić; župan Dubrovačko-neretvanske županije Nikola Dobroslavić, kao i saborski

zastupnici Ante Babić i Frano Matušić. U posjet su je primili: predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Zvonimir Deković; predsjednik Hrvatske krovne zajednice „Dux Croatorum“ i član Predsjedništva HGI-ja Adrijan Vuksanović; predsjednik Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore Mirko Vičević; predsjednik Podružnice HGD-a Bar Vlado Maruvčić, a na sastanku je nazočio i kotorski biskup Ilija Janjić. Ministrica u Vladi Crne Gore Marija Vučinović, na žalost, nije mogla nazočiti susretu zbog neodgovornih obveza u Vladi. „Hvala vam lijepa na ovome srdačnom dočeku danas, ovdje u prekrasnoj Boki. Boka je predivna u svako doba godine i u svako vrijeme. Novinari me stalno pitaju je li to što posjećujem Hrvate u dijaspori jezičac na vagi ovim izborima. Ja uopće ne razmišljam na taj način jer meni je to pitanje gotovo uvredljivo zato što sam došla ovdje k vama, ne samo biračima i hrvatskim državljanima, nego kao dijelu tog našeg istog naroda, istog nacionalnog vijeća. I to što vi živite preko granice ne znači da ste po bilo čemu za mene drukčiji od bilo koga u Hrvatskoj. Danas smo došli pokazati da ćemo iskazi-

vati to poštovanje, ali ću voditi i posebnu brigu o Hrvatima izvan domovine kao predsjednica Republike Hrvatske jer to je jedna od stvarnih ustavnih ovlasti predsjednika. Hrvatski Ustav nas obvezuje da štitimo Hrvate izvan domovine, da im pomazemo u svakom pogledu, a pogotovo kao predsjednica koja sudjeluje u kreiranju vanjske politike zalagat ću se za to da se takva politika mora voditi i prema Crnoj Gori i prema drugim susjednim državama i posvuda gdje je naše iseljništvo, da im pomazemo na svaki mogući način. Učinit ću sve da promijenimo tu kulturu nečinjenja u Hrvatskoj, a to je ono što nama općenito nedostaje u Hrvatskoj. Znam s kakvim se problemima

susrećete, svjesna sam toga, posjetila sam Crnu Goru više puta, razgovarala s ljudima i doista vam čestitam i duboko zahvaljujem na čitavom vašem radu i trudu koji ulažete, svatko na svom području, kako biste okupljali naše Hrvate i kako biste njegovali tradiciju, identitet, samosvijest, vjeru u sebe te njegovali veze s domovinom“, rekla je Kolinda Grbar Kitarović. Posjet Kolinde Grabar Kitarović govori dovoljno. Dokazuje njezinu privrženost Hrvatima u dijaspori te da ih ne gleda kao ljude koji će utjecati na izbore i koji će na kraju biti zaboravljeni.

Doc. dr. Andrija Petković u posjetu HNV-u

Sredinom prosinca u službenom posjetu Hrvatskome nacionalnom vijeću Crne Gore boravio je doc. dr. Andrija Petković, doktor političkih znanosti, fakultetski profesor, novinar i pjesnik iz Tivta. Dr. Petkovića su u prostorijama Tajništva HNV-a ugostili predsjednik HNV-a Zvonimir Deković i član Vijeća Adrijan Vuksanović. Tom prigodom izvijestili su ga o uspješno realiziranim projektima Vijeća i hrvatske manjinske zajednice u Crnoj Gori iz područja kulture u prijašnjem razdoblju, kao i one čija se realizaciji planira za prvi kvartal iduće godine. Informirali su ga također i o radu Hrvatske knjižnice „Ljudevit Gaj“, koja djeluje u sklopu Tajništva Vijeća, kao i o mnogobrojnim kulturnim

i sportskim aktivnostima koje se održavaju u Domu kulture „Josip Marković“ u Donjoj Lastvi.

Andrija Petković je prilikom posjeta, ugodno iznenađen svime što je postignuto u proteklom razdoblju, pokazao otvorenost na suradnju s Vijećem, izražavajući pritom želju da da svoj doprinos i stavi svoje intelektualne sposobnosti na raspolaganje Hrvatskome nacionalnom vijeću Crne Gore i hrvatskoj zajednici uopće. Dogovoreno je ovom prilikom da se uključi u rad Vijeća kao vanjski suradnik Odbora za kulturu i prosvjetu. Doc. dr. Petković

obranio je doktorsku disertaciju na temu „Političke partije u Crnoj Gori u procesu europskih i NATO integracija od 1999. do 2012.” na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Beogradu. Na poziv Miomira Mugoše obnašao je dužnost medijskog analitičara u CEMEM-u da bi u vrlo kratkom roku, zbog iznimnih rezultata, bio promoviran u koordinatora projekta. Dr. Petković bio je i savjetnik ministra za informacijsko društvo, prof. dr. Vujice Lazovića. Trenutno priprema znanstveni rad na temu „Euroskepticizam”. Andrija Petković svoju novinarsku karijeru započeo je u „Dnevnom telegrafu” gdje je radio sve do ubojstva Slavka Ćuruvije. Kamen temeljac njegovoj novinarskoj izgradnji postavio je Mensur Šaćić. Petković je radio i za Sportski žurnal. Trenutno na Radiju Tivat vikendom vodi emisije „Sportsko popodne” i „Retrovizor”.

Andrija Petković piše i poeziju, još od studentskih dana, motiviranu i inspiriranu prije svega ljubavlju i nostalgijom za rodnom Bokom. Do sada je izdao četiri zbirke, a peta, pod nazi-

vom „Ispod kaputa” uskoro bi trebala izići iz tiska.

Ana Vuksanović

Jake veze Dubrovačko-neretvanske županije i Boke

U službenom posjetu Dubrovačko-neretvanskoj županiji 30. prosinca boravili su Zvonimir Deković, predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore i Adrijan Vuksanović, predsjednik Hrvatske krovne zajednice Dux Croatorum. Primio ih je župan Nikola Dobroslavić, koji je izrazio radost zbog posjeta izaslanstva Hrvata iz Crne Gore. Razgovaralo se o postojećoj suradnji organizirane hrvatske zajednice s Dubrovačko-neretvanskom županijom. Također, razmatrale su se mogućnosti za proširenje te suradnje i valoriziranje svih potencijala na obostranu korist i zadovoljstvo. Župan Nikola Dobroslavić iskazao je veliko zanimanje za aktivnosti koje provode hrvatske udruge, pri čemu je izrazio zadovoljstvo ostvarenim planovima. Sugovornici

su istaknuli jake i neraskidive veze između Boke kotorske i Županije. Dogovoren je i skori posjet župana Do-

broslavića sa suradnicima Crnoj Gori i Hrvatskome nacionalnom vijeću.

*PRIČA BOGOBOJA BORA CICOVIĆA,
NAJSTARIJEG ČLANA GRADSKJE MUZIKE KOTOR*

Vremeplov Kotorske muzike

Gradska muzika Kotor, 1963.

Prva Kotorska muzika osnovana je 20.05.1842. godine na inicijativu nekoliko uglednih građana Kotora, koje je podržao tadašnji predsjednik Opštine, Marko Paskvali.

Piše:

Bogoboj Boro Cicović

Prvu kotorsku muziku pod nazivom „Građanska glazba grada Kotora“ sačinjavala su 24 muzičara i to: Vicko Lavron, Cijana, Kastelica, Santini, Mašinder, Zloko-
vić, Tomović, Murvar, Jerolim Lavron, Hanibal Murdalezi, Antun Luj, Matija Lavron, Pavnović, Bracanović, Zerbin, Falkoni, Josip Petrarka, Gaston, Pongani, Đorđe Petrarka, Petar Murdalezi, Balarin, Marović i Baldić. Ono što je interesantno je činjenica da nigdje nije zabilježeno ime dirigenta.

Također je poznato da je svoj prvi nastup Građanska glazba imala 29. 10. 1842. god. prilikom dolaska austrijskog nadvojvode Franza Karla u Kotor, a 1843. god. prilikom Njegoševe posjete Kotoru, priređuje javnu „serenadu“ u čast njegovog preosveštenstva.

Iz dokumentacije se vidi da ovaj prvi sastav muzike prestaje s radom već 1848. godine zbog loše financijske situacije.

Iz priče starijih članova muzike saznao sam da gradska muzika obnavlja svoj rad tek dolaskom Jeronima Fiorellija. Naime, saznajući da muzika ne radi, on odlučuje materijalno je pomoći kupovinom instrumenata koji su nedostajali. U njegovoj školi je školovao jedan broj muzičara, pa zajedno sa starijim muzičarima iz vojne muzike, obnavlja kotorsku muziku 1867. god. Činjenica je da je Jeronim Fiorelli kao muzički pedagog dao veliki doprinos razvoju muzičkog života Kotora, a gradska muzika je za njegovog života dostigla viši nivo kvaliteta. Iz tog razloga, muzičari u njegovu čast daju muzici ime „Banda Fiorelli“ („Muzika Fiorelli“). Iz arhivske građe i objavljenih radova naših poznatih muzikologa, saznajemo da od 1870. godine muzika prelazi pod upravu

Bokeljske mornarice, što nije dugo trajalo. Jeronim Fiorelli umire u novembru 1875. godine u 45-oj godini života. Poslije njegove smrti, iz Splita dolazi Ivan Jedlička mlađi i vodi muziku do 1883. godine, kada je preuzima Antun Petrarka.

Poznato je da je Antun Petrarka, istaknuti muzički pedagog, rodom iz Prčanja, još

u mladosti pokazivao izuzetan interes za muziku. On je gradsku muziku vodio kratko, ali veoma uspješno. U tom periodu opštinska uprava daje muzici subvenciju i mijenja se ime od „Muzika Fiorelli“ u „Građanska muzika“ Kotor. Petrarka već 1884. godine napušta Kotor i odlazi u Italiju radi daljeg školovanja.

Gradska muzika s dirigentom De Sarnom, 1988.

Kotorska muzika u Beču, 1908.

Po odlasku Antuna Petrarke iz Kotora muziku preuzima Trogiranin *Ivan Burati* od 1884. do 1885., a zatim dolazi *Josip Jedlička* (stariji) i vodi muziku od 1885. do 1886. godine.

Iz dokumenata se može vidjeti da je važna godina za dalji razvoj kotorske muzike bila 1886. kada iz Trsta za dirigenta dolazi vrlo sposoban i muzički obrazovan *Dionisio de Sarno San Giorgio* porijeklom iz Napulja. On u Trstu upoznaje dr Rada Kvekića, advokata iz Kotora i poslanika bečkog parlamenta, inače vrlo aktivnog na polju muzičkog života u Kotoru, naročito u svojstvu člana Srpskog pjevačkog društva

„Jedinstvo“, a kasnije doživotnog predsjednika istog hora iz Kotora. Tako dr Kvekić uspjeva da angažuje De Sarno, poziva ga u Kotor i on preuzima Građansku muziku. De Sarno po dolasku počinje sistematski raditi na reorganizaciji gradske muzike i osposobljavanju muzičara. Za vrijeme sedmogodišnjeg boravka u Kotoru, stvorio je ne samo solidnu muziku, već je snažno uticao na razvoj ukupnog muzičkog života Kotora. Osposobio je preko sto muzičara, među kojima je bilo nekoliko veoma darovitih, a posebno treba istaknuti *Erminija Bagatelu*. Građansku muziku je podigao na visoku razinu i stvorio je ozbiljni muzički sastav. Pod njegovim vodstvom muzika je nastupala veoma često, svake nedelje na otvorenom prostoru, većinom u bašti kafane „Dojmi“, kao i na svim proslavama državnih i vjerskih praznika i izletima.

Sačuvan je i snimak prve fotografije građanske muzike Kotora, koju je činilo 28 muzičara sa dirigentom *Dionizijem de Sarno*. Zahvaljujući sjećanju *Romea Fiorellija* i *Bogomila Jovovića* doznajemo imena tadašnjih članova muzike: *Karlo Vebar* (pjati), *Petar*

Laković (bas), *Josip Bagatela* (pikolo flauta), *Stevo Marović* (trombon), *Ferdinand Ronkolin* (bubanj), *Antun Bracanović* (đenis), *Oskar Jedlička* (bas), *Tripo Demati* (vođa muzike – kapobašton), *Italiko Delkole* (bombardina), *Ferdinand Homen* (doboš), *Viktor Pintučić* (đenis), *Enriko Veber* (klarinet), *Antun Bagatela* (klarinet), *Josip Talon* (bombardina), *Ivan Đovaneti* (klarinet), *Fazolari* (klarinet), *Silvio de Kole* (truba), *Eugen de Kole* (truba), *Romeo Fjoreli* (truba), *Josip Pasauer* (flauta), *Ivan Anterić* (bas trombon), *Duje Abramović* (truba), *Umberto Đovaneti* (klarinet), *Josip Vinker* (truba), *Jovo Marković* (truba), *Bogomil Jovović* (truba), *Rudolf Pasauer* (klarinet) i *Roko Kromić* (truba).

U povodu De Sarnove pedesete godišnjice braka Građanska muzika iz Kotora je svom bivšem dirigentu izvela koncert pred njegovom kućom u Perastu. Uprava muzike je, osim cvijeća, poklonila i sliku Kotorske muzike iz 1888. godine, kada je slavljenik bio dirigent.

Iz arhive muzike saznajemo da u periodu od 1893. do 1902. godine muziku vode di-

Građanska muzika Kotor, 1929. g.
Prvi red s lijeva na desno: *Antun Cicijana*, nepoznat, *Špiro Deković*, *Ivan Abranasić*, *Luka Petrović*, *Mirko Homen*, *Pero Čobanović*, nepoznat, *Luka Bućin*, *Antun-Tonči Kopitović*, *Rudi Serta*

Drugi red: *Rudi Kopitović*, *Frano Semeradž*, *Emil Nikolić*, *Tripo Muk*, nepoznat, *Toni Pamer*, nepoznat, *Bepo Fiorelli*, *Pero Griner*, *Jozo Štampić*, *Gracija Janković*, *Božo Milinović*, *Veljko Abramović*, *Jovo Vujošević*

Treći red, sjede: *Tripo Tomas*, *Erminio Bagatela* (kapelnik), *Krsto Kovačević*, *Stevo Simenuti*, *Đorđe Kršanac*, *Florio Marasović*, *Pero Milošević*, *Spasoje Lipovac*, *Đuro Drašković*, *Prelesnik*, nepoznat, *Romeo Fiorelli*, nepoznat

Četvrti red, leže: *Tonči Jakićević*, *Slavko Basorović*, *Milo Brkan*, *Pavo Tomić*, *Tripo Đurašević*, nepoznat

Gradska muzika Kotor 1940.

rigenti: *Ivan Tofoleti, Ivan Vitek* i *Ivan Ulerik*. U to vrijeme, osim građanske i vojne muzike (koja je postojala stalno za vrijeme Austrije), postojale su još Srpska muzika, osnovana 1897. i Hrvatska muzika, osnovana 1908. godine.

Iz literature je poznato da Građanska muzika 1898. godine, zajedno sa Bokeljskom mornaricom, učestvuje na vjenčanju princa Franza Ferdinanda u Beču, kao jedna od tri muzike iz cijele tadašnje Austrijske monarhije. Također, 1908. godine, učestvuje prilikom obilježavanja 60. godišnjice vladavine cara Franja Josipa. Do formiranja vojne muzike na Cetinju, bila je dvorska muzika Knjaza, a kasnije i kralja Nikole I Petrovića. Kotorska muzika je svirala i na prosidbi njegove kćerke Jelene i talijanskog kralja Vittoria Emanuela II, 1910. godine, kao i prigodom proglašenja Crne Gore Kraljevinom.

Gradska muzika je imala priliku svirati i u čast mnogih svjetski znamenitih ličnosti, poput Princa Edvarda, Kralja Olafa, Kraljice Beatrise, Eleonore Ruzvelt, Sirimavo Bandarenaike, Princeze Margarete, Predsjednika Vrhovnog Sovje-

ta SSSR-a Hruščova, Maršala Tita, Žan Pol Sartra, Sofije Loren, Karla Pontija i mnogih drugih.

Iz arhivskih dokumenata vidimo da Građansku muziku 1902. godine preuzima dirigent *Antun Bagatela*, učenik De Sarna, vrlo sposoban i poznati muzičar i vodi je sve do smrti 1906. godine. Poslije Antunove smrti muziku vodi *Erminio Bagatela* sve do 1914. kada počinje Prvi svjetski rat. Nakon završetka rata 1918. godine, muzika se obnavlja i Erminio Bagatela nastavlja voditi muziku. Puno je radio i pisao i za sobom je ostavio veliki fond muzičke arhive.

Dirigentsku palicu u periodu od 1922. do 1926. godine preuzima kotorski bojadisar i firmopisac *Svetozar Milošević*. Zatim, muzika prestaje za kratko sa radom zbog nedostatka financijskih sredstava. Već 1928. nastavlja sa radom, potpomognuta od gospodina Pera Miloševića – predsjednika Radničkog hrvatskog kulturnog prosvjetnog društva „Napredak“ Kotor i od gospodina Đorđa Kršanca, predsjednika Srpske radničke zadruge Kotor. Za dirigenta ponovo dolazi Erminio Bagatela i vodi je do

1930. godine, kada odlazi u Tivat da vodi tivatsku civilnu muziku. Tada građansku muziku preuzima *Tripo Tomas*, koji je uspješno vodi do 1934. godine. Te godine Tomas sa još nekoliko dobrih muzičara prelazi u novoformiranu Seosku muziku Škaljari, pa građansku muziku ponovo preuzima Svetozar Milošević. Od 1932. sam i ja bio član Gradske muzike. Treba napomenuti da u to vrijeme u Kotoru postoji još i Sokolska muzika „Fanfara“, za potrebe Sokolskog društva Kotor.

Za vrijeme Drugog svjetskog rata muzike ne rade. Nakon oslobođenja 21. 11. 1944. godine, okupljaju se stari muzičari i drugog dana oslobođenja, 22. 11. 1944. bez ikakvih priprema, nastupaju pod imenom Građanska muzika, svirajući partizanske pjesme (bez nota), pod dirigentskom palicom Tripa Tomasa. Poslije izvjesnog vremena on napušta muziku zbog angažmana u Tivtu, gdje formira mornaričku vojnu muziku.

Kada je 1945. godine Tripo Tomas otišao u Tivat, Građansku muziku preuzima tada njen najstariji član *Anto Matković*, a nakon njega ređaju se poznati kotorski muzičari: *Stevio Simonuti, Eugenio Alfirević, Antun Homen, Ćiro Peruđini, Tripo Đurašević, Nikola Čučić, Nikola Gregović, Vlado Begović, Petar Bukilica i Dario Krivokapić* koji je danas vodi, tako da je do danas bilo 25 diregenta Građanske muzike Kotor.

Korišćena literatura:

Romeo Fiorelli: „Odlomci povjesti grada Kotora“

Miloš Milošević: „Muzičke teme i portreti“

Željko Brkanović: „Tragom muzičke prošlosti“

List „Glas Boke“ od 23.10.1937. godine

Luka Kotor mora nositi ime slavnoga kapetana Iva Visina

Dr. Branko Sbutega

Slavni Bokelj Ivo Visin, prvi Južni Slaven koji je oplovio svijet, morao bi biti ponos svoga zavičaja. Ne samo da to svojim pothvatom zaslužuje, nego i činjenicom da je pronio slavu Boke kotorske i rodnoga Prčanja diljem svijeta i ovjenčao Bokelje slavam hrabrih i vrsnih pomoraca. A oni su to uistinu i bili! Na žalost, pomorstvo Boke kotorske kao da ga se ne sjeća. Nema njegova imena na mjestima koja mu prirodno pripadaju. Da ga imaju drugi narodi, podizali bi mu spomenike, organizirali simpozije posvećene njegovu povijesnom pothvatu, vodili bi turiste do njegove rodne kuće koja bi bila spomen-dom, izrađivali bi suvenire s njegovim likom koji bi imali posebnu vrijednost. I ono najvažnije,

ponosili bi se takvom veličinom kakav je bio Ivo Visin. Dr. Branko Sbutega pokušao ga je otrgnuti od zaborava još 2009. godine kada je predlagao na simpoziju koji je organiziran u povodu 12 stoljeća Bokeljske mornarice da Luka Kotor dobije ime Iva Visina i da se na ulazu u luku podigne spomenik slavnome kapetanu. Ali nitko nije reagirao na taj prijedlog i sve je ostalo kao i prije.

Razgovor vodio: Slavko Mandić

Zbog čega ste pokrenuli inicijativu da kotorska luka dobije ime Iva Visina?

Prije skoro 80 godina, 5. siječnja 1930. godine, don Niko Luković održao je predavanje na Narodnom sveučilištu u Beogradu pod naslovom „Postanak i razvitak trgovačke mornarice u Boki kotorskoj“. Izlaganje je u cjelini tiskalo Udruženje Bokelja Beograd, a posvetilo „Presvjetlom i poštovanom gospodinu Franu Učelini Tici, kotorskome biskupu, apostolu sloge i ljubavi Srba i Hrvata jednokrvne istojezične braće i dobrotvoru Boke kotorske“. Prateći žuto potrošene stranice ove dragocjene monogra-

fije, možemo izvući sljedeće bokeljske vjerodostojnosti:
- Kada je pala Mletačka republika 1797. godine Boka je imala ukupno 264 velika patentirana broda i nebrojeno malih za obalnu plovidbu. Godine 1805. taj broj bio je 400 za patentirane i 209 nepatentiranih, uz 3.000 mornara. Brodovi tipa nava, barka, brik i škune plove svim morima svijeta i nose imena kao na primjer: „Ban Jelačić“, „Miloš Obilić“, „Cetinje“, „Jedinstvo“, „Majka Slavija“, „Zora“, „Sloboda“, „Iskra“, „Plam“ itd.
- Godine 1852. dvije trećine trgovačke flote koja plovi pod austrijskom zastavom ima za zapovjednike bokeljske kapetane, a 1851. osniva se u Kotoru Državna nautička škola, koja je 1922. godine postala Akademija.
- Godine 1852. na put oko svijeta oko pogibeljnoga rta Horn krenuo je Ivo Visin i poslije silnih iskušenja koja su i danas nestvarnija no ikad, okončao je svoju misiju 1859. Kapetan Ivo Visin rođen je 3. studenoga 1806. godine na Prčanju. Nakon završetka osnovne škole započeo je svoju pomorsku biografiju kao „mali od palube“, što je tada bilo uobičajeno. U rodnome mjestu, pri samostanu sv. Ni-

kole, završio je pomorsku školu, a kapetanski ispit položio u Trstu s odličnim uspjehom. Nakon više godina rada i odricanja skupio je dovoljnu količinu novca te je 1850. godine u 44. godini života naručio brod kod Andrije Zanona, poznatoga graditelja iz Rijeke. Brod je bio dužine 30 m i sa samo 311 tona nosivosti, tipa „brik“, s dva jarbola koja su bila opremljena križnim jedrima i naoružan s dva topa. U zanosu vlastitog ushićenja Visin mu je dao ime „Splendido“ odnosno „Sjajni“.

Birajući adekvatnu posadu učinio je pravi izbor u Fridrihu Belaviti, tada mladiću od 18 godina, koji je inače bio sin njegova dobrog prijatelja s Prčanja. Dakle, ukupno je posada imala 11 članova. Dana 11. veljače 1852. brod je uz pomoć remorkera napustio luku Antwerpen u smjeru Valparaísa, s ambicioznim kapetanom spremnim da se uhvati u koštac s nepoznatim krajevima i morima. Koliko je bio odlučan u vlastitoj namjeri govori najviše njegovo posljednje obećanje svome rođaku Špiru Visinu: „Ili bogatiji ili slavniji od tebe, ili mrtav.“ Pregled izvršenih putovanja nakon odlaska iz Antwerpena pa sve do dolaska u Trst nalazi se u Annuario Marittimo 1860. (Pomorski godišnjak). Ovaj pregled je samo djelomična i nepotpuna slika velikoga pothvata, patnji i stradanja

koje je kap. Visin sa svojom posadom doživio na 30 putovanja oko svijeta.

Tko bi mogao dati točnu sliku o putovanju Iva Visina?

Točnu sliku mogao bi dati jedino dnevnik koji je vodio poručnik Belavita u kome su se, koliko je poznato, nalazili ne samo podaci o navigaciji, već i mnogobrojna zapažanja o mjestima i lukama s crtežima, plićinama i otocima. Dnevnik je bio poslan Ministarstvu trgovine u Beču kao prilog traženju da se kap. Ivu Visinu dodijeli „bijela počasna zastava“, koja je utemeljena patentom od 16. travnja 1850. kao odlikovanje za značajne pomorske pothvate. Prema dostupnim podacima dnevnik nikada nije bio vraćen Pomorskoj vladi u Trstu. Iz navedenoga pregleda proizlaze sljedeće činjenice:

da je tijekom 30 putovanja brod „Splendido“ prešao oko 101.297 nautičkih milja;

da je jednu trećinu te miljaže proveo izložen udarima tajfuna i ciklona;

da je cijelo putovanje trajalo 2.757 dana, što iznosi 7 godina, 6 mjeseci i 19 dana;

da je prosječna brzina broda bila iznad četiri nautičke milje u samo 9 putovanja, a manja od dvije nautičke milje u sedam putovanja, što govori o tome koliko su vjetrovi na tom putovanju bili nepovoljni;

da je od 30 putovanja bilo samo 13 putovanja s teretom, jedno s 12 putnika i ostalih 16 u balasti.

Dakle, cijela ruta oko svijeta može se podijeliti u nekoliko etapa, a to su bile: Antwerpen - Valparaíso, Valparaíso - San Francisco, San Francisco - Honolulu, Honolulu - Vampoa, Južno kinesko more - Sundajski otoci i Australija - Singapur - Trst. Zbog iscrpljenosti, bolesti, defetizma i pobune na bro-

du kapetan Visin bio je prisiljen devet puta mijenjati djelimično ili potpuno posadu pa su cijeli pothvat od početka do kraja odradili samo on i poručnik Belavita. Dolazak u Trst u to vrijeme bio je prvorazredni događaj jer je to bio prvi brod koji je pod austrijskom zastavom oplovio svijet, u konkretnome slučaju bokeljski brod s vlasnikom i kapetanom Ivom Visinom, čime je dan poticaj za razvitak i otvaranje novih pomorskih i trgovačkih puteva. Svi zatečeni brodovi u luci Trst pozdravili su topovskim salvama dolazak „Splendida“, a u novinama toga vremena danima su na udarnim mjestima izvještavali o pothvatu sjajnoga pomorca. Centralna pomorska vlada u Trstu odredila je posebnu komisiju koja je ispitivala putovanje kapetana Visina i u tu svrhu mu postavila 13 pitanja iz raznih grana pomorstva i trgovine na koje je morao dati pismeni odgovor. Pitanja su bila vrlo detaljna i odnosila su se na brodsku posadu, opskrbu i popravke broda, opasnosti i prepreke na putu, pakiranje i ukrcavanje robe, kalvarije, bolesti, osiguranje, trgovačke operacije... Iz odgovora kapetana Visina na postavljena pitanja proizlazi da su njegovi odgovori na sva pitanja jasni, određeni i potpuni. Kada se ima u vidu da je ove odgovore dalo stručno lice na temelju vlastitog iskustva, jasno je da su od velike koristi za buduće generacije. Da je kapetan Visin bio elitni pomorac najbolje svjedoči činjenica da je u prvome dijelu svoga putovanja morao zaobići rt Horn, i to u smjeru zapada, što je neusporedivo teže nego da je krenuo u smjeru istoka. Kakve su bile nautičke sposobnosti Visina možda najbolje potvrđuje činjenica da je oko pet godina plovio u Kineskome

moru, gdje postoji tisuće malih otoka, grebena i neistraženih pličina s jakim morskim strujama, a nije imao nijednu kalvariju, što je u povijesti pomorstva rijedak slučaj. To posebno treba istaknuti s obzirom na činjenicu da je tada pomorska signalizacija bila iznimno skromna, a pomorske karte, mahom nizozemske i britanske, bile su nepouzdanе kada je u pitanju dubina, posebno u krajevima promjenjive vulkanske prirode. Kapetan Visin imao je prilike pokazati svoje znanje iz meteorologije kada je dva puta u 15 dana izbjegao središte tajfuna i vještim manevrima spasio brod i posadu od sigurne propasti.

Zbog iznimnih zasluga i jedinstvenoga pothvata, što je privilegij rijetkih, austrijski car Franjo Josip odlikovao je kapetana Iva Visina i poručnika Fridriha Belavitu.

Na temelju analize svih parametara putovanja Ministarstvo financija u Beču 30. svibnja 1860. godine, pod rednim brojem 20.958.278 predložio je caru Franji Josipu da odlikuje kapetna Iva Visina i Fridriha Belavitu. Dana 16. lipnja 1860. car je odlikovao kapetana Visina bijelom počasnom zastavom i viteškim križem reda Franje Josipa, a kapetana Belavitu „zlatnim križem za zasluge“. Kapetanu Visinu predana je počasna zastava na svečanosti 31. srpnja 1860. u Trstu na ratnome brodu „Belone“, koji je u luku uplovio posebno zbog toga. Iste godine kapetan Ivo Visin postao je počasni građanin Trsta. Da se počasna zastava dodjeljivala samo za iznimna postignuća govori i činjenica da je nitko drugi nije primio za zasluge u miru od njezina utemeljenja 16. travnja 1850. do propasti Austrije 1918. godine. Danas, kao netko tko baštini tradiciju tih vremena i sjeća-

nje, ne mogu se u posljednjih šezdeset godina prisjetiti nijednog udžbenika s prostora bivše nam države koji barem simbolično spominje pothvat ovoga Južnoga Slavena kao prvoga koji je na jedra obišao svijet. Svi smo prije ili kasnije učili o pothvatima pomoraca Magellana ili Vasca de Game dok danas u Visinovu rodnome Prčanju mještani nižeg ili višeg obrazovanja nisu čuli za slavnoga kapetana, a još manje znaju gdje mu se nalazi rodna kuća. Povijest nije davno oformljeno mrtvo tkivo koje služi samo sjećanju, ona se piše i danas i sutra, a i mi koji smo danas ovdje postajemo dio njezina budućeg rukopisa. U traganju za zaboravljenim duhom te Boke i tog kapetana, i intimnim željama i nastojanjima da se nađu prihvatljivi uzori i obrasci, jedino ćemo tako spoznati sami sebe i predstaviti se drugome u svjetlu toga što imamo i što smo naslijedili. Godine 1902. potopljen je posljednji brod na jedra „Nemirna“, a stoljeće kasnije ugasila se i kotorska „Jugooceanija“, sa svim svojim modernim plovilima koja nikada, ni u jednom slučaju, nisu ponijela ime našega slavnog pretka. Pomorski muzej utemeljio je nagradu za životno djelo „Merito navali“ i, uz svečani ceremonijal dodjele, prati nas s oštećenog portreta oštar pogled nijemoga kapetana s obveznom leptir-mašnom, ali bez odličja na grudima. Zašto smo to dopustili, zašto je utemeljena nagrada, a da ne znamo gdje je zastava čijim se imenom ponose laureati? Kako smo dopustili da ne znamo što se i kada dogodilo s dnevnikom s puta našega „Magellana“? Gdje su to bili Bokelji kada je režim neznanoga vođe proglasio kapetana za nepodobnog? Jedino što znamo o neznanome sa sigurnošću je da je

bio za vrijeme te iste Austro-Ugarske monarhije soldat s one druge strane nišana. Zašto su Bokelji bili tako slavni na moru, a neslavno završili na kopnu?! Mi nemamo pravo na neznanje, a u vremenu koje nas tako brzo bezobzirno pretječe ostajemo kao neka rijetka vrsta pred izumiranjem. Hoćemo li zaista izumrijeti, tek će se vidjeti, ali sigurno to ovisi o nama i našim odlukama. Povijest i buduće generacije neće nam oprostiti kopnene slabosti i ne trebaju to učiniti. Boka kotorska je tipičan primjer multikulturalnosti, gdje se uvijek susrećemo s problemom identiteta i to kako nas drugi vide, a ne kako mi percipiramo sami sebe. Biti istinski Bokelj znači ne pripadati ni jednoj opciji koja nas dijeli, bilo nacionalnoj bilo vjerskoj, nego moramo biti svjesni sebe i različitosti u međusobnom pripadanju. Zato u rukopisu ovih redova osjećam poštovanje i odgovornost prema precima u svjetlu činjenice da su mi djeca sedma generacija pod svodom istoga kapetanskog doma. Današnje političke elite triju država - Crne Gore, Srbije i Hrvatske, koje su povijesno utemeljene u matičnom tkivu Boke kotorske, imaju isti problem ili zadatak, a to je da ispune kriterije za ulazak u vrijednosni sustav europskih integracija. Naši slavni preci još su prije nekoliko stotina godina to postigli i svojim djelima i vizijama bili sastavni dio euroatlanskih i europacifičkih integracija. Stoga predlažem da nadležne institucije razmotre opravdanost zahtjeva koji će podnijeti Skala radio da Luka Kotor ponese ime Iva Visina i da se na ulazu u luku podigne spomenik slavnome kapetanu kao personifikaciji svih znanih i zaboravljenih junaka, jedrenjaka i fortunala.

GRADITELJI KULTURNOG I TRADICIONALNOG LICA HERCEG NOVOG

Dušu jednog grada čine ljudi. Mali, veliki, obrazovani ili ne. Svatko na svoj način unio je svjesno ili nesvjesno po zrno ljubavi, znanja, škerce, originalnosti, kulture ili vizije u život našeg 'malog mista'. Povijest je diktirala tempo i način demografskog kretanja stanovništva. Naseljavanja i raseljavanja donosila su različite kulture te obične i neobične ljude u Herceg Novi, tako da su desetljećima i Hrvati ostavljali svoj trag mladim generacijama u nasleđe, oblikujući društvenu sliku koja je temelj današnjem kulturnom imidžu grada.

Ante Sterniša mr. hortikulturnih nauka
05.03.1939.-13.09. 2009.

Piše:

Sanja Crnić

Fotografije:

Arhiva Milana Dobrilovića

Ko još može znati kuda će ga sve povesti put i kuda će stići, te kako su ispisane stranice života pred njim. Spletom čudnih okolnosti iz daleke Koruške 1901. god sa Austrijskom vojskom u našu Boku stigao je i naočit slovenački oficir Antun Sterniša. Tu je odlučio da osnuje obitelj i ubrzo je dobio dva sina Stefana i Mihaila. Mihailo nije imao djece.

Sin Stefan kojeg su svi u Novom znali kao Steva, oženio je prelijepu pravoslavku Smiljku rođ. Ogurlić iz Presjeke. Imali

Sa suprugom Tonkom, vjernim pratiocem na putu uspjeha

su troje djece: dvije kćeri; Darinku i Steficu i sina Antuna rođenog u Đenovićima. U njihovoj su se kući označavala i slavila oba Božića. Poštovalo se sve ono što je činilo jedinstvenu kulturu naše Boke, ono što je čuvalo njen identitet, kroz identitet miješanih obitelji koje su jako česte u Boki i čine najveću vrijednost iz koje se razvila tradicija koju je volio i razumio najviše i jedino Bokelj, a drugi mu zavidili.

Iz takvih miješanih obitelji, obogaćenih kulturom i različitim nasleđem, ne rijetko su sazrijevala djeca bogate obiteljske genetike i baštine koja su rasla u ljude koji će na poseban način definisati vijek u kojem su živjeli.

Povučen i ozbiljan bio je dječak Antun. Beskrajno je volio svoju violinu, i znao je biti zabavan svirajući i sebi i djeci iz susjedstva.

Ta pametna dječja glavica nosila je u sebi kapacitet jedne ličnosti koja će za sva vremena utisnuti svoje ime u historiju Herceg Novog.

Nakon Drugog svjetskog rata, Herceg Novi je tek gradio image grada okupanog u cvije-

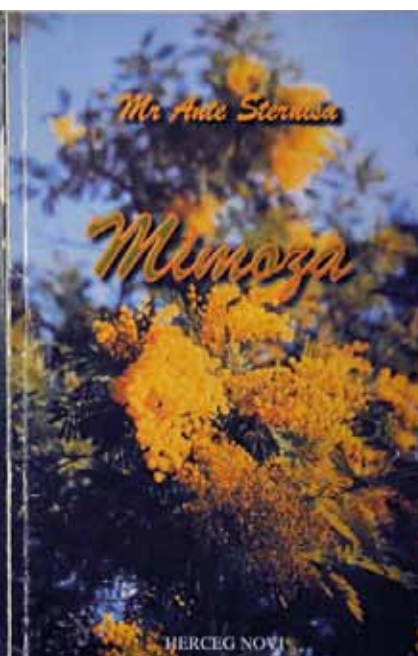
Sa sinovima Stefkom i Goranom

ću. U čitavu tu, nimalo jednostavnu priču uklopio se mladi dipl.ing hortikulture Antun-Ante Sterniša. Diplomiravši na Poljoprivrednom fakultetu u Zagrebu, odsjek cvečarstvo, sa perfektnim znanjem četiri strana jezika kojima se i služio i sa kojih je, i na koje je prevođio: talijanski, njemački, ruski i francuski, bio je pravi kandidat kakvog je ovaj grad trebao.

Već 1961.god.radio je u Komunalnom preduzeću na poslovima održavanja gradskog zelenila i proizvodnji ukrasnog bilja i cvijeća. U PKB Beograd gazdinstvu "Primorje" u Herceg Novom, podizanjem savremenih plastenika osniva se GARDEN CENTAR, jedan od prvih i jedinstvenih objekata koji su ne samo proizvodili rezano cvijeće i ukrasno bilje, već, nećete vjerovati, uspješno realizovali proizvodnju palmi za izvoz u Nizozemsku i tržište širom Europe.

Najveći broj, danas u glavnom urušenih, parkovskih površina, kao što je park nekadašnjeg hotela Rivijera u Njivicama (danas Rivijera Resort), vila GALEB u Igalu (nekadašnja rezidencija tadašnjeg predsjednika Jugoslavije J.B. Tita), kompleksi nekadašnjih hotela Igalo, Tamaris i Plaža, zelene površine Mediteranskog centra, Omladinski park u Igalu, Rekreacioni centar u Meljnama, zelene površine hotela Korali i Južno more u Sutomoru, hotela Agave u Baru i mnoge druge površine na crnogorskom primorju projektovao je

i realizovao Ante Sterniša u periodu od 1965.g.do 1980.g.

Svoje teoretsko znanje usavršavao je uporedo.

Zvanje magistra hortikulturnih nauka stekao je na postdiplomskim studijama u Beogradu, i tada je to bilo najveće zvanje iz te oblasti u Crnoj Gori.

Daleke 1971. god. dobio je Oktobarsku nagradu, najveće priznanje grada Herceg Novog, za jedan od prvih značajnih radova "Flora i vegetacija hercegnoenskog područja".

Bibliografija naslova, koja obuhvata više od 20 naučnih i stručnih radova govori o jednom velikom znanju i radu, koje predstavlja učestvujući na naučnim skupovima, simpozijumima i sajmovima hortikulture.

Aktivni je učesnik u programu Praznika mimoze i idejni tvorac i organizator Međunarodnih izložbi cvijeća. Impozantan je podatak da je bilo čak 40 europskih izlagača na prvoj izložbi cvijeća u hotelu Topla. Domaći izlagači nisu bili samo uzgajivači, tu je bilo raznih sobnih biljki koje su bile privatno vlasništvo, jer Antinom

šarmu niko nije mogao odoljeti, pa su mnogobrojni vlasnici donosili savršene primjerke iz svoga doma vrijedne divljenja. Svaka nova izložba bila je bogatija za neki novi cvijet, za neki neobičniji aranžman.

Publikacije o mimozi i kame-liji rezultat su višegodišnjeg izučavanja ovih kultura. Očaran je bio naročito njihovom povezanošću na ovom jedinstvenom podneblju Boke i zadržan snagom kojom prerastaju u manifestacije u Herceg Novom kao Praznik mimoze i Kotoru-Dani kamelije koje i dan-danas traju.

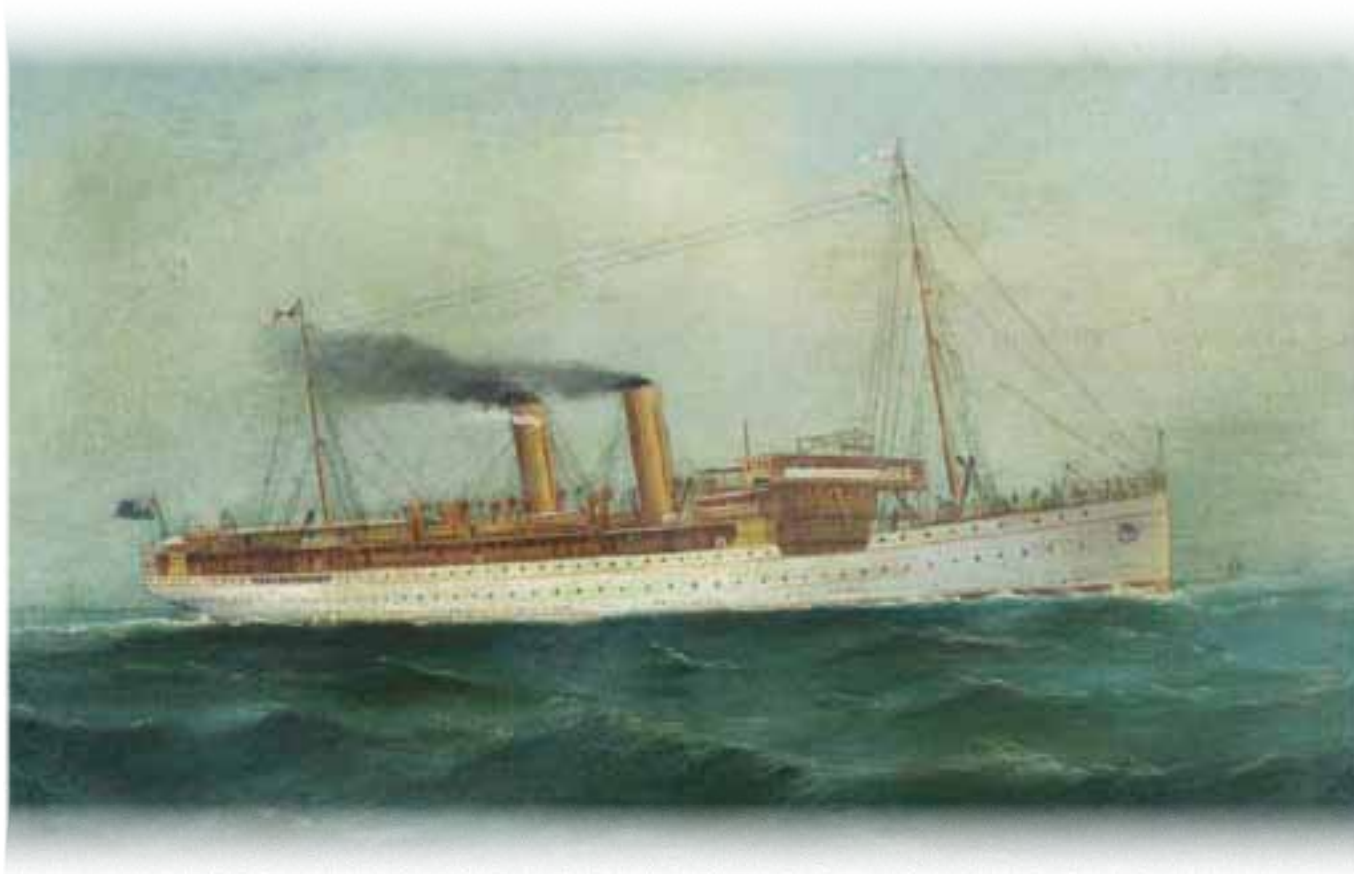
Nije bilo bašte u kojoj nije poznao svako drvo, svaki cvijet. Domaćinstva su se, ne samo iz obaveze, već i zbog ljubavi prema cvijeću i svom gradu, nadmetala koje će imati bogatiju i ljepšu "baštinu". Svako stablo agruma, mimoze, kamelije i palme upoznalo je Antu Sternišu. On je bio njihov zaštitnik i iscjelitelj.

Na žalost, sadašnje lice Herceg Novog nije više tako ozareno zelenilom i ukrašeno cvijećem. Sve je manje površina koje su sjećanje na ono na što nas je zavjetovao kao građane

gradonačelnik-vizionar Mirko Komnenović (1870-1941). Još tada bio je inicijator donošenja što različitijih biljnih vrsta sa dalekih putovanja naših pomoraca. Kao da je sav zavjet primio na sebe, Ante Sterniša je svoj život posvetio cvjetanju ovog grada i jedino njegovo ime sa punim pravom mogu staviti uz ime Mirka Komnenovića zbog kojeg je Herceg Novi postao brend kao "grad sunca, cvijeća i zelenila".

Moderno crnogorsko društvo nije baš naklonjeno ovom načinu razmišljanja i čuvanju prošlosti koja je građena godinama. Jedna po jedna, palme nestaju iz Herceg Novog, a u februaru, grad je sve manje žut od mimoze. Pretvarajući se u profit, jedna za drugom niču betonske gromade koje neće moći i neće imati čime ispričati priču pokoljenjima o nekadašnjem zavjetu. Možda još nije kasno da se među nama nađe neko ko će taj zavjet naslijediti i prenijeti ga generacijama na čuvanje. Mada, sa ove tačke gledišta, kako stvari sada stoje, Ante Sterniša je bio jedinstven i rekla bih, neponovljiv.

SALSETTE

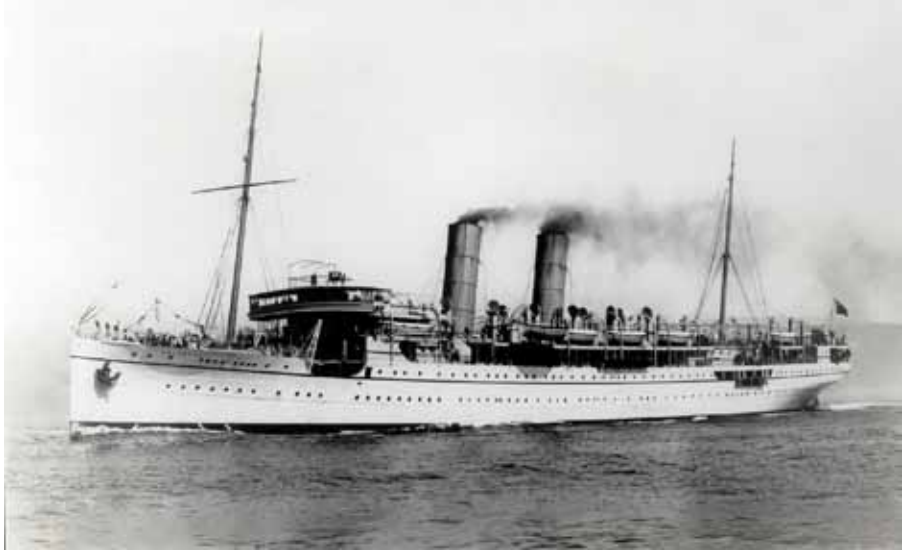
Bio je to vjerojatno najljepši brod u povijesti jedne od najpoznatijih svjetskih brodarskih kompanija a mogao je ugostiti 100 putnika u prvom i 120 u drugom putničkom razredu. Namijenjen je redovnim poštanskim putničko-teretnim prugama u plovidbi između Adena i Bombaya.

Piše:
Neven Jerković

20. rujna 1908. pod kotor-
skim je zidinama sidro bacio
jedan doista nesvakidašnji
gost. Bio je to britanski put-
ničko-teretni brod SALSETTE
koji je na kružnom putovanju
istočnim Sredozemljem u jed-
nodnevni posjet Kotoru doveo
skupinu od 141 putnika. Na-
večer je otplovio put Dubrov-
nika i ovamo se više nikada
nije vratio.

Britanski brodar Peninsular and Oriental Steam Navigation Company, ili jednostavnije P&O, ugovorio je 1907. sa brodogradilištem Caird u Grenocku po cijeni od 210.689 tadašnjih funti izgradnju novogradnje 314, broda od 5842 GT ukupne dužine 139 metara. Bio je to vjerojatno najljepši brod u povijesti jedne od najpoznatijih svjetskih brodarskih kompanija a mogao je ugostiti 100 putnika u prvom i 120 u drugom putničkom razredu. Namijenjen je redovnim poštanskim putničko-teretnim prugama u plovidbi između Adena i Bombaya. SALSETTE, koji je ime dobio po jednom otoku nedaleko Bombaya, u Adenu je preuzimao poštu, robu i putnike sa P&O poštanske pruge iz Velike Britanije do Australije te ih prevozio dalje prema Indiji. Povratno putovanje do Bombaya je zbog usklađivanja redova vožnje trajalo dva tjedna, pa je brod morao imati nešto veću brzinu od uobičajene. Plovidbom od maksimalno 20 čvorova, što su mu je omogućavali snažni parni glavni pogonski strojevi ukupne snage 10000 KS, zadovoljavao je ovaj značajni uvjet koji mu je osigurao besprijekorno obaviti jedan ovako nadasve zahtjevan posao. Ipak, na prve je komercijalne plovidbe SALSETTE otputovao na dva kružna putovanja, jedno itinererom Tilbury – Amsterdam – Christiana – Copenhagen – Kronstadt – Helsingfors – Kiel – Tilbury a drugo Tilbury – Gibraltar – Alžir – Krf – Kotor – Dubrovnik – Venecija – Messina – Marseilles.

Iz Marseillesa je SALSETTE otplovio prema Bombayu, gdje je plovidbom od 20 čvorova stigao po redu plovidbe unatoč višesatnom neplaniranom tehničkom zadržavanju u Sueskom kanalu. Tada je već pokazao svoju tehničku nadmoć i sigurnost u obavljanju ove

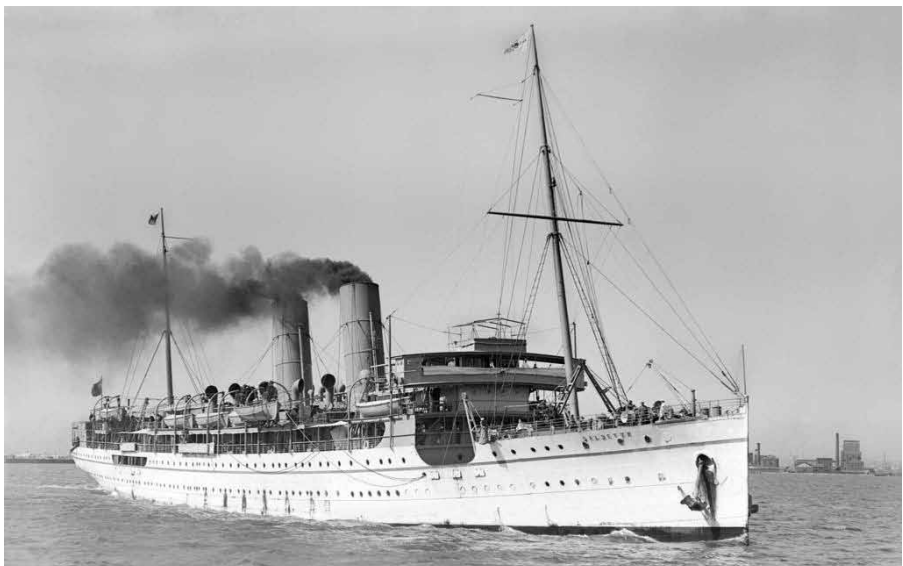
Salsette

strateške kolonijalne poštanske pruge na kojoj uspješno i bez ijednog incidenta plovi sve do 1915. Cijelo to vrijeme na pramcu ponosno nosi figuru zlatnog pijetla kao znak najbržeg broda koji u to vrijeme plovi Indijskim oceanom.

Ali kako je Prvi svjetski rat zahtijevao angažman sve većeg broja brodova u vojnoj službi, tako su se i dalekoistočne pruge postupno reducirale pa je i SALSETTE 1915. zaplovio prema Londonu, odakle je preuzeo novu redovnu prugu za Bombay, Colombo i Sydney. Kada je 1917. sa 31 putnikom, 20 tona tereta i 23 poštanske pošiljke započeo još jedno putovanje prema Australiji na nj je 20. srpnja u zaljevu Lyme Bay kod Portland Billa nale-

tjela njemačka podmornica U-40, pod zapovjedništvom Oberleutnanta Hansa Howalda, koja ga je potopila sa jednim jedinim direktnim pogotkom torpeda. Agonija broda trajala je svega 45 minuta a s njim su u morskim dubinama nepovratno izgubljeni i životi 15 članova posade.

SALSETTE i danas leži na dnu mora u Lyme Bayu, na dubini od 43 metra. Njegova olupina je velika atrakcija koja je postala najpoznatijim turističkim podmorskim ciljem u Velikoj Britaniji a ronilačke se posjete reklamiraju kao događaji izuzeto uzbudljivi na potopljenom brodu kojeg Britanci poštuju kao najelegantnijeg što ga je ova bogata pomorska nacija ikada posjedovala.

OD ŠKOLJKE DO CARSKE VEČERE

- crtice za povijest bokeške kužine -

(2)

Piše:

Mašo Miško Čekić

Ni vizantijski period u Boki (476. – 1185.) nije ostavio pisanih tragova o ishrani, mada postoje podaci o hrani i navikama ljudi toga vremena u drugim dijelovima vizantijske države. Prema zapisima, bogati slojevi uživaju u raznovrsnoj hrani, dok obično stanovništvo i sirotinja jedva preživljava. Režimu ishrane pečat daju manastirska pravila

i posebna posna ishrana. Prilikom vjerskih praznika priređivane su svečanosti, a narodu se poslije službe, pred crkvama dijelilo vino i kruh. Svako praznovanje bilo je praćeno obilnim trpezama, gozbama, pa i pijankama uz karakteristična jela kako prema načinu pripreme tako i prema konzumiranju. O nekim praznicima u Vizantiji je ostao sačuvan, kao relikv paganskog naslijeđa, običaj prinošenja hrane u crkvu radi dobijanja blagoslova i obezbjeđivanja plodnosti. U svakom slučaju, načini obilježavanja nekih vjerskih praznika, sticani i razvijani kroz stoljeća, danas su dio nacionalne i vjerske baštine. Ogromna većina stanovnika srednjevjekovne Vizantije živjela je prilično skromno. O njihovoj ishrani gotovo i nema zapisa, ali su u diplomatskim pismima, sjećanjima i životopisima, sačuvane recepture nekih jela vlastele i bogatih građana koji su uživali u mesnim jelima ali i u poslasticama kao što su bombone, karamele, torte i kolači, a u primorskim gradovima posebno je na cijeni bila rožata.

U bogataškim vrtovima uzgajane su jabuke, kruške, višnje, šljive, breskve, ali i limunovo drveće, šipak, smokve, te menduli, kostanji, orasi i drugo voće koje se u ishrani koristilo svježe, sušeno ili kuhano. Vizantijci su dobri vinogradari koji su poznavali brojne sorte grožđa, a najbolje grozdove nekih stonih vrsta su čuvali okačene u konobama, i u njima uživali tokom zimskih mjeseci. U ishrani je zastupljena morska i riječna riba, svježa, sušena ili marinirana, a jeli su se i jastozi, rakovi, kamenice, sipe i hobotnice. So kao monopolski proizvod, iz Boke se otprema u unutrašnjost zemlje, a njena prodaja strogo je kontrolirana kao i začini: papar, šafran, cimet, mirođija, karanfilić i dr.

Pored vode i mlijeka, pije se vino u velikim količinama, bevanda, ali i pivo iz kućnih radionica. Vizantijci nam ostavljaju i recepture za izradu likera, posebno od plodova lovorike i od morača, a pripremaju i sokove od raznog voća među kojima su sokovi od šipaka, dunja i ruža sa dodatkom meda

ili cukra. Ipak, valja istaći da su kruh, maslinovo ulje i vino osnova ishrane u našim krajevima u doba Vizantije.

Žitarice se melju pomoću ručnog žrvnja, a kasnije u mlinovima, često nedostupnim sirotinji zbog nameta koje propisuju bogati vlasnici ili gradske vlasti, u čijem su vlasništvu bili veći mlinovi. U početku se mijesio beskvasni kruh, a potom se kvasac dobijao kiseljenjem brašna sa vodom. Zamijesi se malo brašna i ostavi da odstoji tri – četiri dana. U tijestu počinje vrenje, a potom se doda ostatak brašna i vode, zamijesi i ostavi da se vrenje proširi na cijelu količinu tijesta, a zatim se kruh pekao ispod sača. Pivski kvasac stiže u naše krajeve tek krajem osamdesetih godina XIX. stoljeća.

Najčešće se mijesio kruh od miješanog brašna, pšenice i ječma, pšenice i raži, ili samo od ječmenog brašna, a za gladnih godina od ovsu i sirka. Vojnici i pomorci jedu dvopek, dva puta prepečen kruh, kako bi duže trajao. Dvopek iz Boke bio je nekoliko stoljeća veoma cijenjen i često služio kao trgovačko sredstvo plaćanja. Go-

Stari-tradicionalni-komin

tovo svakodnevno kuhala se kaša od prosa ili neke druge žitarice, osoljena ili sa medom. Razvojem gradova, otvaraju se i gradske pekare o kojima ima podaka u kotorskim notarskim knjigama i drugoj arhivskoj građi.

Kuhalo se na ognjištu - kominu, a oko njega bile su grede

i trupci, poslije banci, škanji i tronošci na kojima su sjedali ukućani. Na sredini ognjišta su tripijelji, na njima prosulja ili teća, a okačene za tavanicu, iznad su visile kamastre sa brondzinom. U kužini su bile i načve za brašno, a na zidu škancija za pijate i čikare, uglavnom zemljane ili drvene dok je u bogatim kućama najbolje uvezeno posuđe. Prije stola u današnjem obliku, kužine su imale niske stolove za kojima se sjedalo na podu. U kužinama su bile i škrinje za čuvanje hrane, a sa krovnihi ili međuspratnih greda visile su korpe, gradele i drugi kuhinjski predmeti.

U doba procvata Vizantije stižu u naše krajeve prve grupe Slovena, krajem VI. i početkom VII. stoljeća. Sloveni su bili dobro poljoprivrednici, uzgajali su domaće životinje, bavili se lovom i ribolovom, pa je njihova hrana bila dosta raznovrsna. Sijali su proso, raž, ječam i pšenicu, a od povrća posebno leću, bob, fažolu, luk, tikve i pipune. Bili

su i voćari, a važili su za najbolje medare, pa ih angažuju na dvorovima i vlastelinskim imanjima u mnogim krajevima Evrope. Uspješno su se bavili ribarenjem. U staroj postojbini upoznali su vino, pa su u novoj prihvatili vinogradarstvo i ubrzo vino postaje, umjesto medovine i piva, osnovno piće. Nastavljaju sa sijanjem lana i konoplje, prave tkanine, koriste i predu ovčju vunu, a odlični su krznari.

Sloveni su proizvodili pivo od ječma i pšenice, a kod proizvodnje su koristili hmelj, da poboljšaju kvalitet. Dolaskom u nove krajeve proizvodnja piva nije zanemarena, a u prilog im je išla i velika popularnost piva na Zapadu, naročito u samostanima gdje se proizvodi najviše piva, nakon odluke donijete na koncilu u Aachenu 817. godine po kojoj se pivo više nije smatralo paganskim pićem već hrišćanskim ljekovitim napitkom, dozvoljenim i u vrijeme posta.

Car Svetog rimskog carstva Karlo Veliki donosi odredbe o zemljišnom posjedu, vrsti i načinu sijanja žitarica, vrstama vina i piva i ukazuje na važ-

nost higijenskog rukovanja namirnicama:

“Treba tačno paziti da sve to što se priređuje i prerađuje rukama – slanina, suho meso, hladetina, meso u rasolu, vino, ostac, kupinovo vino, vino s mirođijama, mošt, senf, sir, maslac, slad, sladno pivo, medovina, med, vosak, brašno – bude proizvedeno uz najveću čistoću.”

Sigurno je da su ovakve odredbe, preko sveštenstva, posebno benediktinaca, stizale u Boku i imale uticaj na proizvodnju i ishranu. Paralelno teče slovenizacija Boke, a istovremeno hrišćanizacija Slovena.

Srednjevjekovni Bokelji stalno su se suočavali sa nerodnim godinama, ratovima i epidemijama raznih bolesti koje su desetkovale stanovništvo.

Periodi dobre žetve i mirnih godina donosile su velike svetkovine i prekomjereno trošenje hrane i novca, a taj običaj prisutan je i u kasnijim vremenima.

PILETINA U MEDU

Pileće grudi se blago usole i dobro istrljaju medom. Ovakvo meso se ostavi da odstoji dva sata, pa se uvalja u pšenično brašno i priga na masti dok ne dobije zlatnu boju. U posudu u kojoj se meso prigalo uspe se bijelo vino, usitnjeni češan i malo majčine dušice, pa se tim toćem preliva meso i tako služi.

PROSO SA VOĆEM

Proso se potopi u vodu i stavi se na špaher da provri. Kada počne da vri, ostavi se da kuha 5 min. Poslije tog vremena skine se sa vatre i drži poklopljeno još 5 minuta. U tako vruć proso nasjeckaju se suhe kruške, armelinke, praske, smokve, jabuke ili neko drugo suho voće. Dobijena kaša se izmiješa, a zatim, kada se još dovoljno prohladi, da bude blago toplo, doda se med, ali toliko da kaša ne bude preslatka.

Napomena: ovaj recept sa početka XII. stoljeća gotovo je identičan sa kasnijim receptom za Bokeško božićno slatko koje se pravi kuhanjem pšenice i suhog voća uz dodatak cukra ili meda.

LIKER OD LOVORIKE (savremena receptura)

Potrebno je:
1 kg zrelih bobica lovorike
4 svježja lista lovorike
1 litar dobre rakije
80 dkg cukra
8 dcl vode

Priprema:

U teglu staviti 20 dkg istucanih bobica lovorike i ostale cijele bobice, pa zaliti rakijom. Zatvoriti i ostaviti 30 dana. Cukar i vodu prokuhati i ohladiti, pa dobijeni sirup sipati u teglu sa bobicama. Pustiti da prenoći i procijediti.

Testament i oko testamenta

Prčanj - Perzagno 1915.

Prčanj je vezan za Njegoša i obrnuto - Njegoš za Prčanj, budući da je ovdje često dolazio radi odmaranja (1842., 1843. i 1850.) U njemu je proveo i potonje dane svoga boravka na Crnogorskom primorju. U ovom pitomom mjestišcu Boke on je odmarao, pjevao, bolovao i napisao svoj čuveni testament.

Piše:
Miraš Martinović

Njegoš je u Prčanju boravio u kući pomorskog kapetana **Mata Filipova Lukovića**, koja predstavlja tipičnu primorsku građevinu na "dva boja", podignutu u XVI vijeku, a samim tim i jednu od najstarijih priobalnih kuća ovog primorskog naselja, sa prostranim dvorištem i lijepom baštom. Ona ima izvanredni renesansi portal, najljepši na Prčanju. Imala je i četiri male kule na uglovima, koje su služile kao stražarnice, a i za odbranu. Orjentisana je prema sjeveru, tako da se sa nje pruža divan pogled na Lovćen, Bokokotorski zaliv i Dobrotu na suprotnoj strani Kotorskog zaliva. Locirana je u neposrednoj blizini morske obale.

Njegoš je stanovao na prvom spratu, koji ima četiri kamare (sobe) i kuhinju. Sve ove prostorije bile su date na raspolaganje njemu i njegovoj pratnji.

Pjesnikova spavaća soba bila je okrenuta prema moru, a i radna je takođe imala divan pogled na more.

Posmatrajući svitanje zore, izlazak i zalazak sunca, gorostasni Lovćen, lovcenski gorostas u svojoj radnoj sobi spjevao je LJETNJE KUPANJE NA PRČANJU.

U Lukovićevoj kući Njegoš je ljetovao gotovo dvije godine uzastopno (1842. i 1843. godine) i neposredno prije smrti 1851. godine.

Prilikom boravka na Prčanju Njegoš se često sastajao s rodoljubivim mještanima. U društvu pomorskih kapetana Sbutege, Đurovića i Lukovića išao je na ljetnji ribolov (na škombre). Prema nekim pretpostavkama, koje i danas žive u sjećanju Bokelja, učio je plivanje. Osobito čvrste prija-

teljske veze je imao sa Matom Lukovićem, brodovlasnikom sa kojim je pravio promenade kroz zaliv.

Iz Matove kuće su ga Crnogorci teško oboljelog na naslojajući starim putem iznijeli preko Špiljara na Cetinje, gdje je umro 31. oktobra 1851. godine.

Do 1849. godine Njegoša služi zdravlje. U prvoj polovini decembra mjeseca 1849. pojavljuje se kod njega grudna bolest. Stanje njegovog zdravlja je tada veoma teško, čak beznačajno. Ivačić mu hitno šalje iz Kotora doktora Goldžija. Ovaj 10. decembra polazi na Cetinje i konstatuje da je Njegoš teški plućni bolesnik. Goldži mu pruža pomoć, i Njegoševo zdravstveno stanje se privremeno poboljšava.

Vuk Popović 3/15. decembra (1849) javlja Vuku Karadžiću: „*Vladika je crnog (orski) nešto slab, kašalj ga je spopao biće dva mjeseca i vele da je mnogo u život spao. Kotorski lječnik je od onomadne gorje i moli ga da siđe dolje, ali on ne hoće.*“

Stanje Njegoševa zdravlja se ubrzo pogoršava. Bolest uzima maha u toku februara 1850. Njegošu je potrebna stalna ljekarska njega. Na Catinju nema svoga ljekara i mora ići u Kotor.

Prvog marta piše Goldžiju i moli ga da mu pronađe stan u Kotoru.

Ali Njegoš ne silazi tada u Kotor. Reklo bi se da mu je bolje. Međutim, krajem marta 1850. godine njegova bolest se pogoršava. „*Jedan dan igrajući na biljaru stade krv bacati.*“ Odlučuje da ide na liječenje u Boku.

Drugog aprila 1850. godine Pavle Rešetar piše Gubernijalnom predsjedništvu u Zadru: „*Juče, skoro istovremeno sa dolaskom poštovanog dopisa od 27. marta... stigla mi je preko vjernog vladličnog perjanika (Radovana Pipera) vijest da se ovaj zbog ponovne pojave grudne bolesti odlučio da pođe što je moguće prije u Kotor, da bi se podvrgao liječenju i ako ono ne krene dobro da namjerava da se uputi u Italiju.*“

Zaista je Vladika bio juče poslao po goreimenovanom perjaniku pismo okružnom hirurgu doktoru Goldžiju, u kome moli da mu nađe ovdje u Kotoru stan.

Danas pak u pet sati poslije podne dobio sam priloženo pismo od Vladike, u kome mi javlja da će se sutra preko Brajića uputiti za Kotor. Obavezujem se da ću naknadno upoznati presvijetlo Predsjedništvo, sa većom tačnošću, sa uzrokom Vladličnog putovanja na ove strane, s predviđenim trajanjem njegovog boravka u Kotoru i sa pravcem njegovog daljeg putovanja.

Moram vas ponizno obavijesti da se tu do – juče poslije podne nije ništa znalo ni za Vladčinu neraspoloženost ni za njegovu namjeru da se preseli u ovaj glavni grad i da o tome gotovo ništa nije znao ni njegov ujak Lazo Pororković, koji se neko vrijeme tu nalazio zbog nekih ličnih poslova.

Njegoš se 3. aprila 1850. upućuje s Cetinja za Kotor, ali ga velika kiša zadržava i on ostaje u Njegušima da prenoći kod roditelja.

Petog aprila piše iz Kotora Jeremiji Gagiću:

„*Ja sam jučer sišao u Kotor, jerbo veoma stradam od prsih, i premjena mi je vazduha uči-*

nila poboljšanje, a i doktori mi obećavaju da će mi povratiti zdravlje. Meni je veoma tegotan ovaj slazak bio, ali nevolja broda ne gleda“.

Ljekari iz Kotora, Petar Marinković i Vincenc Goldža konstatuju da su Njegošu oboljele žlijezde od pluća. Oni ga savjesno njeguju, te se on donekle i oporavlja. Konferiše s Pavlom Rešetarom. Nastoji da mu dalmatinski gubernijalni namjesnik Baron blaž fon Getaldi dopusti „da mogu Crnogorci male potrebe od amunicije u austrijsku državu kupovati“.

Krajem aprila Njegoš napušta Kotor i prelazi u Prčanj, gdje ostaje do 8. juna. Tu 20. maja sastavlja testament. A 8. juna parabrodom odlazi iz Kotora za Italiju. Istoga dana stiže u „pristan dubrovački“, odakle šalje svoj testament na čuvanje ruskom vicekonzulu u Dubrovniku Jeremiji Gagiću.

V. Blagorodije!

Izvolite primiti ovaj moj testament. De mu je sigurnije, otkud bi vjernije no odatle izašao, bilo u konzulat mojega Visokoga pokrovitelja i kod vas mojega prijatelja, ako se dogodi da umrem, molim vas da kopije od istoga pošaljete u Crnu Goru i Vašem načelstvu, ukoliko ozdravim – Vi ćete mi ga poslati, kad ga zaištem, ovako zapečaćena.

U Pristan Dubrovački, 27 maja 1850.

Njegoš je testament pisao nešto manje od godinu ipo dana prije smrti.

Bolesni vladika već je bio odmakao na putu u vječnost. Testament je sazrijevao u njemu prirodno. Taj veliki i dosljedni mislilac bilježio je od prve mladosti pa do testamenta: uvijek isti, odlučni pogled u dva-tri

životna problema, svjedno da li je pogled upirao u svijet „kukavne no u isto doba viteške Crne Gore“, ili u prostore, u beskonačni i veličanstveni svijet nebeskih tijela.

Moglo bi se za velikog pjesnika Njegoša reći: da je testament počeo pisati već u prvim svojim pjesmama o zagoneci vasioni i čovjeka, i, da je još i u testamentu dovršavao tu svoju veliku poemu. On je njena kruna, sublimacija svekolike njegove misli i poezije.

O tome svjedoči i jedna pismo pisano upravo doktoru Marinkoviću: ...

U svojoj bolesti ja sam i o smrti pomišljao, nego ova misao ni malo meni škodila nije, no štaviše zrake su mi duševne lakše kroz tijelo prolazile, kako sunčane zrake kroz tanke razdrobljene oblake što lakše promiču“.

Testament Vladčin, po običaju, niti je knjiga niti sveska. To je svega strana ipo štampanog teksta. Tekst se dijeli na dva glavna dijela: *duhovni i materijalni*.

Ono što čitaoca prvo uzbuđi, prilikom čitanja Testamenta, to je onaj najdirektniji razgovor, licem u lice, s Bogom. Sada smo, Bože, nas dvoje sami, znam da me sada čuješ i razumiješ. To je ona kulminativna tačka iz koje on podjednako gleda i u jedan i u drugi svijet, kad se oba svijeta u njemu mire.

Ideja o koegzistenciji Boga i Čovjeka provlači se kroz svu poeziju Vladčinu; u Testamentu je on još i posljednji put na toj ideji stao, pod tim glavnima atributom svoje religiozne misli pisao.

Drugo što se na prvi pogled zapazi, to je, umjetnički nadahnuta refleksija.

I u testamentu je veliki pjesnik: inspiracija Vladčina svagda je poticala od velikih stvari, od kojih je jedna, izvjesno, smrt, sa kojom se on ovdje direktno suočava.

U materijalnom djelu svoga testamenta Vladika se vraća u svijet zemaljske realnosti.

Ni na početku ni na svršetku ovog modernog testamenta ne nalazimo pomen o nekom fondu za duše, za kandila i parastose. Vladika nije crkvu pomenio ni u duhovnom dijelu svog testamenta, pa je nema ni ovdje, ni u naznaci a ni u aluziji.

Materijalni dio testamenta sadrži pet tačaka.

Prvom se potvrđuje nasljednik, „DANILO STANKOV“ (nije pomenuo prezime Petrović), nasljednik „u vladčinastvu“, i nasljednik „svekolikog divizmog i nedvizimog imuća“ testatora u Crnoj Gori. Objekti se pojedinačno ne imenuju, nikakvih pojedinosti uopšte nema. To je u stvari automatski prenos narodno – vladčanskog inventara na novog vladiku, odnosno na prvoga knjaza Crne Gore.

OSTALE ČETIRI TAČKE SU NOVAC

Ako preletimo okom svote, i saberemo ih, iznenadićemo se bezmalo nevjericom: oko dvije stotine hiljada fiorina, s tim da je i više od toga, jer svota koja je ležala u banci u Peterburgu, nije cifrom prikazana.

Njegoš je, prema tvrdnjama Dušana Vuksana, živio još 17 mjeseci, nakon testamenta, ali nije poznato da li ga je povukao od Gagića. Vuksan u svom komentaru čini opasku na tačku 2. Testamenta, koja glasi: „Novci koji su mi u jednu banku u Peterburgu...“, pri čemu ne navodi „koliko je tih novaca bilo“, mada mu je po-

znato da je Milorad Medaković tvrdio da je tih novaca bilo „oko 80.000 dukata“.

Ukupni iznos bi, prema nekim pretpostavkama, mogao iznositi pola miliona fiorina, što je za ono doba fantastičan iznos, posebno za malu i ekonomski nerazvijenu Crnu Goru.

Vladika je bio veliki štediš, nije trošio, osim za nužne potrebe.

NOVAC JE PO DRUGOJ TAČKI TESTAMENTA OSTAVLJEN NARODU CRNE GORE sa slijedećim karakterističnim tekstom: *„Novci koji su mi u ekonom. Banci u Peterburgu, od kojih su obligacije u ministarstvu inostranijeh djela, NJIH OSTAVLJAM NARODU CRNOGORSKOMU, to jest, da su narodnje, a dobit od njih da primi Vladika koji bio, i za istu dobit da im kupuje praha da brane slobodu, a u gladne godine da kupuju za iste novce žito, i bez pare i dinara da ga dijeli sirotniji crnogorskoj i brdskoj, ali da nikada ne može rečene novce iz banke izvaditi, no vječno u nju da ostanu, samo dobitkom sa se poljzuje.“*

U TREĆOJ TAČKI, kamate od sto hiljada dinara u Beču „ostavljam roditeljima i dvjema sestrama, dok su živi, a pošto mi se predstave“, onda i taj novac narodu crnogorskom na isti način kao i onaj pomenut u prvoj točki.

U ČETVRTOJ TAČKI „50 hiljada fiorinah, od računa od žita, koje su mi u mojega brata Pera, neka ih moj brat Pero razdava narodu (po zajumu i u pomoć) i neka ji kupi od naroda na onaj laki način kako sam ja uredio, a po smrti mojega brata Pera neka se sprema u Peterburg u banku, đe su i proći moji novci, pa neka se dobitkom istih postupi po

Palata Luković - Prčanj

načinu gore rječenom za proće novce.

Ali u glavu ni od jednijeh novacah ovijeh da niko ne smije taći, no neka vječito u banku stoji, da bi se koliko toliko priskoćilo u nuždi kukavnome no u isto vrijeme i vetžkomu narodu crnogorskomu“.

U POSLJEDNJOJ PETOJ TAČKI JE RIJEČ o „40 hiljada fiorinah te su u gvozdenoj kasi na Cetinju, *ono neka se za nužde narodne troše kako vide moju nasljednici i moj brat Pero*“.....

Sve u svemu, može se reći da je univerzalni nasljednik Vladikin, po njegovoj jasno i zbilja čuvstveno iskazanoj želji – narod Crne Gore, od kojega se Vladika u testamentu oprostio poznatim, bezbroj puta ponovljenim i čuvstvenim uzdahom srca i duše, ističući ono: „kukavni no u isto vrijeme viteški narod crnogorski“.

Ni Vladika ni njegov narod crnogorski, kojeg on tako četiri puta u testamentu apostro-

fira, nijesu okusil nikakvo obilje. Vladika je sačuvao Crnoj Gori sjaj i čestitost siromaštva, a bijedu je samo oblažio.

Umro je bez dugova, a svojim zemljacima je zbrinuo koru hljeba i barut.

Znao je da Crnu Goru ostavlja na vjetrometini. Bolestan, uoči same smrti, vraćajući se iz Italije, putuje u Beč, da moli rukoga cara Nikolaja prvog, koji je u gostima u Austriji, za pomoć protiv Omer paše Lataša /Mihaila/, koji se uveliko sprema na Crnu Goru. Ruski car ga nije htio primiti, uzrok je njegovo političko oduševljenje 1848. godinom, a ruski poslanik u Beču nije mu htio odobriti put za Rusiju.

Vladika će se, nakon svega, a sa svim ovim i drugim brigama vratiti na Cetinje i umrijeti 31. oktobra 1851. godine u 10 sati ujutro.

To je bio onaj isti dan u koji je prije dvadeset i jedne godine postao svjetovni i duhovni gospodar Crne Gore.

... i prag Crne Gore,
Kako i sve njeno zdanije do-
movišća,
Od pretvrdog je kamena...
Od vijeka se krši,
I dovijeka traje!

Izvjescnost, pjesnikove budu-
će vizije Crne Gore, bilo u pre-
pisci, bilo u pjesničkim djeli-
ma, bilo u razgovoru s ljudima
koji su o tome ostavili zapis,
kako da su se utemeljili u ovoj
pjesničkoj apostrofi, koju je
sedamnestogodišnji nasljed-
nik Petra I ugradio u službe-
no pismo ruskom vicekonzulu
Gagiću u Dubrovniku.

Ne vjeruem da je postojao
vladar u svijetu koji je toliko
poznavao i volio svoj, u ovom
slučaj crnogorski narod, kojeg
je u velikoj ljubavi i isto tolikoj
potrebi, preselio u besmrtnu
epove, učinivši i sebe i njega,
besmrtnim!

Svaki je testament obavezu-
jući, ovaj posebno!

I, na kraju, za one koji stav-
ljaju pod znak pitanja narod
crnogorski, i dovode u pitanje
njegovo postojanje, a pozivaju
se na Njegoša, Njegošev testa-

ment je još potvrda ovom na-
rodu. U četiri, od pet tačaka
Testamenta, on je za sva vre-
mena potvrdio narod crnogor-
ski, stvaljajući svoj pečat na
njegovo postojanje. Učinio to
i svojim grandioznim djelom,
sa kojim bi se ponosio svaki
narod. Tu potvrdu i taj pečat
niko ne može salomiti.

Tekst njegoševog Testamen-
ta glasi:

„Slava tebe pokazavšemu
nam svijet!

Hvala ti Gospode, jer si me
na brijegu jednoga Tvojega
svijeta udostojio izvesti iz zra-
ka jednoga Tvojega svijeta div-
noga Sunca blagoizvolio napo-
jiti. Hvala tebi Gospodi, jer si
me na zemlji nad milionima i
dušom i tijelom ukrasio. Koli-
ko me od moga detinstva Tvo-
je nepostizimo veličestvo topi-
lo u himne božestvene radosti,
udivljenija i veljeljepote tvoje,
toliko sam bijednu sudbinu
ljudsku sa užasom razmatrao
i oplakivao. – Tvoje je slovo sve
iz ništa stvorilo; Tvome je za-
konu sve pokorno. Čovjek je
smrtan i mora umrijeti.

Ja sa nadeždom stupam k
Tvome svetištu Božestveno-
me, kojega sam svijetlu sjen-

ku nazrio, još s brijega kojega
su moji smrtni koraci mjerili. –
Ja na tvoj poziv smerno idem
ili pod Tvojim lonom da vječni
san boravim, ili u horove be-
smrtne da Te vječno slavim.

Ako mi se sada dogodi da
umerm ovaj način (tj. Te-
stament- D.M.), poslije sebe
ostvaljam.

1. Za nasljednika mojega
ostavljam Danila, Stankova
sina, a mojega sinovca; njemu
ostavljam vladичество kako je
od starine uzakonjeno u Crnu
Goru. Istome Danilu ostavljam
svekoliko moje dvizimo i ned-
vizimo (pokretno i nepokretno
– D.M.) što imam u Crnu Goru,
a preporučujem mojem bratu
Peru da Danila u svemu kao
svojega sina podržava dokle se
Danilo učini sposoban da na-
rodom upravlja.

2. Novci koji su mi u Eko-
nom. Banku u Peterburgu,
od kojih su obligacije u Mini-
starstvu inostranih djela, njih
ostvaljam **narodu crnogor-
skome**, to jest da su narodne,
a dobit od njih da prima vlad-
ika ko(j)i bio, i za istu dobit
da im kupuje praha da brane
svoju slobodu, a gladnih godi-
na da kupuje za isti novac žito
i bez pare i dinara da ga di-
jeli sirotinji crnogorskoj i brd-
skoj, ali niko nikada da rečene
novce iz banke ne može uzeti,
no vječno da u njemu ostaju,
samo sa dobiti (intresom) da
se pluzuju (koriste).

3. Za novce koji su mi u Beču
– 50.000 fiorinah u barona
Sine, a toliko upravo u g-na
Tirke – dobit sa ove sto hiljada
fiorinaah ostvaljam roditeljima
i dvjema sestrama, da istu do-
bit uživaju dok su oni četvo-
ro živi, a pošto mi se predsta-
ve roditelji i obje sestre, onda
pare ostaju **za narod crno-
gorski** na isti način kao one
u banku peterburgsku. Zato
molim ministarstvo mojega
pokrovitelja (tj. Rusiju – D.M.),
kada se budem predstavio da

primi obligacije od ovog novca u Beču i da prenese isti novac kod onih u Peterburgu, da ne bi poginule jadnome **narodu crnogorskome.**

4. 50.000 forintih od računa od žita, koje su mi kod mojega brata Pera, neka ih moj brat Pero razadava narodu i kupi od naroda na onaj laki način kako sam ja uredio, a po smrti mojega brata neka se spremi u petrogradsku banku, gdje su i proči (drugi) moji novci, pa neka se s njihovom dobiti postupa na isti način kao s dobiti prvijeh, a u glavu njihovom niko ne smije tači – no neka vječito u banku sto(j)i, da bi se koliko toliko priskočilo u nuždi kukavome, **no u isto vrijeme viteškome, narodu crnogorskom.**

5. 40.000 forintih koje su u kasi gvozdenoj na Cetinje, neka se oni za narodne nužde troše, kako vide moji nasljednici i moj brat Pero.

Ko išta od ovoga ovđe upisanoga preinači bio mu crn obraz pred ljudima i jarosni (strašni!- D.M.) Sud Božji nad njim izvršio za tu grdnu nepravdu, koju bi pred licem zemlje i neba učinio. Ovaj se Testament u originalu ostavlja u Ruski konzulat u Dubrovniku za višu sigurnost i tačnost.

Na Prčanju, 20. maja 1850.
Vlad(ika) crnogorski
S.r. P.P. Njegoš

LJETNJE KUPANJE NA PRČANJU

Pomoli se iza krute skale,
O titane, care dugovlasi,
Za tvoj triomf sve je pripravljeno.

Danica je istok zasmijala,
Čarovite razasula vlasi,
Nježno krače cvijetnim stopama

Po plavetnom i tihom prostoru.

Sve se hore šume i dubrave
Od radosti i slatkog pojanja;

Petar II Petrović Njegoš

Vid su sjajni uzeli potoci,
Igrajući nemirno skakaju
U njedrima kipućega polja.
Glas pastira i glas zemljedjelca

Već jutarnju prelama Tišinu;
Mornar smjeli na moru se njiha,

Muti veslom srebrene valove
Ka lopatom pastir žeravice
Još te čeka ljubimac Avrore
Na brijegu tihoga kanala;
Zaboravljen sudbom i ljudima

No utješén u mračnoj pustinji

Sa zrakama svoga stvoritelja
Te prizire ljude i sudbinu

Kako jedno lažno snovđenje –

Ja te čekam, čekam s nestrpljenjem

Da se prostrem u morsku pučinu,

Da poletim malo fizičeski
Ka što letim vazduhom moralno.

Pjesmu uglavnom prati ushićenje, a testament žal za ovim svijetom. U ovom slučaju nije tako. I u jednom i u drugom slučaju, Njegoš je iznad zemaljskih briga. On je znao da je magija riječi jedna od velikih darova naše konačnosti.

NOVA SAZNANJA O JEZIKU KOTORANA
U PRVOJ POLOVICI 17. STOLJEĆA

Kotorski plemić Jerolim Pima

**Plemić starinom iz obitelji
najsvjatlijih i časnih ne samo iz
Kotora nego i cijele Dalmacije**

Kotor - Palata Pima, 2002.

Piše:
Darko Gulin

U novinama „Smotra dalmatinska“, koja je izlazila u Zadru, u broju 59 od 24. srpnja 1918. našao sam zanimljiv članak o jeziku starih Kotorana koji je napisao umirovljeni nadučitelj, Bokelj, Anton Rossi.

U istim novinama od 9. listopada 1918. piše kako je „daljnje vođenje općinskih poslova u Kotoru povjereno umirovljenom nadučitelju Antonu Rossi pokojnog Andrije“. Njega je početkom listopada 1918., a nakon odlaska dotadašnjeg upravitelja na novu dužnost, Dalmatinsko namjesništvo u dogovoru sa Zemaljskim odborom imenovalo upraviteljem (gradonačelnikom) grada Kotora.

No prije te odgovorne dužnosti umirovljeni nadučitelj Rossi očito je svoje umirovljeničke dane kratko čitanjem knjiga iz fundusa općine Kotor. Tako je naišao i na knjigu Lodovica Zuccola, koju je autor posvetio kotorskom plemiću Jerolimu Pimi.

Gospodin Rossi oduševio se time što je našao katicu koju je Jerolim Pima sastavio u čast pisca Zuccola. Napisana je na hrvatskom jeziku (uglavnom ikavici). Na osnovu nje možemo zaključiti kakvim su jezikom govorili Kotorani u prvoj polovici 17. stoljeća.

U članku koji slijedi jedino sam posvetu Jerolimu Pimi dao prevesti s talijanskog na hrvatski jezik a sve ostalo donosim u izvorniku.

Članak glasi:

Premećuć neke starije knjige iz knjižnice ove općine, dogje mi do ruke knjiga pod naslovom: „Discorsi dell' Honore, della Riputatione, della Gloria, del Buon Concetto“ koju je izdao Lodovico Zuccolo, academico Filopono di Faenza i posvetio plemiću kotorskom

Jerolimu Pima. – Knjiga je tiskana u Mlecima kod Marca Ginama god. 1623.

U prvi mah učini mi se ova knjiga važnom u toliko, u koliko je posvećena jednom Kotoraninu, osobi – kao što se razabire iz posvete – vrlo uvaženoj, a o kojoj inače ne imadosmo dosle nikakva spomena.

Od porodice Pima u Kotoru bilo je nekih članova, koji se odlikovaše, te se spominje ovjenčani pjesnik Bernard Pima i rektor sveučilišta u Padovi Lodovik Pima.

Bernard je živio na izmaku XV. i na početku XVI. vijeka. Po jednom sonetu iz pjesama Lodovika Pasquali iz Kotora („Rime vulgari di M. Lodovico Paccale da Catharo Dalmatino“), tiskanih u Mlecima 1549., a koji je sonet spjevao otac Lodovikov Franjo Pasquali godine 1508., o smrti pjesnika Pime, znade se, da je ovaj umro navedene godine, i to u mladoj dobi. Rana njegova smrt zastalno je uzrokom, što svojih pjesama nije objavio. – Grobnica se ovog pjesnika nalazi u Zbornoj crkvi sv. Marije, uz oltar sv. Pavla, a sa ovim natpisom (sada jedva čitljivim):

EPYTHAPHYUM
BERNARDI PIMAE
POETAE. LAUREATI
HAS. EGO. SUPREMAS.
TABULAS.
IN. MORTE. RELINQUO
NUDAM. ANIMAM. CHRIS-
TO PUTRIDA. MEMBRA. SOLO

O Lodoviku Pimi nalaze se u liceju u Padovi dva natpisa i to prvi: MDCXXXIV DALMATIA LUDOVICUS. PIMA. ASCRIVIENSIS i drugi: SINGULAREM. GENEROSITATEM. ANIMIQUE. DOTES LUDIVICI. PIMAE. CATHARENSIS. JURISTERUM. UNIVERSITAS. REFEREBAT.

ANNO. SALUTIS. MDCXXV.

Ovu dvojicu spominje i Ljubić u svom djelu „Dizionario biografico“ na str. 254. i 255, te o Bernardu donosi nadgrobni natpis sličan gori navedenom, i o Lodoviku drugi natpis, dočim prvi donosi drugčije – po Jakopu Salamonio, - i to u ovom obliku:

„Ludoviko Pimae Patricio Ascriviensi J. U. D. Pro-Rectori optime merito Univers. Juristar. P. C. Anno Domini 1635.“

Natpis po meni donešen, prepisan je iz bilježaka zaslužnog Kotoranina Urbana Raffaelli, koji je osobitu brigu ulagao u sakupljanju natpisa, važnih za domaću povijest, pa držim da će biti ispravnijim.

Dalje o članovima porodice Pime nije mi poznato, da li je gdje što objelodanjeno.

Uzevši dakle u ruke spomenutu knjigu sa posvetom Jerolimu Pimi, pomislih u sebi, da kome se bude htjelo pisati o domaćoj povijesti, neće biti na domet ni ovo djelo, koje mu spominje osobu dosta cijenjenu i uvaženu u učenom svijetu, a o kojoj dosle – kao što spomenuh – ne imadosmo nikakvih podataka.

Nego listajući prve stranice knjige, nagjoh na nešto, što me silno iznenadi, na nešto, što podade samom djelu za nas zamašitiju važnost i većom slavom obasja ime Kotoranina Pime.

Kao što se vidi iz natpisa, knjiga je pisana u talijanskom jeziku; u istom jeziku i posveta našem domorocu. Prije predgovora nalazi se u knjizi i izmjena pisama izmegju conta Vieresia iz Mantove, u kom ga ovaj upozoruje na neke prigovore, upućene mu iz Rima vrhu spisateljeva djela, bez dvojbe prvog izdanja, pa slijedi i odgovor, koji mu spisatelj upravlja.

Nakon posvete i spomenutih dvaju pisama, te nakon iscrpivog kazala o sadržaju knjige nalaze se dvije „tercine“ u

dvanaestercu, sastavljene u počast spisateljevu i to u hrvatskom jeziku.

Sastavak evo doslovice donašam u pravopisu u kojem je i tiskan:

Gospodinu Ludoviku Zukkolu
Varh pisanja od Bijtia od
ciasti.

Ciem vrieme traiasce u ciasti,
i slavi
Kada nas ucciasce sliditi
drum pravi
Od ciasne vridnosti, i viecne
svitlosti:

Vkasat htie svitu kriposna
tvoia vlas,
Kako ima cestitu dobiti cio-
viek cias;
Tim ciastan tkoche bit tve
pismo ima ctit.

Kako se vidi, jezik je sastavaka – za doba u koje je pisan – vrlo čist i gladak, a znamenit i s toga, što uz blagoglasje dubrovačkih i drugih naših domaćih pjesnika one dobe (vlas i čas, mjestu: vlast i čast), prevladuje u njemu ikavica, koja je u Kotoru do kasnije vladala, što potvrdiše i razni spisatelji.

Nema dvojbe da ove kitice potječu iz pera našeg domoroca Pime, i ako ispod njih ne stoji nikakva potpisa. Razumije se pak po sebi, da ih nije mogao nitko drugi posvetiti spisatelju, Talijancu, za djelo pisano na talijanskom jeziku, izim našega Pime, kojemu je djelo posvećeno, a u sebi ništa ne mijenja, da li je ovaj sastavak bio povodom ili posljedicom toga, što mu je Zuccolo svoje djelo posvetio.

Iz posvete se razbire, da ovo djelo izlazi na svijetlo po drugi put. Pošto prvog izdanja nemam pri ruci, ne bih mogao sa nekom stalnošću ustvrditi, da li je samo drugo izdanje posvećeno našem Pimi, - kao što po nadnevku izgleda – ili mu je možda bilo i prvo posveće-

Veduta Kotor - Palata Pima, 19.st.

no. – U svakom slučaju iz ove posvete dade se zaključiti:

- 1) da je Kotoranin Pima bio toliko cijenjen u učenom svijetu, da je spisatelj našao najuputnijim između toliko učenjaka na svjetskom glasu iz one dobe i iz same Italije, da posveti baš njemu i nikomu drugom ovo svoje djelo, zapostavljajući n. pr. i učenog conta Vieresio iz Mantove, koji takogjer u velike hvali spisateljevo djelo i pozivlje ga da ubrza tiskanje, na zadovoljstvo znanstvenika a sebi na čast, zbog svoga velikog znanja.
- 2) da je naš domorodac Jerolim Pima, koji je bio doktoriran, – kao što ću kasnije navesti, - a to bez dvojbe u Padovi, poznavao vrlo dobro talijanski jezik, ipak je cijenio toliko svoj materinski, da se nije žacao odalečiti donekle i od „kurtoazije“, koja je jamačno i onda svijetom vladala, kao što i dandanas vlada, pa mjesto u talijanskom jeziku, u kojem mu je djelo posvećeno, pozdravio spisatelja na svom hrvatskom jeziku;
- 3) da je u ondašnjem učenom svijetu i u tugjini bio cijijen naš jezik

Kad je tome tako, zaslužuje naš Pima, da se i o njemu potanje pozabavimo, pa zato donašam u celosti posvetu iz Zuccolova djela, a zatim ću navesti, što mogoh o njemu doznati i iz nekih starijih knjiga u ovoj općini.

Posveta glasi:

Presvjetli i mnogopoštovani gospodine,
prinosili su lovci u antičko doba glave ubijenih medvjeda i divljih svinja Dijani, zaštitnici lovaca, koja je i sama bila lovac. Posvećivali su berači grožđa posude s moštom i grozdove Bakhu jer su ga smatrali prijateljem vina, te saditeljem i uzgajivačem vinove loze koji pomaže onima koji ju sade i uzgajaju. Prinosili su Egipćani svoja pisana djela Merkuru jer su vjerovali da je uživao u proučavanju znanosti te da je autor govorničkoga umijeća, pa ga je stoga među ostalim bogovima zapalo skrbništvo nad onima koji se rado bave promišljanjem tajna Prirode ili rječito izlažu svoje misli. Na njihovom primjeru posvećujem ove moje Razgovore (Discorsi), koji sada ponovno izlaze na svijetlo dana, Vašem gospodstvu koje je ne

samo učeno u podučavanju lijepe književnosti nego srdačno voli i s ljubavlju štiti ljude od pera. Dobro znam da je plemić kojega u mladoj dobi resi velika inteligencija i skrivene doktrine, a Vaše se gospodstvo da prepoznati po gospodskom i otmenom ponašanju, veoma uvažan i dostojan štovanja u svojoj zemlji, u čuvenome i slavnome gradu; znam da bi ovi neuglađeni i loše sastavljeni Razgovori (Discorsi) mogli s razlogom izgledati dar vrlo neplemenit i nevrijedan; ali, s druge strane, znam da će takva i tolika Vaša uljuđenost, čovjekoljublje i nježnost duha imati obzira prema mnogočemu, zbog čega bih Vam ih želio ponuditi kad dođe za to trenutak, nego što ih pomalo, zbog slabosti duha i snage, nudim. Dirnut ovom nadom, odvažujem se pružiti Vam ovako mali dar, koji, kad ga prihvatite vedra čela po svojoj urođenoj dobroti, u što sam siguran, truditi ću se da Vaše gospodstvo i ubuduće vidi i uživa u ostalim većim plodovima moga, kolikogod siromašna uma. Ove moje Razgovore, mnogopoštovani gospodine, sirova jezika, slabo dotjerana stila i bez ideja, ali zbog plemenitosti teme koju obrađuju, držim ne baš nedostojnima da ih predstavim Vašem gospodstvu. Budući da ste plemić starinom iz obitelji najsvjetlijih i časnih ne samo iz Kotora nego i cijele Dalmacije, kao i zbog drevnosti svojega podrijetla te obilja nasljedstva što ga posjedujete i veličanstvenosti kojom ju razdjeljujete za stvaralačku snagu velikih ljudi vrsnih u svim lijepim i istinskim zvanjima, držim nepotrebnim isticati da nema onoga koji bi bio u stanju bolje od Vas govoriti kada se radi i raspravlja o Časti. Još sam radosniji, vjerujem, što treba doprijeti do ušiju osobe koja sve svoje misli usredotočuje na Ugled i Slavu nego onoga u kome se izražava priroda ovih dvaju tako plemenitih

pojмова, te plemenitim dušama i tako dragim hodočasnici-ma. Onaj drevni Kipar, kojega su u jednoj knjizi sakupljene pouke njegove umjetnosti, načinio je poslije lijepa i dovršena kipa, što ga naziva pravilom i koji svakim dijelom odgovara tim poukama, pokazao je naučavateljima kiparstva pravi način kako se postaje izvrsnim i rijetkim. Da bismo dobro radili, zaista malo služe upozorenja u predodžbi ako u stvarnosti nemamo primjer koji oponašamo. Imao je taj kipar razboritosti i znanja budući da mu je bio dan duh da pokaže zakone umjetnosti i time sprovede napatuk u djelo, prema kojoj bi se kipovima dale prave mjere i prikladne proporcije. Opis čovjeka koji ispravnim putem ide prema Slavi i Ugledu nisam mogao stvoriti ja svojom pameću, nego sam ga samo zacrtao kao ideju što sam savršeni-je znao. Ipak, neće pogriješiti onaj tko oponaša onoga koji žudi da zadobije Ugled i Slavu; jer, ako moji Razgovori zasjenjuju sliku onoga koji teži jasnoći imena, Vaše gospodstvo životom i svojim djelima pokazuje takav istinski i živi portret. Ako moja knjiga sadrži pouku kako prepoznati u nekim dijelovima prirodu Časti i Slave, Vaše gospodstvo može poslužiti kao istinsko načelo kako dovesti u red vlastite postupke ako mu je stalo da ostane čestit i slavan. Stoga smatram da trebate sa zahvalnošću i dobrohotnošću prihvatiti ove Razgovore; jer, dok raspravljaju o Časti, Slavi i Ugledu, govore upravo o vlastitim uresima Vašega gospodstva, hvale upravo Vas. Stoga ćete na ovim listovima vidjeti ništa drugo nego sjene svojih vrlina, slike svojih plemenitih i velikodušnih postupaka, odraze slatkih i ljupkih navada. Dok se ovdje raspravlja o Časti i Slavi, Vaše gospodstvo, spremno na časna djela, radosno provodi vrijeme, koristi svoju darovitost

da proslavi ime, imat će, ako ne griješim, veliko zadovoljstvo vidjeti da njegova djela po vrijednosti prilično nadilaze moje poučavanje: kako će gospodin Bernardo, Vaš otac, osjećati ne malu radost kad vidi svojega sina, istinsku sliku svoje vlastite velikodušnosti i uljudnosti, diveći se po načelu poštovanja. I ja ću, s druge strane, biti zadovoljan dok uspoređujući opažam da se moji zapisi uopće ne razlikuju od lijepih i vrsnih postupaka Vašega gospodstva, komu srdačno ljubim ruke i molim Gospodina Boga da Vam podari najveće zadovoljstvo i sreću koju želite.

U Veneciji, dana 20. studenoga 1622.

Ponizni sluga
Vašega presvijetloga
gospodstva
Lodovico Zuccolo

Nastaje sada pitanje: tko je bio ovaj toli uvaženi Kotorin?

Iz gornje posvete razabire se, da mu je otac bio Bernard. Ovaj svakako ne može da bude ovjenčani pjesnik Bernard, koji je – kako vidjesmo – živio na izmaku 15. vijeka i umro početkom 16. (god.1508.).

U općinskoj knjižnici postoji neka vrst kazala spisa pod naslovom: „Repertorio degli atti della Cancelleria Comunale di Cattaro“, i to u svescima od 1590, pa do 1769. – Zavi-rih dakle u ova kazala, ne bi lih što našao o spomenutim Pima, pa nagjoh i više nego li se nadah.

Bernard Pima spominje se u više navrata u raznim ugovorima od godine 1596. do godine 1633., koje je godine načinio oporuku (pod br. 1062.), a valjda i umro, jer mu se dalje ne nalazi nikakva spomena.

O Jerolimu Pimi ima pak više podataka, i to najprije u godini 1625., pa za tim neprekid-

Crkva Blažene Ozane, 1927. foto Laforest

no od god. 1633. do 1641. U ovom razmaku spominje se on u kojih 70 raznovrsnih ugovora i nagodaba, kao u kupovini dobara, o pozajmljivanju novca, te o kmetskim najmovima i daćama (livelima: većinom u žitu). – Ovi su ugovori sklapani sa raznim građanima kotorskim, te sa stanovnicima najviše iz Kavča, gdje izgleda da je ova porodica imala silnog posjeda pa iz Odoljena, Brda, Mrčevca, Tivta, Baošića, Prčanja, Perasta i Lovrečanja (Lourecegna ?), iz čega se razabire, da

je porodica Pima obilovala bogatstvom.

U odjelu „Testamenti“ istog „Repertoria“ u godini 1641. (pod br. 1426) navodi se, kako je doktor Jerolim Pima (Jerol.o Pima D.r) načinio oporuku, te iza ovoga podatka nije ništa dalje o njemu naznačeno. – Jasnno je svakako da je naš Jerolim bio doktor, po svoj prilici doktor prava, čemu se je posvećivao najveći broj Kotorana iz odličnijih porodica, koji u Padovi učiše.

U raznim ugovorima spominje se mjestimice sam Jerolim, a mjestimice s bratom (Jerolimo e F.llo Pima). A tko mu je bio brat.

Iz istog odjela o oporukama razabire se, da je u godini 1644. (pod br. 781) načinio oporuku „Lid.o qm Ber.do Pima D.r“, iz čega opet doznajemo, da je Lodovik Pima, o kojem se nalaze natpisi u Padovi, brat našeg Jerolima.

Na temelju ovih dviju oporuka dade se nekom stalnošću ustvrditi i to da su oba brata preminula u Kotoru.

Godine 1688. načinila je oporuku Lukrecija Pima pk. Bernarda, dakle sestra gornje dvojice.

Pošto o Jerolimu Pimi u Repertoriju spisa prije godine 1625. nema nikakvog spomena, a tako ni u razdoblju između 1625. i 1633., dalo bi se zaključiti, da se je on kroz navedeno doba nalazio u Mlecima, ili u kojem drugom gradu Italije, gdje se je toliko proslavio u podupiranju i potpomaganju književnosti i umjetnosti, kao što se u posveti navodi, a godine 1633. – uslijed smrti očeve, – stalno nastanio u Kotoru, bez dvojbe za to, da vodi upravu bogate imovine svoje porodice, a bez dvojbe i dalje se bavio pjesništvom i podupirao liepu knjigu. – Po posvetnim kiticama, ispjevanim u čast Zuccolu, dade se suditi, kao je naš Pima bio vrstan pjesnik; žaliti je samo, što nigdje drugo ne postoji kakva traga njegovih pjesama.

Pri zaključku istaknuti mi je, da – i samom posvetom iz Zuccolova djela dovoljno se ocrtava njegov rad na prosvjetnom polju uopće, a koliko se je pak on proslavio poštujuć svoj materinski jezik u tugini, dovoljne su i same dvije „tercine“ – otisnute u djelu pisanu tuginim jezikom, da ocjene njegov značaj i da mu ime ovjekovječe.

Dolazak Hrvata

Piše:
Dario Španović /
Hrvatska riječ

Podrijetlo Hrvata, odnosno kojoj skupini naroda pripadaju predstavlja pitanje koje još uvijek nije riješeno. Kroz povijest se javljalo nekoliko teorija po pitanju kojoj skupini naroda pripadaju Hrvati. Slavska teorija odnosno teoriju o pripadnosti Hrvata slavenskoj skupini naroda predstavio je i bio njen prvi zagovaratelj **Franjo Rački**. Po ovoj teoriji Hrvati pripadaju južno slavenskoj skupini naroda i zajedno s ostalim južno slavenskim narodima Hrvati su se doselili na današnje prostore. Ova teorija je zastupana tijekom Ilirskog pokreta, a posebice tijekom kraljevine Jugoslavije i SFRJ kada su istraživanja o drugom podrijetlu bila zabranjivana radi prikazivanja jedinstva naroda bivše Jugoslavije te je možemo smatrati jugoslavenskom i panslavističkom idejom.

Teorije o podrijetlu

Gotska teorija odnosno teorija o gotskom podrijetlu Hrvata zasniva se na spisu *Historia Salonitana* **Tome Arhidakona** iz 13. stoljeća po kojoj su Hrvati nastali od slaveniziranih Gota. Iransko-kavkaska teorija o podrijetlu Hrvata javlja se koncem 18. stoljeća, a njeno istraživanje je zabranjivano i pored velikog broja dokaza radi zastupanja teorije o slavenskom podrijetlu – tek se zadnjih 30-tak godina ozbiljnije pristupilo istraživanju ove teorije. Ova teorija potvrđuje da su se Hrvati doselili s područja Irana, a utemeljena je na nekoliko arheoloških dokaza na kojima se spominje ime Harahvaiti kao i na nalazu dvaju natpisa na području ušća rijeke Dona u Azovsko

more Tanajskim pločama iz 3. stoljeća. Tanajske ploče otkrio je ruski arheolog **Pavel Mihailevič Leontjev** 1853. godine u gradu Azov (tada Tanais), a na kojima se nalazi natpis Χορούαθ[ος], Χορούαθος, Χορούαθος (*Horoúathos, Horóathosi Horóathos*) koji se može povezati s hrvatskim imenom. Ove ploče danas se čuvaju u muzeju *Ermitažu* Sankt Petersburgu.

Također postoji sličnost imena Hrvat s imenom perzijske pokrajine Harahvatije (područje današnjeg Afganistana oko grada Herata), a i danas postoji u blizini grada Kandahara mjesto Haravacija. U prilog ovoj teoriji je i to da se i danas na danim područjima u Afganistanu mogu vidjeti isti pleterni ukrasi kakve nalazimo u Istri, Dalmaciji i otoku Krku kao i ženske pregače koje su identične u s područja primorske Hrvatske i Afganistana. Ono što sa sigurnošću možemo pratiti je put Hrvata iz Irana preko Afganistana, obala Crnog mora do područja Krakova (današnje Poljske) gdje su krajem 4-tog stoljeća osnovali Bijelu Hrvatsku i gdje od mnogobrojnijeg slavenskog stanovništva prihvaćaju jezik ali zadržavaju ime.

Dolazak Hrvata na područje Dalmacije i Panonije

Bizantsku vlast na području Panonije i Dalmacije koncem 6. stoljeća ugrozila je provala Avara i slavenskih plemena koji su kroz Srijem i Bosnu pustošili ove oblasti ali upravo ova provala je ključna za dolazak Hrvata na prostor Panonije i Dalmacije. Poraz Avara kod Carigrada 626. godine dao je mogućnost bizantskom caru **Heraklju** da oslobodi pokrajine Dalmaciju i Panoniju od vlasti Avara i Slavena koji su

u to doba bili potčinjeni Avarima. Na poziv bizantskog cara Heraklija sedam hrvatskih plemena krenulo je s područja Bijele Hrvatske, između 627.-640. godine, prema Panoniji i Dalmaciji u borbu protiv Avara. Najznačajniji zapis o dolasku Hrvata dao je bizantski car i kroničar **Konstantin Porfirogenet** (945.-959. godina), u svom djelu koje se smatra najznačajnijim zapisom povijesti toga doba za ovaj dio Europe *De administrando imperio* (*O upravljanju carstvom*), gdje je zapisano sljedeće: »Hrvati su u to vrijeme živjeli iza Bagibareje, tamo gdje su sada Bjelohrvati (Belohrobatoí). Od njih se odijelio jedan rod od petoro braće – **Kloukas, Lobelos, Koseniz, Mouhlo i Hrobatosi** dvije sestre – **Touga i Bouga**, i došli su sa svojim narodom u Dalmaciju i našli su Avare kao gospodare zemlje. Kako su jedni s drugima ratovali nekoliko godina, Hrvati su nadvladali i pobili neke od Avara, a ostale su prisilili na podložnost. I tako je od tog vremena ova zemlja zaposjednuta pod Hrvatima, a u Hrvatskoj (Hrobatia) još postoje potomci Avara, i njih se prepoznaje kao Avare (*De administrando imperio*, gl. XXX).

Hrvatske zemlje

Dolaskom Hrvata na područje Dalmacije i Panonije počinje i ustrojstvo područja kojima su vladali Hrvati a koje danas grubo možemo podijeliti na nekoliko cjelina. Bijelu Hrvatsku koja se prostirala od rijeke Raše u Istri do rijeke Cetine i Duvanjskog polja, Crvenu Hrvatsku od rijeke Cetine do rijeke Bojane i Panoniju od rijeke Drave do ušća rijeke Save u Dunav. Ovim započinje i doba hrvatskih vladara odnosno temelji hrvatske državnosti na ovdašnjim područjima.

Kapetan Bartulović u „Velikom ratu“

Poljska (Feldbahn) željeznica u Kotoru

Pobjeđeni i poraženi. Zarobljenici

Odmah poslije honveda spušta se Lovćenskim kanicama duga i vijugava povorka Crnogoraca, staraca i starica, žena i nejake djece, među kojima se vidi i poneki prota u dugoj bradi i kosi. Sa strane povorke svjetlucaju se nataknuti noževi na puškama stražara pratilaca.

Pišu:

**Snežana Pejović i
Joško Katelan, arhivisti**

U povodu obilježavanja stogodišnjice Velikog rata u Crnoj Gori je krajem prošle godine organizirano više rasprava i održano nekoliko naučnih tribina i skupova na kojima se razgovaralo o sudbini Crne Gore koja kao članica pobjedničke alijanse 1918. godine gubi sve ono što bi joj po međunarodnom pravu prirodno pripadalo. Ovom prigodom objavljeni su i novi naučni radovi koji iz više kutova i sa novih političkih i povijesnih pozicija pokušavaju osvijetliti cijelu situaciju i poziciju Crne Gore tog vremena. Pojavilo se mnoštvo novih, do danas nepoznatih i/ili neobjavljenih podataka i informacija. Među njima su i opisi političkog, ali i gospodarskog stanja nakon kapitulacije Crne Gore.

Činjenica je da se nakon pada pod okupaciju crno-žute monarhije, vojno i gospodarstveno iznurena Crna Gora našla u vrlo teškoj situaciji. U cijeloj zemlji zavladała je velika bijeda i glad. Hrane je bilo malo, pogotovo zbog loših prinosa poljodjelskih kultura tokom ratnih godina. Premda su okupacione vlasti nastojale donekle olakšati to stanje dodjeljivanjem pomoći u najneophodnijim namirnicama, crnogorsko gospodarstvo u cjelini bilo je dovedeno u kritično stanje. Uzroci za to prije svega su bili masovna internacija 1916. godine, pretjerana rekvizicija stoke i represalije okupacionih vlasti. Kako navodi profesor Bogdan Trifunović sa Veleučilišta u Varšavi u svojoj doktorskoj disertaciji o ratnim zarobljenicima i interniranim „...U Crnoj Gori deportacije civila u većim i manjim grupama odvijale su se do kraja okupacije u četiri jasno vidljive faze. Prva grupa se

Kasarna, Crkvice

sastojala od onih Crnogoraca koji su se nalazili u Austrougarskoj prilikom izbijanja rata i koji su odmah bili upućeni u logore zbog kršenja propisa međunarodnog prava. Druga grupa se sastojala od onih koji su poslani u logore u januaru 1916. godine nakon kapitulacije Kraljevine Crne Gore. Treća grupa su bili oni koji su se dovođili u vezu sa neuspjelim ustankom u junu 1916, a bili su deportovani između juna i avgusta 1916. Četvrta grupa se sastojala od svih ostalih deportacija do maja 1918. Internirana lica su slata u logore u Austrougarskoj ili su odvođena na prisilni rad u Bosni, kao i u okupiranoj sjeveroistočnoj Italiji (na primjer, Trst nakon 1917.). Austrougarski vojni guverner Crne Gore na Cetinju je u junu 1916. donio odluku o deportaciji muškaraca sposobnih da nose oružje iz Kolašina i Durmitora... U isto vrijeme su takođe bili deportovani visoki oficiri iz crnogorske vojske. Ova akcija uključila je aktivne i penzionisane oficire, od kojih su neki imali i osamdeset godina, kao i bivše ministre, visoke službenike

Kraljevine Crne Gore, poslanike, političare i razne uticajne ljude.“

Prema nekim indicijama u Igalu kod Herceg Novog nalazio se sabirni centar u koji su dovođena lica koja su bila upućivana u razne logore. Profesor Trifunović dalje navodi kako „nije moguće potvrditi tačan broj interniranih Crnogoraca tokom okupacije. Do 9. jula 1916, 1.642 lica iz Kolašina je bilo poslato u logore i 115 iz Nikšića. Među 1.811 licem poslatim u Boldogasszony iz Crne Gore bilo je sedamnaest generala i 709 oficira (40 posto od ukupnog broja deportovanih lica). U aprilu 1918, jedna komisija iz „MGG/M“ je posjetila četiri logora u Austrougarskoj i potvrdila da je u Nézsider bilo 1.004 internirana lica i 302 koja su radila izvan logora, 2.081 u Boldogasszony i 800 koja su radila izvan logora, 1.126 u Nagymegyer, kao i 3.600 poslatih na rad izvan logora, 168 u Karlstein i 252 u Grossau. Ukupan broj interniranih od 9.333 vjerovatno nije tačan...”

U cijelom tadašnjem crnogorskom društvu mnogo se

komentiralo o uzrocima kapitulacije, tražili su se krivci, a preovlađivao je osjećaj ogorčenja, uvrede, sramote i poniženja. Stoga se vrlo brzo i spontano javila pomisao na ustanak protiv okupatora, kako bi se sprala ljaga i obranila tradicionalna čast i junaštvo crnogorskog naroda. Poznato je da je posljednji ministar vojni u Kraljevini Crnoj Gori Radomir Vešović izradio tajni plan za ustanak koji je trebao biti podignut na Vidovdan 1916. god. U njegovom programu okosnica i ideja vodilja bila je ujedinjenje sa Srbijom, računajući da će tako privoljeti najveći broj Crnogoraca da se priključi ustanku. S druge strane, pak, mnogi oficiri i istaknuti pojedinci su bili mišljenja da bi takav potez upropastio narod, jer bi Monarhija odgovorila masovnim internacijama i još težim represalijama. Svojim obavještajnim radom u kolašinskom srezu okupacione vlasti su doznale i osujetile plan generala Vešovića. Prilikom njegovog hapšenja, on uspijeva ubiti jednog austrougarskog oficira i odbjeći sa još dva druga.

Kako smo u središte našeg feljtona stavili memoarsku građu kapetana Hinka Bartulovića, prenosimo i u ovom broju njegova sjećanja koja se naslanjaju i potkrijepljuju prethodno navedene podatke o teškom stanju u Crnoj Gori toga vremena. U svojim sjećanjima teške trenutke ratnih stradanja nakon pada Lovćena, tj. kapitulacije Crne Gore, kapetan Bartulović je pokušao u svom autorskom radu prikazati kroz lirske i pune emotivnog naboja opise, koji su kao i čitavo njegovo memorasko djelo predstavljale odraz tadašnje ideje slavenskog ujedinjenja, ali i osjećanja socijalne pravde, bratstva i jedinstva u bivšoj Jugoslaviji, kada je svoja sjećanja i prenosio na hartiju.

Igalo-Kolosijek

Ipak, pored toga što u svom tom literarno skromnom pokušaju da kod čitatelja potakne na prvom mjestu simpatije prema stradalničkom slavenskom življu i antipatije prema osvajaču – Austrougarskoj monarhiji i njihovim ratnim saveznicima, ovaj dio njegovog teksta nam otkriva naličje rata koje uvijek prati opće ljudsko stradanje, dokumentira situaciju u Boki kotorskoj neposredno nakon kapitulacije Crne Gore, kao i teško stanje u austrougarskoj vojsci i posebice u redovima zarobljenika iz Crne Gore i drugih država.

SJEĆANJA I USPOMENE,
Hinko Bartulović, pretipkani dio teksta od str. 131 do 138
U Ratnoj mornarici, Glava druga i treća

96. POBJEĐENI I PORAŽENI

Iste noći kada sam u Kotoru predao Komandantu Boke Kotorske kuverat sa planovima za osvajanje Lovćena, bilo mi je jasno da je Lovćen bio osvojen prije toga, jer da nije ne bi se moglo tako mirno peti uz

njegove kanice kolone kamiona i kola krcatih vojnika i ratnog materijala. Isto tako mi je bilo jasno da branioci nisu se opirali niti davali nekog otpora, jer u ono tiho i gluvo doba noći nijesmo čuli ni hitce iz puške, mitraljeza, revolvera i topa, niti prasak ručne granate.

Nekoliko vremena poslije pada Lovćena vidio sam na Luži u Kotoru i na Benovu silne trofeje što ih je austrougarska vojska izložila da bi ih narod i vojska vidili. Tu su bili poredani po zemlji: mnoga zarđana klupka bodljikave žice; niske male drvene seljačke dvokolice kao lafete za topove, bez topova, primitivne građe; debeli, kratki, okrugli poput maškula, topići koji nikada nijesu upotrebljavani, te mnogo njima sličnih i ista (!) tako bezvrijednih trofeja, čime se je ponosila hrabra osvajačka vojska.

Komora austrougarske vojske vraća se iz Crne Gore

Poslije nekoliko vremena vratila se iz Crne Gore komora austrougarske vojske putem preko Kotora, cestom uz more i ja sam vidio jedan njezin dio

u Kumboru gdje logoruje pod stablima poviše puta, blizu skladišta za municiju. Kola su vukli konji. U kolima su bili još slavniji trofeji od onih na Luži i Benovu u Kotoru: kožnati fotelji (!) i divani, kreveti, stolovi i stolice, velika i mala ogledala, psihe, sagovi i drugi predmeti uništenih kućanstava. To nije bilo izloženo oku vojske i naroda. To je odlazilo u nepoznato kućanstvo slavnih osvajača.

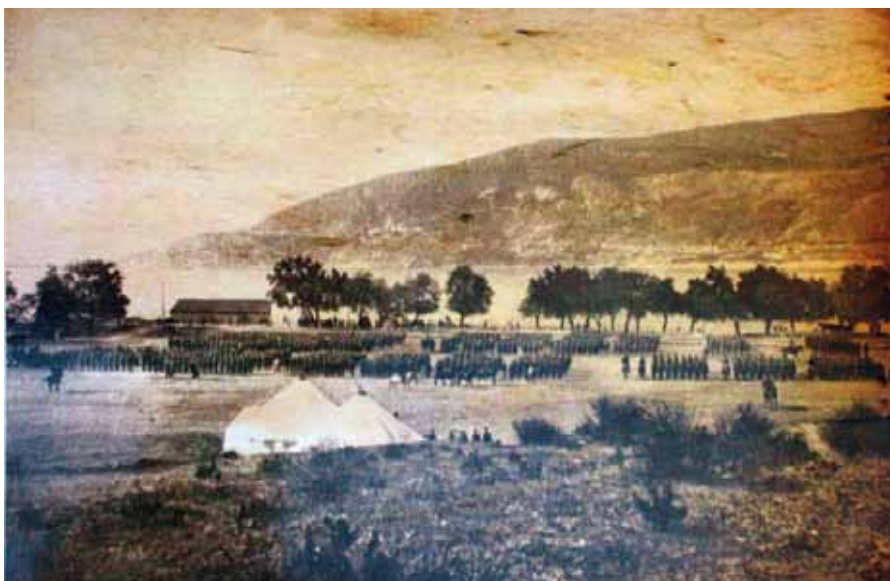
Dolaze Crnogorci

Poslije komore vidimo istom cestom ponosne osvajače, honvede, kako se šepure po pustim mjestima i obilaze, zapravo upadaju u kuće, kao npr. na Prčanju, da bi vidili što narod priprema za objed. Dižu pod nosom starica i nejake djece posljednji zalogaj iz lonca, komadić smrdljiva konjska mesa.

Odmah poslije honveda spušta se Lovčenskim kanicama duga i vijugava povorka Crnogoraca, staraca i starica, žena i nejake djece, među kojima se vidi i poneki prota u dugoj bradi i kosi. Sa strane povorke svjetlucaju se nataknuti noževi na puškama stražara pratilaca.

Povorka se kreće sporo i bez glasa. Niti pisni, niti zubim škrinu. Tužno je i bolno bilo gledati stare, majke i žene, nejaku djecu, žedne, polugole i bose, gladne, kako umorni i slomljeni jedva vuku nogu za nogom po izrovanoj, kamenitoj i prašnjavoj cesti, duboko izrovanoj kotačima mnogobrojnih kola što su tuda danima prolazili kada su polazili na osvajanje i eto sada, kada se vraćaju sa trofejima.

Vidi se kako odrasli drže nejaku djecu za ruku ili je nose na pogrbljenim leđima, a i sami se jedva naprijed kreću. Majke skoro golu svoju, a možda i tuđu djecu bez roditelja, nose na rukama i na

Vojničko vježbaliste, Igalo

leđima. Vidimo dijete koje se upinje nožicama svom snagom o majčine grudi da bi iz poluuvenulih dojki isisale posljednju kap mlijeka pomješanog krvi (!). Neki u povorci nose sobom prnje što su ga (!) u posljednjem času ponijeli, ni sami ne znadu zašto. Majke i djeca plaču, a stari ljudi namrgođeni škipaju nemoćno krnjastim zubima, ponosito stupaju u četvororedu i pomažu ženama i djeci da se kreću napred (!).

Sa obe (!) strane svakog reda u povorci stupaju naoružani vojnici, njihova ratna oprema i teške cokule klopoću, buče pomješano plačom i cviljenjem od teškog i napornog puta premorene djece. Vojnici odvratnim poklicima, psovka na mađarskom i njemačkom požuruju povorku da se kreće napred (!). Gone umorne ljude kao stoku i ne daju im da preдахnu.

Na tom teškom putu ljudske patnje, boli, žalosti i sramote vidimo poneku staru Bokeljku, zavitu u crninu (!), koštunjavu i mršavu, sakrivenu kraj puta gdje u strahu od vojnika čeka da pruži nekoj majci, nekom djetetu ili starcu

crnu i pljesnivu koricu kruha otrgnutu sebi iz usta. Vidi se i poneko bokeško dijete da čini to isto. Oni se ne boje udaraca kundakom u rebra i pružaju svojoj braći sve što imaju.

Napokon čelo povorke se zaglavilo u Igalo, u logoru, a začelje se je još daleko klatilo na putu. I povorka se je utrpala u drvene barake logora usred kojeg umjesto Hristova križa uzdizala se su (!) drvena vješala. Nekom kolac, nekom kono-pac. U logoru se vrši selekcija i raspored: neko u internaciju, netko u zatvor, netko na vješala, a netko na strijeljanje.

U povorci nije bilo mladića ni djevojaka, vojnika ni crnogorskih, ni srpskih, ni francuskih.

97. ZAROBLJENICI

U ovom ratu svi koji su živili u Boki Kotorskoj – narod, vojska, mornarica, ubrzo su postali pravi pravcati zarobljenici. Narod je zatvoren u svojim kućama i palatama. Vojska je zatvorena u tvrđavama, kazamatama i rovovima. Mornarica je zatvorena u svojim čeličnim sanducima.

Bijeda i nevolja, taj vjerni pratilac svake sila (!), supro-

stavlja se surovom i grubom vojnoj sili, ratu, internacijama, taoštvu, logorima, zatvorima, strijeljanjima i vješanjima. Bijeda je mirno i tiho opominjala svakoga na vrijeme i svakome je pokucala na vrata, i kleru i apostolskom cesaru i kralju. Kucala je u početku tiho i nečujno, zatim sve jače i jače. Bijeda i nevolja postajale su svakog dana sve uporniji (!) i neumorniji (!) u svom kucanju nesavladivi, ali pravedni, jer su svima pokucali na vrata, siromahu i bogatu (!).

Narod, starci i djeca, koji je ostao silom prirodnog zakona kod kuće, odupirao se je bijedi i nevolji kako je bolje znao i umio, dok iznemogao nije poklekao i legao. Slabo hranjeni starci i djeca nijesu više imali snage da obavljaju ni najlakše i najobičnije dnevne poslove, ni u polju, ni u vrtu, ni u kući. Narod je jedva životario uz hladna ognjišta i prazne kotlove, bez ogrijeva i bez hrane. Nije bilo kuće ni palate, a da se nije pretvorila u hladni (!), vlažnu i tamnu grobnicu. Opustjeli su drumovi, trgovci, ulice, dućani, crkve, kasarne i čitaonice.

Uzalud su se vlasti trudile da bi snabdjele narod, mornaricu i vojsku namirnicama, dijelile karte za Fassung, primanje živežnih namirnica, hrane, odjeće i obuće narodu, racionizirale primanja vojske i mornarice, kada je svega toga bilo svakog dana sve to (!) manje. Uzalud su vlasti umirivale narod, vojsku, mornaricu da je Fassung na putu i da će stići kada prođe ružno vrijeme na moru, a željeznica proradi, u što ni sami nijesu vjerovali. Brodovi i željeznice nijesu imali što da donesu narodu, vojsci i mornarici osim topova, municije i svježeg ljudskog mesa za klanicu po bojištima Balkana.

Tako je ušla s bijedom i nevoljom malo po malo u narod

nemaština i za njom glad. Narod se je sasama povukao i zatvorio u kuće, zaključao vrata i spustio kapke na prozorima. Zatvoreni tako ko u zatvoru iznemogli starci tihe suze liju, izbezumljene majke leleću, a nejač plače.

Bijeda i nevolja bili su upereni, prodorni i neodoljivi, jači od noževa na puškama, jači od kundaka, topova, mitraljeza, mina i torpeda, jači od rata u kojemu je srž naroda, najbolja, najzdravija i najtažvijenija njegova djeca morali da se biju s rođenom braćom, da kolju i ubijaju, da i njih isto tako usmrćuju i ostavljaju tvrdoj zemlji i tamnim dubinama mora da im tu tijela ginu, trunu.

Slušao sam priču da se je u Rosama bacila majka sa djecom u more, jer je bila gladna i djeca su bila gladna, a hrane nijesu imali.

Pričalo se u Prčanju o kapetanu duge plovidbe, pensioniranom pilotu u Sueckom kanalu, da je umjesto sijenom i travom hranio svog arapskog konja žutom slamom iz vojničkih strohsack-a, slamarica. Da bi konj vjerovao da jede sijeno, natakao mu je zelene naočari i slama, žuta, sada je zelena. Sutradan je našao u staji konja sa sve četiri u vis, zgrčena, uginula. Poznavao sam kapetana i konja.

I u drugim mjestima Boke, Perastu, Risnu, Kotoru, bacali su se izgladnjeli sa djecom u more, jer su bili gladni.

Ljudi hijene izkorišćavali (!) su bijedu i nevolju naroda da bi od njega uzimali sve što je vrijedno i sve što su vrli pomorci Boke cijelog svog života donosili iz svijeta svojima, svojim porodicama. U zamjenu za komadić budava, vodenasta

hljeba oduzeta iz usta mornara na ratnim brodovima, neki je aktivni marinski oficir sa *Dampfbarkasse*-om obilazio pusta mjesta uz more i taj kruh zamjenjivao za porodične uspomene: neku uljanu sliku, mramornu ili porcelansku skulpturu, žaru (?), rijetki cvijet, jatagan, starinsku pušku, kompas porodičnog jedrenjaka, oktant, sekstant, zastavu, knjigu i sve što bi vrijedna (!) odabrao, sve što je vrijedni sin pomorac donio svojim roditeljima, braći, sestrama, ženi i djeci.

Ljudi hijene iskrorišćavali su bijedu i nevolju našeg naroda i mornara pod budnim okom starešina i tako pomagali da se iz našeg naroda izvuče sve nabolje, najljepše i najdragocjenije.

Narod gladan bio je zarobljen!

Ali bijeda i nevolja nijesu mimošli ni vlasti, ni vojsku, ni mornaricu. Još u početku druge godine rata možda je još bilo u njihovim skladištima ponešto ogrijeva, hrane, odjeće i obuće, ali s dana u dan te su zalihe dolazile sve manje i manje. Vojska je ovisila o seljaku i ribaru, o težaku i radniku, a njih je svakog dana bilo sve to manje u polju, šumi, na moru. Svi su išli na bojišta i u fabrike oružja i municije. Ako seljak i radnik ne radi za pare, ni narodu ni vojski (!) nema hljeba. Zaludu su tvrđave, kasarne, brodovi i topovi kada narod i vojska nemaju hljeba, mlijeka i masla. Zaludu vojska uz tvrđave i baterije osniva ekonomije, gaji svinje, perad i povrće, jer sve to odmah propada, jer tu ne radi narod, seljak i radnik. Uzalud vojska osniva ribarske čete, kada u tim četama nema ribara. A želudac vojske je nezaježljiv i vojska ne može da se, kao ni narod, najede od samog pričanja i obećavanja. Mornarica nije imala svojih

*Brod bolnica Baron Call za prevoz hrane i ranjenika ispred Kotora -
iz albuma doktora Bele Macasovskog*

vlastitih skladišta ni ekonomija i bila je na pretposljednjoj ljestvici snabdjevanja, na kojoj je narod bio na posljednjoj.

Vojska je gladna, vojska je zarobljena!

Sa svojih željeznih sanduka svakog dana su promatrali mornari opustjelu cestu, zatvorene kuće i palate, zatvorene škole i crkve, travom zarasle bašče i vrtove i morskog oficira u *Dampfbarkasse* i sa gomilom buđava mornarskog kruha složena u krmi u piramidu. Oni su gledali kada se je ta ista *Dampfbarkasse*-a vraćala i sada na krmi umjesto hljeba nalazili su se razni predmeti što ih je dobio oficir u zamjenu za kruh. Sve je to gledala pusta mladost i čekala uzburu da isplovi da pođe u susret neprijatelju, da se bije i da gine za slavu Njegovog apo-

stolskog ćesara i kraljevskog veličanstva i njegov dom.

Ti su mornari gledali starca, staricu i djece kako davaju posljednu koricu svoga tvrdog hljeba internircu Crnogorcu, zarobljeniku Rusu i Italijanu.

Bijeda i nevolja zarobila je brodove i ranila srca i duše naših mornara.

Mornarica je gladna, mornarica je zarobljena!

Sada svi ti zarobljeni i gladni pate od svakojake nestašice. Sve njih pritiska ista bijeda, ista nevolja.

Poslije zarobljenog crnogorskog naroda dolaze nam zarobljeni vojnici Italijani i braća Rusi.

Rusi, vojnici zarobljenici

Doveli su ih iz Galicije, s Karpata i gonili predano kao sto[ku] ili prevozili željeznicom u vagonima, otvorenim, vago-

nima za stoku. Prvi put sam ih susreo na cesti ka Kumboru. Vukli su jedva nogu za nogom od umora. Imali su na sebi duge dobre šinjele. Bili su mladi, stasiti, tužni i iscrpljeni. Prolazili su mimo vojnih skladišta za hranu, što nje su znali. Gledali su preda se i put morskog žala ispot (!) puta kojim su išli. Često su se spuštali na žalu (!) i tu premetali što je more izbacilo na suho ne bi li našli koji otpadak hljeba, krumpira, voća, povrća. Kada bi nešto našli strpali bi odmah usta, jeli ili ispljuvali.

Ruskim zarobljenicima bilo je svakog dana sve to teže i njih je pritisla glad više nego druge zarobljenike, narod i mornaricu. Osim toga, radili su od jutra do mraka teške poslove. Brzo su toliko oslabili da su se pretvorili u starce, obrasle dugom dlakom, jedva se kretali i

Bahnstation 1901., Zelenika

naglo gubili vid. Svakog dana mogli ste ih viditi u Đenoviju nedaleku poćnog (!) broda *Dalmat*, komandant rezervni oficir Mato Marušić, kako se šćućureni skrivaju pred očima stražara i pogrbljeni prilaze limenoj baćvi za otpatke na pristaništu i zaklanjaju se za njom. Tada, kada se uvjere da ih nitko ne gleda uvlaće u baćvu svoju golu, koštunjavu i drhteću ruku, prstima prebiru po smeću, dohvataju bilo što što misle da bi mogli da pojedu, utrpavaju usta, okreću se i na isti način odlaze da bi drugom svom sapatniku ustupili mjesto u traženju u smeću trulih i smrdećih otpadaka hrane.

U Tivtu, kada smo bili na generalnom popravku sa Tb 16, gledao sam Ruse, sada još slabije i starije kako svakog dana za vrijeme objeda na brodovima obilaze luku i po njoj traže ili iz mora vade sve zašto drže da je hrana. Svaki Rus, vojni zarobljenik imao je

u ruci dugi štap ili dugu žicu sa, na jednom kraju, napravljenom kukom. S time bi se spustio stepenicama do mora ili bi prešao preko kamenitih blokova lukobrana, pa bi privlačio sve što pliva na površini mora, uzimao i pipao rukama, podnosio pod nos i oči i stavljao usta. Više puta stavljali bi u usta komad keksa za što su mislili da je hljeb. Keks bi zaškipao pod zubima, gladan Rus bi se razočarao, prevrćao ga u rukama, zagledavao, jer još nije vjerovao da drži keks umjesto kruh u ruci. Ponekad bi izvukao iz mora pljesnavu (!) i od riba nagriženu kobasicu, baćenu kao pokvarenu iz vojnog skladišta u Kumboru u more.

Kada bi se prevarili u onome što bi izvadili iz mora, njihova lica bi se iskrivila od boli i razočaranja, spopalo bi ih zaprepasćenje i oćajavanje. Sve su to gledali svi komandanti i sve vlasti, a Austrija je imala za sve tako dobre i lijepe zako-

ne, i nitko se nije našao da bi takvom hranjenju ruskih vojnika zarobljenika, ruskog ćovjeka, stali na kraj. Svi su to gledali, ali nitko to nije vidio. Rusi su umirali zbog toga od tifusa i drugih zaraznih bolesti ili su sami sebi oduzimali život da bi prekinuli muke i patnje. Mnogi su sebi otkidali prste na rukama i na nogama, što im nije mnogo pomoglo.

Naši mornari i rezervni oficiri sa *Giganta* i Tb 16 i drugih brodova na popravku ili odmoru u luci Tivat, kada gođ su mogli odvajali bi od svoga objeda i krišom, da ne vide špijuni, davali Rusima tanjur juhe, splaćina ili druge hrane. Tada bi se Rusi sakrivali iza lukobrana da mirno pojedu i isto tako krišom vraćali bi tannjre.

Godine 1917. pri kraju, Rusi su na sebi nosili ritave prnje, bili su odrpani, neoćešljani, obrasli u bradu, gnjusni, blijedi, košćunjavi (!), mršavi, pra-

vi ljudski kosturi, koji u hodu posrću i drhte.

Rusi su pojeli, čisteći svojim štapovima more, sve što je vojska pokvareno bacila u more i što je more vraćalo na žala i u luke. A vojska je prije dobro pregledala sve što baca i bacala je ono što se je pokvarilo (!) u skladištima, bilo nezdravo i štetno po zdravlje vojnika. Rusi su tu istu hranu kupili i jeli, te od toga se razboljevali i umirali. Tako je slavna pobjednica, apostolska česara i kraljevska monarhija hranila i odijevala našu braću Ruse, naše mornare i naš narod u Boki.

Koliko je Rusa umrlo i zakopano u Boki, to nećemo doznati nikada. Samo znamo da su se vojnička groblja neprestano širila i da to nijesu bila jedina mjesta na kojima su pokopavani.

Jedini napredak u ratu vidili smo u proširivanju groblja, što nas je upućivalo na vjerovanje i nadu da se približuje kraj bijedi i nevolji, ratu.

Ta naša tužna braća Rusi, ti mladi i plemeniti ljudi, ostavili su u narodu i našim ljudima u vojski (!) i mornarici, najbolju uspomenu i nezaboravno sjećanje na njihove boli i patnje o čemu nam je očito govorila njihova dirljiva i veoma harmonična pjesma svakog dana pri izlazu i pri zalazu sunca. Taj njihov poj pun osjećaja za majčicu Rusiju, za ruski narod, za porodicu, prenosio se je iz njihovih skršenih grudi od jednog do drugog njihova hora, od jednog do drugog mjesta u Boki. Njihova pjesma puna molbe, ljubavi, nade, sjete i čežnje, odzvanjala je od vrleti bokeških planina i kao eho duboko odzvanjala u našim srcima i dušama. Kada bi njihovi horovi pjevali, sve bi utihnulo u prirodi i među ljudima. Njihova pjesma dirala je srca i duše i najokorelijih neprijatelja naših slovenskih

naroda, sramne napadače i zavojevače.

Italijani, vojnici zarobljenici

Italijanski zarobljenici došli su u Boku s mora, iz Albanije, konvojima transportnih brodova, poslije pada Crne Gore. Nijesu došli kao Rusi u sređenim četama. Iskrcavali su ih i (!) Zelenici sa brodova iscrpljene, gladne, bolesne i zaražene od pjegavog tifusa. Otrcani, njusni (?), pravi kosturi, koji su se jedva držali na nogama. Bili su prepušteni sami sebi, jer i onako nijesu mogli da idu, a kamo li da bježe. Na putu iz Zelenike do bolnice u Meljine (!) i kupatila u istom mjestu, niko ih nije pratio ni nadzirao. Išli su pješice. Na tom putu često se je viđala ova slika: tri Italijana drže jedan drugog ispod pazuha ili ruku pod ruku, koračaju i jedva se napred kreću, podupiru se ramenima da ne padnu. Tijela im se njišu i klate napred-natrag, desno-lijevo. Tko ih gleda pomislio bi da su pijani. Kada ih opet pogledaš, vidiš dvojicu umjesto trojicu. Treći se je srušio na zemlju, ukočio i izdahnuo. Preostala dvojica ostavljaju na zemlju mrtvog druga i polako idu naprijed držeći se, njišući i klataći, ukočeni i skamenjeni. Ako te put vodi za njima, ugledat ćeš sada samo jednoga. I drugi se je srušio na zemlju gdje leži nepomičan. Sada vidiš jednoga samoga, a i on može da stigne i da ne stigne do bolnice. I tako redom.

Pred bolnicom se vidi ovaj prizor: italijanski vojni zarobljenik koji stigne do bolnice, hvata se obim (!) rukama za rešetku prozora koji gleda na put. U sobi vidiš ljekara i bolničara u bijeloj mantiji, ogrtaču. Ljekar uzima ožičicu mlijeka i stavlja je bolesnom zarobljeniku u usta. Ako zarobljenik ostaje živ, šalju ga u Vojno kupatilo u Meljine da se okupa u vrućoj vodenoj pari.

Pred kupatilom vidiš ovu sliku: dolazi zarobljenik, sjeda na kamenu klupu ispred kupatila, skida odjelo, češe se po tijelu, pregleda košulju da li ima uši, ponekad se pri tome ukoče i izdahnu, ponekad kada sjednu vidiš ne dišu, mrtvi su. Neki uspiju ući u kupatilo i izaći, a neki se u njemu sruše i izdahne.

Kako vidimo italijanski zarobljenici bili su toliko bolesni i izgledniji da ih je mala ožičica mlijeka tamanila. Pjegavi tifus na njima je učinio svoju.

Ovakve i slične slike i prizori vrlo teško su se dojmile naših ljudi i pomoraca ukrcanih na brodovima, koji su gledajući ovu ljudsku nevolju mislili na svoje na bojištima i u zarobljeništvu. To su gledali i mornari njemačkih podmornica, ali njihovo je srce ostalo tvrdo, okorjelo, bez osjećaja za muku ljudi drugih narodnosti. Isto takvo srce imali su i neki naši ljudi vjerni Monarhiji, kao i neki Austrijanci, a pogotovo i Mađari. Svi su oni mrzili u prvom redu nas Slovene, a onda svakoga drugoga, pa i onoga koji im služi vjerno i odano. Svi smo bili upregnuti u vrzino kolo za spašavanje Koburgskog i Habsburškog doma, domova u kojima su se krojili i organizovali planovi za podjarmljivanje Slovena u njihovim državama i van njih, za spašavanje zločinaca, pljačkaša, palikuća, koljača, mučitelja i ubica naših naroda. Svi smo gledali te grozne slike po danu, a po noći smo sanjali o njima, ukazivali (!) su nam se priviđenja: kuće u plamenu, svoje bez krova nad glavom, popaljena polja, odvedeno blago i perad (!), zarobljenike, pune bolnice bolesnika i grobnice mrtvaca, te se pitali da li je još ostao netko živ?

Mladost je pomalo počela da shvata čemu sve ovo, da misli i poželi da svemu tome dođe što prije kraj. I kraj se približuje.

RANOKRŠĆANSKE I PREDROMANIČKE SAKRALNE GRAĐEVINE U KOTORSKOJ BISKUPIJI

Piše:

Jovan J. MARTINOVIĆ

Teritorij Kotorske biskupije danas zahvaća pojas Crnogorskog primorja, odvojen od zaleđa lancem planina dinarskog pravca: Orjenom, Lovćenom, Paštrovskom gorom, Sutormanom i Rumi-jom, protežući se od prevoja Debeli Brijeg na sjeveru do rječice Željeznice u Barskom polju. U ranije doba zahvaćala je manje područje budući da su uz nju još postojale biskupije u Risnu (ili Rosama) i u Budvi. Međutim, iako je najstariji spomenuti biskup u Risnu (ili Rosama) zabilježen krajem VI. stoljeća, od 1540. g. administracija risanske Biskupije bila je povjerena biskupu Kotora, dok je budvanska Biskupija s najstarijim zabilježenim biskupom Silvestrom iz sredine XII. st. u prvo vrijeme bila podvrgnuta nadbiskupiji u Baru, da bi nakon turskog osvajanja Bara 1571. g. upravu vršili nadbiskupi Bara ili biskupi Skadra kao apostolski vikari.

Prvi spomen biskupa u Kotoru po imenu Iohannesa možda se može nazrijeti u aktima prvog koncila u Rimu, koga je 325. godine sazvao car Konstantin Veliki, no zato je ime

Krsni zdenac u manastiru Podlastva, Lastva grbaljska

biskupa Paulusa bilo spomenuto u aktima Halkedonskog koncila iz 452. godine. Pretpostavlja se da je izvjesni **Victor episcopus ecclesiae Martaritanae** u aktima Salonitanske sinode iz 530. godine zapravo također bio biskup Kotora, kao što je to izričito navedeno za biskupa Iohannesa u aktima II. ekumenskog koncila u Nikeji iz 787. godine.

Kotorska biskupija bila je sve do kraja XI. st. naizmje-

nično sufragan nadbiskupija u Dubrovniku ili Baru, da bi bulom pape Aleksandra III. iz 1172. godine konačno bila podvrgnuta nadbiskupiji talijanskoga grada Barija u pokrajini Puglia, pod čijom je ingerencijom ostala sve do 1828. godine kada je izvršena korjenita reorganizacija dijecezalnih granica i kada je bulom pape Leona XII. Kotorskoj biskupiji bila priključena biskupija Budve.

Na spomenutom teritoriju Kotorske biskupije tijekom istraživanja u sakralnim objektima i oko njih, nakon katastrofalnoga crnogorskog potresa 1979. g. otkriveno je nekoliko objekata koji pripadaju ranokršćanskoj fazi iz početaka VI. st. dok je više objekata iz predromaničkog razdoblja IX. – XI. st. bilo poznato od ranije.

RANOKRŠĆANSKI SPOMENICI

Općina Kotor

1. U sjeveroistočnom kutu urbane jezgre grada **Kotora**, pokraj Sjevernih vrata s lančanim mostom iznad rječice Škurde, bila je sagrađena starokršćanska troapsidalna **bazilika**, čija su tri broda odvajali šest parova krstolikih zidanih stupaca koji su nosili drvenu konstrukciju krova. Ovo je zapravo prva episkopalna, katedralna crkva Kotora budući da je u apsidi njezina sjevernog broda, na dubini od 1,5 m od razine sadašnjeg poda, otkrivena krstionica – baptisterij za krštavanje odraslih polivanjem, što je bio isključivi prerogativ episkopa. Krsni zdenac formiran je od četiri velika kamena bloka, a takvi krstoliki zdenci gradili su se u episkopskim bazilikama na istočnoj obali Jadrana od kraja V. do sredine VI. st., znači upravo u doba velikog zama-ha obnove bizantske vlasti na ovim prostorima pod znamenitim carem Justinijanom. Ako se prihvati da je episkop Viktor, spomenut 530. godine u aktima I. koncila u Saloni, bio episkop Kotora, onda bi njegovo sjedište, katedra, moglo biti u toj episkopalnoj bazilici.

Tijekom predromaničkog razdoblja od IX. do XI. st. stara bazilika dobila je novo ruho, kameni crkveni namje-

štaj s pleternim ukrasima i spomenom imena izvjesnog **Johannesa**, čiji su fragmenti otkriveni u našim poslijepotresnim iskopavanjima. Međutim, kako je stara episkopalna bazilika bila načeta zubom vremena, a kult novog patrona grada sv. Tripuna nadaleko prešao okvire njegova starog, prvobitnog martirija iz IX. stoljeća, Kotorani su početkom XII. st. počeli graditi novu, romaničku katedralu u koju je preneseno sjedište episkopa. Stara bazilika bila je početkom XIII. stoljeća srušena, a nad njezinim centralnim brodom, na višoj razini, bila je podignuta nova romanička crkva sv. Marije „od rijeke“, po sačuvanom tekstu isprave osvećena 1221. godine.

LITERATURA: Jovan J. Martinović, *Ranohrišćanska krstionica ispod crkve svete Marije od rijeke u Kotoru*, Prilozi za povijest umjetnosti u Dalmaciji, br. 29, Split, 1990., str. 21. - 22.

2. U selu **Lastva Grbaljska**, na zaobljenom brežuljku iznad Mrčevog polja koje izbija na plažu Jaz, leži duhovni centar čitavoga područja Grbalj, manastir **Podlastva** s malom crkvom Rođenja Bogorodice iz XIV. ili XV. stoljeća. Arheološkim iskopavanjima otkriveno je da je ispod sadašnje crkve postojala starokršćanska bazilika iz druge polovine VI. vijeka s djelimično sačuvanim mozaičnim podom na originalnoj podlozi i većim brojem fragmenata starokršćanskih kamenih ornamenata. Uz baziliku bio je baptisterij s četvorolisnim krsnim bazenom, formiranim od četiri pravilne polukružne konhe od zazidanih tankih opeka, što potvrđuje navedeni datum.

U nizini ispod manastira Podlastva, na privatnom po-

sjedu, leže ostaci velike trikonhalne crkvene građevine, sa zidovima mjestimično sačuvanim do visine od 2 m, u sklopu kojih je vlasnik sagrađio garazu. Tijekom obrade zemlje na posjedu pronađen je značajan broj fragmenata starokršćanskoga crkvenog namještaja, kapitela i tordiranih stupića. Lokalitet nije stručno istražen, ali se po analogiji s ostalim trikonhosima u Crnoj Gori (Bar, Doljani) može okvirno datirati također u VI. stoljeće.

LITERATURA: Čedomir Marković, *Rezultati arheoloških istraživanja manastira Podlastva*, Zbornik radova s naučnog skupa „Grbalj kroz vjekove“, Kotor - Grbalj, 2005., str. 55. - 68.

3. Južno od sela **Krimovice** u Donjem Grblju, na zaravni rta Platamun bila je tijekom XVI. ili XVII. stoljeća sagrađena crkva **sv. Andrije**, potpuno srušena u potresu 1979. g. u kojoj su još autori XIX. stoljeća zapazili mozaični pod rađen od krupnijih tesela crvenkastog kamena, kakav se radio u kasnoantičko odnosno starokršćansko doba od IV. do VI. stoljeća pa bi to značilo da je novija crkva sv. Andrije sagrađena na ostacima neke veće građevine čiji je mozaički pod postao dio nove crkve. Tijekom sondažnih arheoloških radova nije bilo moguće utvrditi kakva je bila namjena te starije građevine i koje veličine je bila.

LITERATURA: Mihailo Milinković, *Prilog arheološkoj karti Grblja: neki rezultati sondažnoga rekognosciranja 2000. godine*, Zbornik s naučnog skupa „Grbalj kroz vjekove“, Kotor - Grbalj, 2005., str. 31. - 42.

Priredio:

Jovan J. Martinović

1544.g.

Providur **Alvize Renier** (1544-1545).

1545.g.

Providur **Frančesko da Mosto** (1545-1546).

1546.g.

Providur **Batista Barbaro** (1546-1548) kovao novce sa likom sv. Tripuna, porodičnim grbom i inicijalima: **B B**.

1548.g.

Providur **Frančesko Pizani** (1548-1549) kovao novce sa likom sv. Tripuna i inicijalima: **F P**.

1549.g.

Providur **Valerio da Mosto** (1549-1551) kovao novce sa likom sv. Tripuna i inicijalima: **V M**.

1551.g.

Providur **Zuan Frančesko da Kanal** (1551-1552) kovao novce sa likom sv. Tripuna i inicijalima: **ZF C**.

Umro **Ludovik Paskvali**, najpoznatiji kotorski pjesnik.

1552.g.

Providur **Polo Dona** (1552-1553) kovao novce sa likom sv. Tripuna i inicijalima: **P D**.

Popravlak starih **orgulja** u katedrali **sv. Tripuna** izvršio **Sebastijan Karmiljani** iz Dubrovnika.

1553.g.

Providur **Lunardo Bolani** (1553-1555).

Poslanik Venecije u Carigradu Đovani Batista Đustinian piše o važnosti kotorske tvrđave.

1554.g.

Admiral Kotsorske mornarice Đuro Mikeli.

Na jedan stub katedrale **sv. Tripuna** stavljena drvena **propovjedaonica**.

1555.g.

Providur **Bernardin Renier** (1555-1556) izveo dekorisanje Vrata od mora na kojima je postavio godinu: **MD LV**, i svoje inicijale: **B R**.

1556.g.

Providur **Domenego da Priuli** (1556-1557); možda je po njemu nazvana baterija **Priuli** na istočnom bedemu iznad rijeke Škurde.

Mletačke vlasti ukinule **privilegiju** Mornarice o slobodnom dolasku u grad osuđenih tri dana prije i tri dana poslije praznika sv. Tripuna.

1557.g.

Umro pjesnik **Franco Buća** čiji je brat **Vicko Buća** također bio pjesnik; pjesme im nisu sačuvane, ali je u njihovu čast pjesnik **Ljudevit Paskvali** ispjevao nekoliko soneta.

Umro pjesnik **Ilija Zaguri**, stric Ivana Bone Bolice, koji mu je posvetio svoj spjev o Kotoru.

1558.g.

Providur **Marin Pisani** (1558-1559).

1559.g.

24. januara:

Razorni **zemljotres IX** stepena skale **Merkali** u Kotoru.

U Italiji umro pjesnik **Kamilo Drago**.

1560.g.

Providur **Dolfin Valier** (1560-1563).

Umro Đorđe Bizanti, pjesnik, čije su italijanske pjesme sačuvane u zbirci **Rime amorose** (štampana **1532**).

Poslanik u Carigradu **Marino Kavali** piše o važnosti kotorske tvrđave.

1562.g.

Providur **Frančesko di Priuli** (1562-1563) kovao novac sa likom sv. Tripuna i inicijalima: **F P**.

Časopis bez granica

Časopis Hrvatski glasnik, izdavača Hrvatskog građanskog društva, jedino je glasilo Hrvata Crne Gore. Bavi se temama važnim za život hrvatske zajednice u Crnoj Gori: političkim, gospodarskim, društvenim, kulturnim, povijesnim... ali je i u stalnoj misiji povezivanja dvaju država Hrvatske i Crne Gore

Distribuiraju se u Crnoj Gori, a putem pretplate stiže u Hrvatsku, Europu, Australiju, SAD...

Otvoreni smo za suradnju, sugestije i dobronamjerne primjedbe.

Nastojimo da svaki sljedeći broj uradimo bolje i kvalitetnije, sa raznolikim i zanimljivim sadržajem.

Budite i dalje s nama, šaljite Vaše priloge, budite i Vi jedan od kreatora našeg i Vašeg lista!

Pretplatite se!

ČASOPIS MOŽETE KUPITI:

U Kotoru u Katedrali sv. Tripuna i u uredu HGD CG,

U Tivtu kod povjerenika Andrije Krstovića,

U Baru kod predsjednika podružnice Vlada Marvučića,

U Podgorici u prostorijama podružnice, Trg Božane Vučinić bb,

U Herceg Novom u župnom uredu sv. Jeronim i kod predsjednice Crnić

Ledo Pizze
opasno dobre!

NOVO!

PIZZETE
Sunka Sir

www.ledo.hr

MEDIJSKI PARTNERI

99,0 MHz i 95,3 MHz

LOKALNI JAVNI EMITER RADIO KOTOR

S ponosom nosimo ime svoga grada!

www.radiodux.me

Nezavisni radio, Stari grad,
Trg od oružja, 85330 Kotor

102,5 fm 100,9 fm
E-mail: radiotiv@t-com.me
www.radiotivat.com
tel/fax: 032/672-202 670-131
marketing 032/660-100

www.bokanews.me
www.bokanews.com
e-mail: boka@bokanews.me

NARUDŽBENICA

Ovim neopozivo naručujem ☐ primjeraka "Hrvatskog glasnika"

Ime i prezime/naziv tvrtke

Ulica i broj

Grad

Poštanski broj

Država

Tel/fax

E-mail

Datum

Potpis/pečat

Hrvatski glasnik

PRETPLATITE SE!

Za Crnu Goru:

20 eura

Za Hrvatsku:

200 kuna

Za inozemstvo:

30 eura

na žiro račun
520-361700-17
Hipotekarna banka

na kunski račun
23600001101667657,
Zagrebačka banka d.d.,
Poslovnica Dubrovnik
Vukovarska 7,
20 000 Dubrovnik

Beneficiary 59 : /
ME28520042000000104966
(Acc. No-IBAN)
Hrvatski građansko društvo Crne
Gore, Zimski bazen Kotor Account
with 57a: IBBAMEPG (HIPOTEKAR-
NA BANKA AD PODGORICA) Inter-
mediary 56a: DEUTDEFF (Deutsche
Bank ag Frankfurt) EUR, USD

Ovu narudžbenicu i kopiju uplatnice pošaljite na adresu izdavača:
Hrvatsko građansko društvo Crne Gore, Zatvoreni bazen Škaljari, 85330 Kotor, Crna Gora
Pretplatiti se možete i u Uredu HGDCG u Kotoru

**HRVATSKO
GRAĐANSKO DRUŠTVO
Crne Gore - Kotor**

ORGANIZIRA

Tripundansko veče

Sv. Tripun

7.2.2015 (subota)

Hotel Splendid - Bečići,
s početkom u 20:00h

U programu sudjeluju

**BEND "TRI KVARTA"
VIS "LUNGO MARE"
iz Kotora**

Gost večeri

**KLAPA "INCANTO" iz Kotora
KLAPA "VELA LUKA" s Korčule**

cijena ulaznice s večerom je 20 eura

DOBRO NAM DOŠLI!

Informacije na br.tel: +382 32304232 / +382 69041153

ZAGREB

HRVATSKA

grad kulture

pogledajte osluhnite osjetite

ISKORISTITE MOGUĆNOSTI KOJE VAM PRUŽA **ZAGREB CARD!** www.zagrebcard.fivestars.hr

